

V

v. gorky

B

L

VOJMBV

N

4

(6)

ЈУРИДАЛЫГ

лытбо

ВЫЛ ПАШ. дасвіт во (кывбур)	
АКИН ПІ. Вөр вёсна тышкё (кывбур).....	
ПЕДГ ГЕН. Рапорт (віст-очерк)	
ГАВРИЛ ІВАН. Вёрса ударнікјас (очерк)	3
ЊОБДИНСА ВІТТОР да В. ЈОГОР. Уква—Војвыз Баку (очерк) 5	5
ВЫЛ ПАШ. Њувчім (очерк)	6
С. ЈАНТАРОВ. днєпрёс венёма (очерк)	8

729-1

9

Коми-3-м

111

ВЫЛ ВОЛВЫВ

А Л М А Н А Х

№ 4 (6)

инв. 147

Г.П.Б. в Лнгр.

Ц. 1933 г.

Акт № 130

КОМИ ГОСИЗДАТ
СЫКТЫВКАР—1932

Альманах НОВЫЙ СЕВЕР

Изд. № 120. Упол. Обл. № А—1166.

Заказ № 1288. Тир. 4000.

Сдано в набор 25/X-1932 года.

Подписано к печати 9/XI-32 г.

Редактор П. Шеболкин.

Тех. редактор А. Киселев.

Копия

В. І. Ленін.

Кывбур-хроніка Вых Пашаён

1

Ыжыд пурга.
Вына гы.
Јара мургө
Тышлөн гым.

Өвiк!
Кык!
Өвiк
Кык!

Кушдөм јiркөм,
кушдөм зык?
Көнi сымлөм
Јургө ылө?
Кушдөм таргөм кылө сен?

Тажө...

тажө...

знамја кажө—
Гөрд Октабрлөн вен.

Јiркө појезд,
бiкiн којө...
Тутсө вына паравоз:
Грымгiг, верман косө војө
Кiстны кырныш поз.

Тулсө лiктө
Пiвiр—кар:
Төвчө сiктө
Гөрд Октабр.

долој војна!
Став власт Сөветлы!
Гыа билөн вужөр ветлө.
I гымөн јiркө выл приказ:
Бост ружјө рабочөј класс!

Смолнӧй залсан
лебӧ мӧрӧ
Большевістскӧй вына кыв:
Тырмас мусӧ
вердны вірӧн—
Сывны смертлы сыланкыв.

Важ мӧр мӧ паснитам да сотам,
І вына косын перјам шуд,
.
Капіталістјаслыг заводјассӧ мӧ бостам,
Помешікјаслыг нещыштамӧй му.

Колонна мунӧ—
абу пом...
Быд улчсан јӧз петӧ...
„Смело в бой за власть пойдем,
Пойдем за власть советов!“

Улч тыріс.
Помтӧм јӧз,
Трібуна вылын
ЛЕҢҢҢН.
Важ мӧрлы лебӧ вына грӧз:
— Мӧ сіјӧс
пасјам,
венам!

„Аврора“ јіркӧ.
Ңева ызгӧ.
Важ стројлӧн кӧртӧд
Рагӧӧ, быздӧ.

Таргӧм.
јіркӧм
возлаң лебӧ.
Граніца-пошӧсыд оз кут.
Рабочӧй класс став мӧреыс петіс:
Јон косын корены аслыс шуд.

Став мӧрас ыжыд бомба поті.
Гӧрд знамја біӧн кіемӧ.
.
„Призрак бродит по Европе—
Призрак коммунизма!“

кодыр паскыд Русын — тан —
 Рабочојлөн власт сувтіс, —
 Генерал,
 помещік,
 фабрикант
 Штык щөвөн мјан вылө вувтіс.

I вылыс лебѣо збој приказ,
 Мед жугөдны пез врагөс:
 Вај, сувт, салдат,
 рабочој класс,
 Вај, сувт бојечөн радө!

Сек гыџис кар,
 Щөщ шыџис өікт.
 I кыптис јар,
 Мед венны џік.

Отрадсаң — полк,
 дівіџја,
 зон корпус.
 I өізім гөрөдөн
 Сек кыөіс ыжыд фронт.
 Жежыд враг бі кыщө Сөвет муөс јөртис,
 Мед өтчид кучкөмөн пыр вөчны сылы пом.

I вылыс лебѣо збој приказ —
 Приказсө гіжө ЛЕНІН:
 Кыпты, сувт,
 рабочој класс,
 Мед врагөс помөџ венны.

Јіркө.
 Гымгө.
 Таргө.
 Уклөдлө снарад.
 Тачанкаөн украинскөј степ саргө...
 I төв моз лебалө
 Будонновскөј отрад.

Сек војвыв муоаң —
 киргізскөј степөџ
 Гөрдлыјсыс сувтліс щем.
 Віт мільон бојечөс сетіс
 Болшевістскөј нем.

І шыг.

І вісём.

Гөгөр враг.

Антанта щощ-жө ергө.

Но лөһны, лаһтны абу кад,

Кытчөз враг оз чергыө.

Колчак.

Сенікін.

Перекоп.

Јуденіч,

Польша.

Врангел.

.....
Сек бура кыресім налыс бок—
„Буфонновкайн“ ламгім.

Саһтөг пышјө
Врангел бөр —
Тусө чышкө
Коклабөр.

Кыз-тај сетім
Сун да сан!—
Щощ і лебіс
Польскөј пан.

І коллі нөшта
Махно-бат—
да муртса нуіс
Кіссөм гач.

.....
„И пусть же красная
сжимает властно

Свой штык мозолистой рукой.
И все должны мы неустойчиво
Итти в последний смертный бой!“

Medbörja бојө
појезд војө,
Тутсө вына паравоз;
І гримгө..
Мірас бікін којө,
Мед кістны кырныш поз.

Ештис војна,
Но коктужыс војналөн колі.

I воиналые најт
Вәлі весавны регыджык колө.

Чискө завод.
Кусөма домна.
Сувтис выл мог —
Киссөмсө дөмны.

Станокөн ми вежим винтовка,
Паугјаслы сөтимөј кыв, —
Мед мөләтөн муралас, ковгас
Ужгорлөн выл сыланкыв.

НЕП-өн ми һеыжыд бөрынтчөм вөчим,
Мед кыкөдјө чужыены возө.

.....
I зөнтим заводјас,
і мујас ми көзим,
I өд вөсна петимөј косө.

I тајө кос јывеыс
кыпыда сылө
Лыдтөм гудөкјаслөн
тырвына бас.
Муыс ерднас
і сөлөмнас кылө,
Кычј венөны,
парвја,
класс.

4

Удар-
нөј .
уж.

Удар-
нөј
кад.

Важ,
состө
пуж.

Важ,
вынмөд
рад.

I
кыптис
кос.

I
Јургö
öd.

Оз
вöчлы
кост.

Оз
музсö
гöd.

Кыз
гöжса
гым,

Сиз
јиркö
кран.

Удар-
нöј
вын

Тан
тыртö
план.

I
мургö
тан,

I
укјö
сен:

Вит
вöса
план,

Вит-
вöса
нем.

Öвiк!
Кык!
Öвiк!
Кык!

Кушöм јиркöм,
кушöм зык?

Кöни сымöм
јургö ылö?

Кушöм таргöм кылö сен?

.....
Тажö...
тажö...

вермөн вајо
Ыжыд планлөн вен.

Кыптöны,
собöны
гырыс заводјас:
Кузнецк,
Снепрелстан,
Магнитогорск
i Донбасс.

I Совет му вылыс
вына колхозјас
Помо́з чышкöны
медбöрја капитал класс.

Тöрыт — Снепр шöрын изјаслөн чепјас,
Талун — бетонөн пощöма ју;
Тöрыт — турунөн јогдөсөм степјас,
Талун — шобдйлөн зарна му;
Тöрыт — ердывити војтöвлөн шувгөм,
Талун — зымвицö Магнитогорск;
Тöрыт — пугöрлөн норник зуртөм,
Талун — тракторлөн збојмөдан гор.

Геројство да доблест
Ми петкөдлам ужын:
Мијан ужалөм —
Слава да чест.
Тыр вермөмөн
мөд пјатилетка вујам...
I та вылө јуралө:
— „Есть!“

5

Збој ужын
вежө мортлөн сам,
I вежө јөзлөн вежөр.
I зоннас вежө мулөн бан, —
Ударник сјөс вежө.

Уж көе сөкыд,
Но вöчны долыд;
Ужвым кыпыд,
нимкод,
јар.
I кодыр адзан —
радлө сөлөм, —
Кыз јитчө сикткөд вына кар.

Мі мөд пјатілеткаын
четчыштөм вөчам,
Мед овмөсөн став мірсө ордјыны зик.
І классјастөм общество
Ужмуын течам,—
Течам мі
соціалізм!

Леніналыг знамја
мі гордөја нуам,
Мед выль немөн
јуралас му.
І партја возын
Талуи мі шуам:
Бојевөј
штурм выль
міжанс ну!

Јіркө појезд,
бікін, којө,
Тутсө вына паравоз:
І грими ..
Мірас бікін којө,
Мед кістмы кырныш поз.

 I. В. Сталин

ВӨР ВӨСНА ТЫШҚО

Кывбур Акин ңілән

Кыланн҃ы, мїжанӃс асдїнас
чуксалӃ ставнымӃс
туганнас вӃр!
НӃӃжмасӃм вунӃдны,
мојд вїны ңекодыр,—
зїлжыка вӃр!

Социализм течан кадӃ
мог҃жастӃ, ужалыс,
буржыка тӃд—
Вїт пыддї—нол вӃсна
индустрија фронтын
кыпӃдны Ӄд!

Социализм вӃсна тышкасны
УдарнӃӃ ӃтрадӃн
вӃрӃ те пет!
Большеви́стскӃӃж уӃӃн пармаын
тугана по҃жӃмлы
чолӃмтӃ сет.

А вӃвлїс лун, сек сїктыс бӃрдїс,
Ез тӃдлы ңӃтчыд га҃жа кад...
Сек сӃмын шогсӃ мужїк тӃдлїс—
Став олӃм вӃлї курыд чад...

Ва катчӃс сынӃытӃг ка҃ны он вермы,
Јур вылӃ ңакодыр манна оз зермы,—
А нуждаыс быд бокса҃ те дїнын зӃӃрїс,
Быт вӃлї мунны те҃д сем҃анад вӃрӃ!

Кын пусӃ тїлїсны, ез у҃҃ны во҃҃јас,
Вердїсны—быдтїсны вїрнаныс то҃҃јас...
Ва҃҃лїсны нажетка—кок костас грыжа...
І аоныс-жӃ лоїны сыыс сек мы҃жа...

҃҃ем шуны—зеп҃јассӃ езысӃӃн „тыртїсны“—
ВартӃмса҃҃ тӃлыс мы҃зт јӃртӃдсӃ зыртїсны..!

А сесса... көсјан он көсјы,—
Шыгјалөм зурөдө,—шпал-пө мун лөсјы!

Кулак, пөбрадшк—да таядө-ө ставыс,
Коді мужіклы гөрб вылас водліс?
Өд војыввса јујаслөн тулысја ытвыс
Нылөмыс, сінваыс, зерыс моз содліс!

Зептавыс зарнісө ужалыс ынлөмыс
Сөзтісны капіталістјасыд дыр..

Вөр өні деналө ударныкјас ынлөмыс.
Ударныклөн чершыыс сетыс оз быр!

Көн дафөлыс ынлөмсө сөзтісны шаятө,
Көн дугдывтөг вөлі проклятіјө каятөм,
Көн өір піңөн голаас крестаеліс чаг,
Көн озырлун кураліс мырғыслөн враг,—

Өні сен:

Выл шылөн муралөм кылө,—
Өзјөдан ынлөм вөр-ваыс ынлө,
Мырғысјас сөдөмын ставныслөн—труд!
Лоны ударныкөн—быдбылы шуд!

Му квајтөд јукөнас
дасвітөд во вылө
выл пөдөс кыпалө гөр.
Міјанкод өдјассө
капіталістјас ез төдлыны,
дај воғө оз боетны некор!

Міјан победаын
знамјаын кіаным колө
соцордјысөм, план!
Соціалізм вөсна
Мільонјаслөн вынјөрыс
Отувтчөм тан!

Фармаыс вунөдіс пөчөдін вугралөм,
Пыр кезлө еновтіс унзіла мојд..
Өні со вөр пөвстас гөрр знамја југјалө,
Ужын геројаслыс паскөдө борд.

Сінвозын кыптөны өдјас бригадаын,
Кварталлыс гөрр знамја некод оз боет.
Варыш-код сөдөма том бригадірјас сен
Панісны план вөсна өзјалан кос.

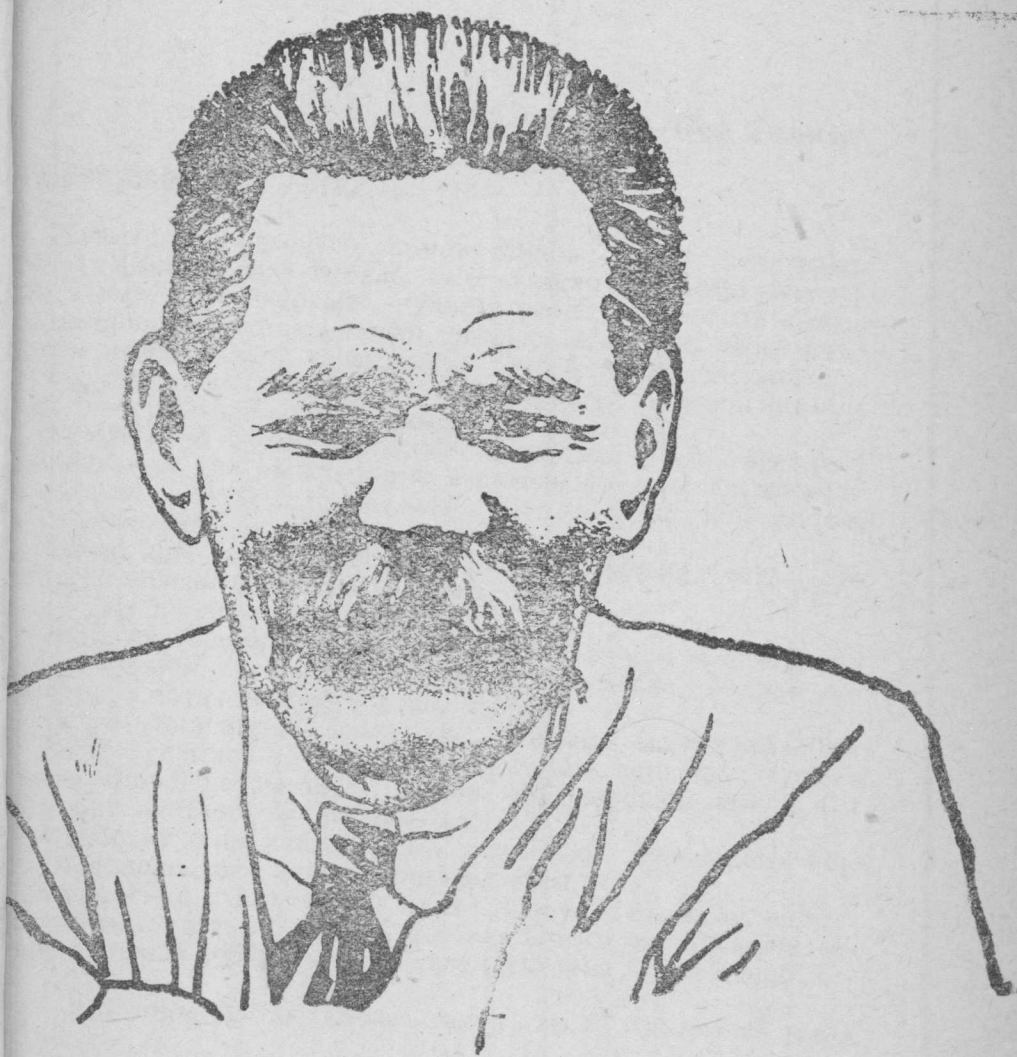
збој ужад фалшит?
Ставыс-б дае тіян
петны уж вылад?

Індустріја марш
тенад керпомыс
гормō

Імперіалістјаслōн „зорзалōм“
быд керјыс
зормō!

Коді өдјасөс падмөдө—сіјөс гөлікөн чышкө!
Вылъ победалаң
вөр вөсна
тышкө!

М. Горкіј.

Віст-очерк — Пед. Гендльн

ВНЕВОЈСКОВІКЈАС ЛАГЕРЫН

Посні пождміјаса јабѣ сажмовтѣмаѣе жежд палаткајас. аг-мылк јывсањ мѣаа тыдалѣ, кыці Сыктывкар сажѣ ісковтѣ арні тупыл. Карса керкајас, пушкыр садјас да Сыктыв вылын орсѣны-лѣстасѣны рѣтја шондї југѣрјас. Лѣзсера Сыктыв куѣ етлѣны пыжјас. Весіг карса зыкыс тѣкѣтѣ татѣѣ кылыштѣ.

Палаткајас сулалѣны куім радѣн. На вылѣ оз-нїн іммыны шондї југѣрјас—местаыс улынжык дај вѣрыс сажѣѣѣ.

Пирамідајасѣ теѣѣм вїнтовкајас дорын велѣдѣлѣ ѣневальнѣј. ымынкѣ морт куѣ пызан дорын весалѣны асѣныыс вїнтовкајас. шнї ескѣ абу вїнтовкајас весалан кад, но ѣнтај најѣ тыдалѣ бу ештѣѣѣмаѣе.

Регыд лоас рѣтја прѣверка. 10 часѣ дежурнѣј бостас горн а вѣрсас сїгнал. Старшіна горѣдас:

— „На проверку стројеа-а!“

Лагерын ташѣѣм пѣрадок. Асылын дас мїнута фізіческѣј радка, мысеѣм, завтрек. Лун-кост мыстї медвѣѣз ѣвлѣны по-тчасјас. Сесса тактіческѣј заѣатѣѣјас.

Талун ужын бѣрын лагернїкјас ас ѣкота сертї колѣлалѣны ід. Воѣза лунјасас вѣлыны тревогајас. Ѧтї војѣ весіг сущ ез вѣдѣны. Шондї петѣм бѣрын вѣлїстї бѣр вајѣдїсны лагерѣ. Сы ідї тарыт шѣјтѣѣѣны лагернїкјасѣ.

Мукуѣ кујлѣны палаткајасын, сорнїѣны. Муѣтѣмжык вој-ар спортплощадка вылын тренїрујтѣѣны.

Кымынѣнкѣ чукѣртѣѣмны пуан куб дѣрѣ. Кружокјас, чајнїк-с даѣтѣмны. Лѣпкыд тушаа, ныв-вомдорјаса внѣвојсковїк се-мсор вїставлѣ јортысы, кыці талун лыјѣѣма стрелѣбїшѣѣ вы-шн.

— Но пїјѣ, братан, лѣока талун лыјѣї. Кујїмансѣ јѣвла тї ме.

Стаѣѣн серектїсны. Братан шѣѣжѣ ѣуммунїс. Лажнї-штїс јурнас да тѣкѣтѣѣ, пыскылтїгтыр, пондїс тѣлкүйтны:

— Вернѣ, Сергеј друг. Талун мїжан рѣта подкаѣајтїс. Век-сулалїм 28 прѣцент сажас, а талун кыѣ куїмсѣ муртса тыр-а. „Орѣјысім“-тај стрелковѣј ротакѣѣ!.. Вѣотакї-налѣн тѣрыт прѣцент кајѣма. Медбѣрја лунјасѣ да ташѣѣма подкаѣајтїм.

Гергеј да Братан төдмасисны, дружитчисны лагерын олакоста. Кыкнаныс өткөд самаос—рафејтöны шмофитны, төлкужаны. Палаткааныс најö-и гажöдыясасыс. Кывжад бара оз јөрмын. Öтi көшöлыс-и куритчöны.

— Ме зонмöс талун гөрд пöv вёлö вескалi. Бара-на кывiö очко лыјi,—зев терыба висталис сера чужöма зон. Сылöн шöм-нын модаыс, век нумжалö да терыба сорнитö. Мукöд дышан-и велап, мыј шуыштас. Талун гөрд пöv вёлö вескалис торјөн-нын долыда нумжалö. Братан да Гергеј завидпырыс вiзöлсны сы вёлö.

— Со-öд, братан, моргыс кызi лысöма.

— Вернö, другö, төлкужтан. Всотакi гед да мем уна-на ченнöј рок папавны колö. Чудеса-тај кызi ме лыса: мыјла век вёлö-лi, улö-лi... öтарас-лi, мöдарас-лi век мунö менам. И вистав, мыла шöрас оз мун, а? А шуны-кö тiжанлы вескы кор кута пездöдны, сiнмöј öтщöщ кунсö... Клопкöм шыс пола...

Кык друглыс төлкужтöмсö щöщ кывзöны мукöдјас. Тешки кыв шуигөн щöщ-жö сералöны, асныс содталыштöны. Сöм öтi зон оз вашјав. Ноксö куб дорын, пыдди оз пукты налыс в сöм. Мукöдјасыс сiјö торјалö аслас чужöмнас—кавлөн коф и јöдчана—китрöј. Сiнколасјас төкөтö көсöјöс, мылкјөн төдчö щöкалыјас. Аслас взовдыс тајö мортсö төдö оланног сертi. Сыкоф зынгысыс мöд абу. Та вöсна-и нiмтисны сiјöс Зынгун. Воцца лунјасас нiнömөн омöл боксаң асöс ез петкöдлы. Сöмын втовка весалигөн лiбö нарадö мунигөн вёлi ропкöдчыштö. Шылатö мешöкад-пö он гед. Регыд тыдовчiс морт туыс. Öкор матыемiс лагернöј учоба помасан строк, сiјö нöшта-и нiмыштчiс. Сы вёлö бара-жö ем помка. Кофсаңкö, кысаңкö пкалис јуöр, мыј лагерникјасöс дыржык вiзасыны. Тајөн-и нездöлөн Зынгун. Велöдчиг чöж сылөн ез төдчыв некущöм инициат. Мукöдјас стенгазет леэöны, спортплошадка оборудујтö öтi-мöдтор вöчöны. А Зынгун быд ужыс бокын. дај велöсö мырдөн-сордөн, бытö наказаннö терпитö. Öнi, тыдалö, дмiс кывзыны јортјаслыс төлкужтöмсö да ордiс:

— Көт кызi лысы, попөн öн-жö ло-а. Ме-тај, со мо пездöдла, пездöдла, көт сесса кытö нiмö ме пайсы...

Зынгун зiк вескыда висталис. Сылөн старајтчöм абу. Та сiјö вывтi-нын „бура“ лысiс. Со кыз фелаыс вёлi. Рота лыдаснол морта öчередјасөн. Кор Зынгунлы воiс öчеред, сiјö öтiс вiнтовкасö да жеңдöдiс ременсö. Сеталисны патронјас, са ротнöј командунтiс „огоң“. Мишенјас вёлiны кујимсо мсајынöс, вөр дорын. Колö вёлi куим патронөн медеца лыдаскык очко. Бејечјас вöлеју пондiсны лыжлыны водсөн, упора. Сöмын-на Зынгун пондiс пуктыны вiнтовкасö пельбердас, гымкылö лыјiс. Пула зiк нырувсыс гoryштiс нiшзiнгiс код төдас кытчö. Ротнöј сöмын јурсö пондiс довкјöсны. Зынгун мöд патрон зарадiтiс, бара пондiс вiнтовкасö

тыны пельпом бердас... Бара гымыштіс пішчалыс, пула пујас јывтї лебчыс шондікѡд окасны.

— Те-нѡ кытчѡ талун лылан?—јуаліс сылыс ротнѡј.

— Ог тѡд, тѡваріщ команѡір. Вїнтовкаыс буракѡ шык-
сѡма. Ог-на уфїт метїтчыны, а лыјѡ-нїн.

Команѡір бостїс вїнтовкасѡ да серѡктїс.

— Ок те, стрелок. Со вїзѡд, ремењсѡ кѡрталѡмыд спускѡ-
вѡј кручокас да „лысан“. Ен-мѡј казавлы, кычї лѡсѡдчїгад вѡ-
лѡм ремењыд зелалас дај пеждѡ. Тајѡ тенад халатност. Вермїн
јортјастѡ дојдны. Мед-ѡд быд патрон вѡлі тѡлкѡн лыјѡма, а те...
Старшина, сет талы выл патронјас!

Тази талун лыјсїс Зыңгун. Јона-ї серавлісны јортјасыс. А
сылы быттѡ вескоѡ. дај ѡнї сѡлѡмсѡ јанзім оз вїлѡд.

— Всѡтакї пѡрысладор ем казтыштантор,—шуїс Братан да
нуркнїтіс вѡмсыс щын сурја. Зыңгун бара вежыңгліс вѡмсѡ.

— Казтывлантор р-тај, со морѡј—стројса да становїе. Дѡз-
мымѡн-нїн лѡї пѡтім вѡсѡдтѡз.

— Но-да кокным-тај ез-на ус,—вѡмалїс Братан. А сват
бостїс ѡтї кїјас шажык, мѡдас—чаг, да трѡњѡдїгтыр пондїс
сывны:

— Ој-ја, ој-ја, кујїм војја Парасковја ѡдва лѡвја...

Ставѡн пондїсны серавлыны. Сѡмын ѡтнас Зыңгун нѡшта-
на јона скѡрміс—зумыштчїе, вѡмдорјассѡ топѡдїс.

— Серавлѡј, тї-ї јѡз сѡмын... А мем вескоѡ, наплеваѡ тї вылѡ.

— Рєгыд-нїн мїјаныс мынан. Лун-мѡд мысгї кај бабаыд
дѡрѡ, малас да казтывлы мїјанѡс. Со-пѡ војтырыс вѡліны, бї-
ыс-нї смертыѡ ез повны. Ѳтчыд-пѡ пондывлї лыјны дај сен
ез удајтчы...

Вакѡны лагернїкјас, шмонїтѡны, дѡзмѡдѡны Зыңгунѡс.
А сїјѡ заводїтѡ пузыны, кычї кубјын ва. Чужѡмас вірыс чепѡс-
јїс. Кањлѡн коѡ чужѡмыс лѡїс.

— Мына? Коркѡ-нѡ мынан тїјаные! Со, бара-пѡ кѡсїѡны
ыстыны... Јѡз пуктысѡны... Повѡдѡаыс бурещ ыщкысаѡ, со мо-
рѡј. Быд лун ѡнї крестѡнїныдлы со шажт сулалѡ...

— Мыј-нѡ пондїн їзны?—чујмісны војтыр. Мукѡдјас гѡ-
гѡрвоїсны, кытчѡ сїнѡ сїјѡ. Серам, шмонїтѡм друг бырї. Вїзѡ-
дѡны Зыңгун вылѡ. Сїјѡ вїзѡдліс ас гѡгѡрыс да, тыдалѡ, воз-
ывыв заптѡм мѡвпјас пондїс зер моз кїстны.

— Со морѡј, прорыв! Тѡдам-нїн тајѡ прорывјастѡ. Быд-
лаын сѡмын сїјѡ-ї сѡрнї. Колхозын прорыв, вѡрлеждѡмын про-
рыв, кылѡдѡдѡмын прорыв!.. Сегса мї вокѡс-ї кыскалѡны: ѡтї-
лаын лїквїдїрујтчам, мѡдлаын лїквїдїрујтчам. А гортын менам
аслам прорыв да небѡс сетчѡз некодлы мог абу. Ѳнї, мїса,
прамѡј крестана турун заптѡны, а мї дуракјас моз танї пѡра
коллалам. Стројса да шагом-аршї! Свернуѡ куркї да открыѡ
затворы!.. Зѡн тѡлыс танї кѡмкот-паскѡм кїстїм, ѡнї-пѡ кѡсїѡ-
ны запањѡ ыстыны... Прорыв лїквїдїрујтны. Код тѡдас гашкѡ
арѡз вїчасны... Јї сувттѡз ковмас пурјасны да ваын келавны.

Некод-нын оз серавлы. Весіг нумјалыс Гергејлөн вомгд-
гөрөс шыласисны нумвочан чукурјас. Ставныс кывзбны. Братан
јурнас легнитіс да серјозноја шуіс:

— Неужлы арбз вічасны? Вотакі ог веріт. Те, друго,
Гергеј, кызі мовпалап?

Гергеј шеныштіс кінас. Віждліс Зыңгун выло да чорыда
код горддіс:

— Те сіпты нанвојантө! Лысөм рака моз коспу јывеан
кравзан—арбз вічасны, арбз вічасны!.. Абу-өд јөјөс. А лун-мөд-
тө көт-і нуласны, муным шонді выло оз-на четчышт. Вернө-өд,
братан?

Зыңгун прамөја скөрміс. Сылыс гөлөссө пожд кывны ла-
гер мөд помын.

— Тіјанлы, ферт, сізі. Колөкө тіјан гортаныд кага ні ба-
ба оз бөрд, мөс оз баксы-ны!..

— Но-но, лазарөс ен сыв, а то мешөк өшөдам коскад да
корны ыстам. Колхозын-тај шусан, оз-на ендөдны тенсыд ов-
мөстө.

— Со морөј, јөз вылад нафејтчөмөн лоас көч моз піпу
јірны,— шуіс Зыңгун да лэскіс муө чігаркасө, сесеа кокпыдөс-
нас нырыштіс.—Төдам-нын колхозтө, ошјысантор, со морөј.

— Чөвлы, другө, абу-ө те зүгөмыд? Абу-ө, міса, ыладно
колхозад вескалөмыд? Те, другө, он ас кывнад сорніт, сізі-өд,
братан? Подкулачныкјас тазі-жө байтлөны.

Зыңгун точкад пузіс, весіг дульнас пондіс резыны.

— Те і морт сөмын. Некушөм ме абу подкулачнык, сөмын
правда вістала. Кызі ем, сізі-і вістала. Чајтан ме пола тіјаныс?
Чајтад, ті комсомол дај ме ые морт-нын?.. Ладно, віждлам, кы-
зі понданныд запанын ужавны. Медвож пышјанныд лөбөн көк-
ні уж адзанныд. Төдам мі комсомолтө. Горзыны мастерөс, а
уж вылын фадө мыш сажө зөбөны.

—Оз-ө те мыш сажө зөбасны?—Гергеј серектіс.

Бурещ пузіс куб да ставныс пондісны сүјөыны крант до-
рө. Зыңгун медвож кістіс. Палаткаас мунігтыр пыр пінасис, көт
өскө некод-нын ез кывзы сіјөс.

Ывлаыв ыркалө. Төдчымөн рөмдіс. Јенеж пастала солкнітчөма
рытја кыа.

Сігнал. Труба шыјас паскалісны лагерті да лантөдчісны
көнкө пождмјас пөвсын.

Куб дорын некод ез кољ.

— Проверка-нын өмөј, братан?—јуаліс Гергеј.

— Ме чајта-да вождык-на. Гашкө бара-нын тревога-да.
Вотакі вај термасыштам. Бөрті водтөз-нын ректам шајныкөс.

Командірјас палаткаыс петіс старшіна да горддіс:

— Собрањө вылө!

Ловзіс, шызіс лагер. Быд палаткаыс петөны ыневојско-
вікјас.

Палаткажасан кыч кымын воэков бокб вэчэма сцена. Ку
им бокб лыскалэма, нолбэыс воэса, а пэтэлэк пыффи лэз же-
неж. Сцена воэвылас мылклан покэти каэбны лабичјас.

Лагер зоннас татчэ чукэртчис. Сэмын нарад колтчис фе-
журитны—визны оружэ да колуж.

Лабичјас тырисны. Куш му вылэ пукэалисны. Бэријас сувт-
сэи лэбэбчисны кывзыны. Сцена дорб локтисны команфирјас да
политрукјас. Чукэртчысјас пестисны чигаркајас, шынаэны пон-
дис јэз чукэрыс.

Ротнэј политрук востис общэј собраннэ. Лафтисны, воэи
дугдисны шэпкэбчыны. Уна гоз син вичэбэны, кызј сцена вылэ
кајис жежыд дэбэма морт, кызј кыпыбэснас шылккитис јурсэ да
вичэблэс чукэртчысјас вылэ. Гэлэсыс абу ыжыд, сорнитэ прэс-
тэја, бытэ гортас моз. Но чукэртчысјас суэа кывзэны, оз кы-
зэктыны, оз серэктыны.

— Јортјас! Ти регыд помаланнэ лагернэј учэба. Обком
да Обисполком нэмеэ ме чолэмбытэбала тэјанэс тэјэ вермэ-
мыскэб. Тэјанэс тан велэбисны вичтовкаэи вэбэбчыны, врагэб
кэсэсны. Ти энэ думэјтэј, мыј ставыс тэјэ вэли ворсэм, прэстэ кад
колэм. Тэјэ вэли зев колана талунја лун кежлэ мог. Ми ыжыд
вынјэбэи, ыжыд эблэмэи помалам первэјја пјатилетка. Но
врагјас—гранэца сајса интервентјас—быд здук вермасны торкны
мэјанлыэ мэриэј уж. Секи-и згэбэбчэс винтовкаыд. Ми ставным
ужалыэ јэз пэјан. Мэјан Гэрд армија—робочэ-крэстэанскэј. Ти
ставным том јэз. Тэјан куэ-на немныд. Мэдым буржыка овэс,
колэ прорывтэг с чэстэју помавны первэјја пјатилетка да выл
вынэи, ыжыд эблэмэи кутчысны мэб пјатилетка лептыны. Ко-
ми областлэи социализм фронтвывса основнэј учэстэкыс—вэр.
Кэлэ тэни вескыда шуны, мыј мэјан талунја лун кежлэ ем про-
рыв. Сысола запаэны кэзмэ вэр... ва јамэ... парэход ветлан
туј затэритэма... ужалан вын оз тырмы. Аэсныд мэвпыштэј,
пэчас-э областлы пырны тэщэм позорэи мэб пјатилетка! Оэ!
Сэмын классэвэј враг вермас нэмекофэсны. Вэрыс тэјэ мэјан,
ужалыэ јэзлэи. Абу Стэпанлэи, Васэблэи да Петырлэи, а став-
нымлэи. Ми кэзајэваыс. Сэ-кэ-нэ вермам-эмэј рам эблэмэи вэ-
зэбны кэсмыэ вэр вылэ? Обком да Обисполком нэмеэ ме
чуксала тэјанэс тэјэ прорывсэ штурмутны. Ме нафејтча, мыј
Гэрд армијасэ бојечјас оз ордэбны ас правитэлствэлыэ да пар-
тэјалыэ чукэбтэчэм да лун вэи кежлэ винтовкајасэ вэжэсны
багырјас вылэ. Сэрт, комсомолэчјаслы да партэјечјаслы ковмас
нырубэны...

Пэмбэ. Пожэм лысјас оз вэрэыны. Шолга јылын гэрэ плаг
лэчэма бордјасэ, шэјтчэ. Јурјас вэзтын зэрдалэны отка козувјас.

Чэволэ собраннэ. Нэкоблы тыдалэ абу окота мэввэз
сорнитны. Шэпкэбчэны, кызэкталэны.

Мэввэзэа радыэ четчис гэрэ чужэма вэневојсковик—стрел-
ковэј чэстэы. Важэи коф-ныи абу брэтчывлэма, шэбка гэгэрыс
тырбэма гэрдов шэбэи. Мыкталана гэлэсэи јуалис:

— Кыџи-нӧ, тӧварыш... Ставлы мунны?

— Ферт, нӧн мунныкӧ ставлы, — вочакыв шуис полӧтрук. Четчӧм мортыс гӧгӧр вӧдӧдӧлис, быттӧ дорӧеясӧс кореис. Чунӧяс нас пӧнжак пӧласӧ тӧлӧгтыр бара жуалис:

— Кыџи-нӧ мукӧдыс, шуам кодӧяслӧн гортас кагаа баба?... Кыџи-нӧ, мӧса, сӧдӧ турунсӧ пуктас? Ӧни-ӧд страдна... Примернӧ ме ачымӧс боста: мӧс... кагаа... баба... Просӧта ескӧ гортӧ лезны.

— Вернӧ, сещӧмӧясӧ колӧ гортӧ лезны, — шуасис Зыӧгун. Кыв кортӧг сӧдӧ пондӧис вӧставлыны собранӧлы.

— Мукӧдыс некущӧма оз ештыны. Крестанӧнлы ӧни быд лун со шажт. Ферт, мукӧдӧяс и ештӧны колӧкӧ. Ас окотананыс мед-и ветлӧнны. Кӧнешнӧ колӧ прорыв лӧквӧдӧружтны. Ставным сӧдӧ гӧгӧрвоам. Сӧмын-таж страдна талалӧ, оӧо ештӧ.

— Мыӧла-нӧ уна пыддӧ сорӧитан те? Собранныӧдыс уполномочӧтӧлис-ӧмож тенӧ? — жуалисны сылыс. Зыӧгун бӧбмывлӧс, но код-сурӧ шуасисны сы дор.

— Вернӧ вӧсталӧ-да. Ферт, оӧо ештӧ даж кӧмкортӧмӧс.

— Добровольнӧ ветлыны колӧ... Кодӧ окофӧтӧ да гӧгӧрвоӧ, ветлас небос.

— Ферт-жӧ сӧдӧ.

Сугмыштӧсны, смелмыштӧсны Зыӧгун-кодфемӧяс. Мӧда-мӧд-лы отсышталӧмӧн пондӧисны сӧнны аслаӧныс. Собранныӧ вожӧн кывзӧс налыс ӧаргӧм, сесса налыс кылӧдчӧс паныда гы. Медвож бӧржа радыс шуасис востор кывжа лагернӧк, мӧдӧд взводыс.

— Петны-кӧ ставлы петны, не-кӧ — ставнымлы гортӧ летчыны-даж. Ме ас пажыс шуа ставлы кажны да медвож ачым мӧдӧдча, чуксала щӧщ мукӧдӧс.

Талы клопӧдӧсны кыпыдӧснаныс уна морт. Четчывлӧсны јешӧд морт-мӧд. Ротнӧж комсомол јачејкаса секретар чорыд кывӧясӧн лазӧдӧс ӧаргыеясӧс. Сӧдӧ тажӧ вӧсталӧс:

— Мӧјан радӧяс абу-на жӧк чӧстӧјӧс. Мӧ пыщкӧ сујӧмаӧс-на сещӧм војтыр, кодӧяс зӧлӧны лӧкбӧстны Гӧрд армӧјаӧс. Гашкӧ мукӧд гӧгӧрвотӧмысла, гашкӧ, і... Но мӧ гӧрдармејечӧяс оӧо налы сетӧј гӧлӧс лептыны. Партӧја правӧтельство чукбӧстчӧм вылӧ сӧлӧмсаӧ шыӧдчам. Ротнӧж комсомол јачејка ӧимӧане шуа: став комсомолеч петасны прорыв лӧквӧдӧружтны. Щӧщ чуксалам мукӧдӧс!

Общӧј собранӧ прӧмитӧс тащӧм резолюцӧја:

„ОАХ лагерса вӧневојсковӧкӧяс Ш... јортлыс доклад кывзӧм бӧрын шуӧны: сплав выльнем прорыв, кодӧи Комӧ област вылӧ пуктӧ позор. Собранныӧ шуӧ лагерӧн жӧннас, органојзованнӧја петны Сысола запаӧд. Вӧневојсковӧкӧяс кӧсјысӧны Обкомлы, мыӧ соцордӧејӧм да ударнӧчество вӧскӧдӧмӧн, запаӧса робочӧјјасӧс общественнӧј буксир вылӧ бостӧмӧн, лоас выполнӧтӧма бӧе-вӧј задаӧнӧ. Мӧ вӧневојсковӧкӧја свӧсталам Обкомлы да Обӧсполкомлы, мыӧ бура помнӧитам сетӧм

гөрүд прісага дапыр даабе партија да совет
власт чукобстчөм куҗа сувтны СССР-өс дорҗыны.
22/VII-32 во“.

Кык лун мысти лагерникјас сдартисны оружјө, сөвтисны кө-
лујнысө катер выло да асныс стројон кајисны запаңо.

2. ЗАПАҢ

Вој. Кельд төлыс качөма руа кымөрјас сажо. Ывлаыс лө-
зов. Бафјассаң ва выло волсышеөмны вужөрјас.

Запаң кыркөщ пөлөн локтис красноармејскөј картуза
морт. Сіјө здук дыра кежлө сувтыштліс. Кічер часісө өінјас
дөрө вәјөдөмөн вјөдліс—бурещ војшөр бөрын первој час.

Лөңа ісковтө Сыктыв. Мөдарас лыа, бафјас, сесса вјјас.
Таладорын—запаңса постројкајас. Нөітө лов оз тыдав. Гөгөр
чөвлаңтөма. Сещөм лөң, весіг пельјасад тінгө. Сөмын нарошнө
лөөдөмөнін чіскалө біпур. Сені кык ыжыд пөртјын пуө ва,
ужалысјаслы четчег кежлө щәј. Біпур вјзыыс гащ черјовчөмөн
сургө. Кіјассө шевгөдөма; шапкаыс муө уөдма.

Калитөм сөдов-лөз укладөн лөстышсалө ју вылас. Волк.

Таті јуыс песөвтчө „S“ шыпас ногөн. Кышов јывсаңыс за-
вобітчө заломка. Кілометрыс куҗыка гартыштсөма. Кіпыдөс
наста ва оз тыдав. Бытө гігант эмеј водөма кык кыркөщ кост-
тө. Керјасөн шөтасөма, зумыда мөртчөма ју подјө. Мукөдлаас
чөң плиткајас помјыв чурвјөдны. Тацсө тувсов ва пузлалөма.
Өні керјасыс топавлөмны, лічкысөмны. Гашкө өзім судтабе
сүјсөмны. Чајтан, мыј некущөм вын оз вермы пөкөритны тајө
заломка, непөштө морт...

Заломкаыс улынжык—ворота. Керјасыс, кокораясыс,
ыпалјасыс течөма. Цінкајасөн берегө крепітөма. Тајө воротаө-
дыс лөдөны заломкаыс кыван керјас. Сортырујтөм керјас воё-
ны көшөлјасө. Сені најөс пурјавлөны. Но өні заломкаың-ні,
воротаың-ні, көшөлын-ні морт вужөр оз вөрзы.

Красноармејскөј картуза морт мөдөдчис ыжыд бараклаң.

Вневојсковікјас локтисны төрыт 7 час луншөр бөрын. От-
лаө ставныс местітчисны. Мукөдјас сөмын-на час-мөд сајын во-
далісны.

Баракын пемыд. Отар-мөдар етен пөлөн дај шөрөдыс нар-
јас. Уна морт сургөны. Көт еекө ывлаас лысваалөма, но бара-
кың шоныд. Косталөм өдөсөд сөзөдчө ывлавывса чөскыд сы-
нөд.

— Первојја смена—четчаң кад!—горөдіс локтыс морт. Та-
јө вөлі ротнөј.

Гөкыда палалөны узысјас. Еща-на сүрі узыны. Ојтсалөны,
нужмасөны. Сафмөм војтыр чукасалөны јортјассө.

Рытмас-на лагерникјасөс вөлі јуклөма бригадајас вылө.
Бригадирјасө пуктисны сещөм војтырөс, кодјас ужавлөмабе-нн
да кодјас медбура лысисны лагернөј іспытаңнөјас дырјі.

Ротнōй сепалис чекјас. Мōда-мōд бōреа пондїсны петны
первој сменаын ужалысјас. Чōволыс запањ ловзыштїс. Столовōјō
чукōртчōны. Воцын локтысјас бостōны ѓбѓд да пукебны панас-
ны. ѐбѓд сепалан ѓшїњ дорын регыд лої ѓчеред.

Кодјаслōн сојсас, петōны ывла вылō. Бїпур дорын шонты-
сōны, гуалалōны пōрттыс пōс ва да чурскōны-јубны. Ыркыд-
код ывла вылас. Унзїлївсыд вел мустōм, кор улъуа сынōбныс
нокошїтчō дōрѓм сосјас пышкын. Бїпурїѓ лѓтсыштїсны песјас.
Бїжыджык лої бїыс, трачкōдчōмѓн ѓзїс.

— Термасыштōј! Кык часын стōч колō кутчысны ужавны,
— вїсталис ротнōј. Бōрын локтысјас ропкōдчōны. Нажō нездѓвѓ-
ленѓ, мыла столовōјын вел дыр ѓчерѓд сулалїсны.

— Тац-кѓ быдлун пондасны вердны—сојѓмѓ кадыс-ї колѓ.
Часлы, бостлам-на шѓтѓдныс столовōјын ужалысјасѓ! Став пѓ-
радокјасѓ тае мōдаргуг песовтам!

Вылѓзжык лептысѓ тōлыс. Тѓкѓтѓ кылыштōны војса шы-
јас. Сѓмын мōдар берегын вїзулыскōд ворсѓ снавт: вѓјлѓ да зе-
лалѓ вѓјлѓ да зелалѓ. Бытѓтѓкѓ кодкѓ сенї нарошнѓ дурѓ—ыз-
буз... ыз-буз...

Зыңгун мышсѓ шонтѓ бї дорын. Унмыс абу вескалѓма да
нѓшга-ын дузјалана чужѓма.

— Го морѓј, уна-ї нажѓвїтам тани. Кѓмкот-паскѓм наперво
кїстам-а,—тацї сїѓ ропкōдчѓ.

— Нажѓвїтчыны-ѓмѓј локтїн?—јуалїсны сылыс. Зыңгун
воча кыв ез-нїн шу. Ещаѓн сы ног мѓвпалѓны. Налѓн мѓѓжык
ѓорнї—ордїнеѓмѓн ужалѓм јылыс, бојевѓј ѓдјас петкѓдлѓм јы-
лыс. Регыд-нїн ковмас петны тышкѓ. Регыд—кык час.

3. БРИГАДА № 6

Југдыны кѓсјѓ-нїн. Кельдаммѓ ывлавыв. Первојја сменаыс
ѓтѓѓѓр ывлаын некод оз ветлы.

— Но, ребјата, енѓ подкачајтѓј. Петкѓдлѓј, мыј тї збылыс
Гѓрд армїјаса бојечјас!—тацї вїсталис ротнōј уж вылѓ петысјас-
лы. Војтыр кѓѓ ескѓ еща узѓмны, но абу нарѓс. Асја ыркыдыс
регыд вѓтлїс унзїл. Сулалѓны кыркѓщ дорын да тѓлкујтѓны,
кыцї пондасны ужавны.

— Но, мѓдамѓј-нїн. дыр-тај кѓсјасам.

— Ен термас, абу-ѓд те Пер Вас.

— Лусмунан-на луншѓркаѓдчынд...

Уна јѓз чукѓрад быдсамаыс ем: наргысыд-ї, сылысыд-ї, га-
жѓѓдысыд-ї. Гергеј да Братан четчѓм мыстї-нї пондїсны шмо-
ѓтыштывны.

— Но, Братан, смѓтрї нањсојантѓ ен кѓтѓд. Ва вылад-ѓд
лајкыд. Чїрк моз колѓ четчавны керјас вывтїыс. Кутан-кѓ вом-
тѓ паскѓѓмѓн вїѓѓдны коспу јылыс турї—пропал!

— Но-да тѓдам, ен велѓд.—Тацї кык друг мѓда-мѓднысѓ
делмѓѓїсны. Нажѓ ѓтї бригаѓѓд вескалїсны—№ 6 бригаѓѓд. Бри-

гафірныс бара-жѳ шањ деѳина суріс, лесзаводыс робочѳј. Сіѳѳ ѳні беспокѳјтчыштѳ. Кыс-нѳ, дасквајт морт брігадаын. Код тѳ-
дас кушѳма пондасны ужавны. Позорѳ-кѳ ужаласны—страм!
Быѳѳн пондасны чуњнаныс зурѳѳны: со-пѳ ужалысјасыс, на-
гагјас, кујѳѳ вѳчан машинајас! Кодлы-нѳ окота позорѳн кыс-
касны?

Сѳмын Зыњгун ѳтнас оз мѳвпав уж јылыс. Тѳлк-кѳ вѳлі-
сіѳѳ ескѳ рад усјіс гортас. Но... собраньѳ... болшнство! Сесе-
ѳѳ лагерѳѳ абу лѳчалѳма, а сѳмын перекључітѳма.

— Первѳјја ѳменаыс ставныд? Брігаѳірјас, верманныд пет-
ны уж вылѳ!

ѳтарѳ-мѳдарѳ петіс чукѳр. Кык брігада мунісны ју катыѳ
—заломкаѳ да воротаѳ. Мукѳѳјас мѳѳѳѳчнсны ју кывтыѳ—пур-
јасны кѳшѳлјасын.

Ывлаын мѳча југыѳ. Ју куѳала-ннн ставыс тыѳалѳ. Кыа абу-
на, но тѳѳчѳ, мыј асыввоѳ небыѳ кімаласнас палѳѳѳ ывлавыѳ.
Медвоѳзыс тѳкѳтѳ вѳрѳісны баѳкорјас, гѳгылтчнсны, ісковтнсны
на вылыс лысва војтјас.

№ 6 брігадаыс војтыр сувтыштлісны ѳтн чом дорѳ. Тани
багырјас вѳчан запањса „цех“. Кык ѳаѳѳѳ клѳнѳѳѳѳѳны-ннн чер-
тышјасѳн, зібјас помѳ тувјавлѳны багыр-кѳртјас.

Сен-жѳ ѳзјалѳ ѳоланык біпур. Војтыр бѳрјісны ас сертнныс
багырјас дај воѳѳ мѳѳѳѳчнсны. Сергејлы сетѳмаѳѳ реѳнкіѳѳѳ
кѳм. Шлопкѳтѳ вадор пѳлѳн, багырыс пѳлпом вылас, вомыс
вест паста. А Братан бѳрсаыс мунѳ да лыѳѳѳѳлѳ:

— Ат-ва, ат-ва... Левој-правој, чорт кудравој!.. Но піѳ-
кѳм теѳ сурѳма. Тајѳн нањсојантѳ он-ннн кѳтѳѳ.

Зев ескѳ ѳѳлѳмыс војтыр петісны уж вылѳ, да пыр-жѳ-і
мышаснсны запањса „пѳраѳѳѳ“. Медым заводтнны пурјасны,
колѳ мѳдарас вужны. А вужнысѳ нннѳмѳн. Кѳнкѳ ескѳ ем-жѳ
пѳ ѳтн пыж (ѳѳњ запањын ѳтн пыж!), дај сіѳѳс кытѳѳкѳ нудѳ-
ны. А кадыс оз відчыс, со кыа-ннн лѳѳѳѳѳ чѳпѳсјыны.

Кыркѳщ дорѳ ласкыѳма моторка. Сетѳѳ ставѳн ускѳѳчн-
сны. Но машинѳѳј ѳѳѳелѳнѳѳыс мыѳчнсыс јур да пондс горзыны:

— Разрешѳнѳ ем? Абу? Сіѳ-кѳ катітѳѳј! Вајѳѳ контораыс
кабала, секі вужѳѳа... Ті коѳыс тан уна ветлѳѳлѳ.

— Мн-нѳ кыѳі вужам? Вај петкѳѳлы ліѳѳ, кыѳі колѳ мѳ-
дарас четчыштны!.. Контораѳѳ—кілометр, воѳѳ-бѳрѳ ветліг кѳ-
та шонднсы петас. Мн ужавны локтнм, а не конторајасѳѳ котравны.

Код тѳдас мыј дыра ескѳ лоі венѳыны, ез-кѳ док сотруд-
ннк. Вѳлнстн моторка пуркннтс лѳзов газѳн да ургнтыр бергѳѳ-
чнс. Вѳрѳг мѳз-і сібалнсны мѳдарѳ. Војтыр четчалнсны бон вылѳ
да керјыс-керјѳ четчалѳмѳн разѳѳчнсны „по местам“. № 6 бріга-
даы вѳлі нѳѳма стројевѳјѳс пурјавны, меддорса кѳшѳлыс. Та-
кѳѳ ортча кѳшѳлын вѳлі колѳ пурјавны шпалнѳј чуракјас. Тајѳ
брігадаас вескаліс Зыњгун. Налѳн брігаѳірныс—взводнѳј. ѳнн
сіѳѳ нннѳмѳн оз торјав мукѳѳ јортјасыс, сѳмын петѳлцајасын
квадратјас петкѳѳлѳны сылыс „ыждалунсѳ“.

Сомын-на бригадајас воисны местајас вылѳ, пондѳ кывны зык. Вѳлѳмкѳ ужыс абу—кѳшѳлјас тыртѳмѳѳ, а вылѳ керјас сѳ-на кывтны. Фесатѳник колчѳс мѳдлапѳлѳ, индалыс-кесјѳдлыс некѳд абу.

— Еј, сотрудѳник, кѳнѳ керјасыд? Шондѳ петѳмнас нѳмко-фасны кутам алѳ мы? Мѳ тѳјанлыс пыркѳнѳтам унѳлѳтѳ! Е-е-е-ј.. Сот-рудѳ-нѳк!

Мѳдлапѳзсаѳ сотрудѳник ѳвтѳѳ кѳјаснас. Сѳмын кылѳ:

— Локта... Локта!

Кѳсјѳг-маласѳг коста савмунѳ кыа. Асја тѳвру вѳрѳѳдлѳс ју вылысыс русѳ, кутѳс да новлѳс кытѳѳкѳ. Колѳ ворсѳдчыны лѳз-сера ва. Јурјас вестын гѳрдѳдѳсны кымѳртѳрјас. Кыа југѳрјас ѳѳѳжѳнѳк летчѳсны бафјас јылѳз.

Вѳјтыр век-на сулалѳны ужтѳг. Вужѳс фесатѳник. ѳтарѳ ѳѳ-кѳдчывлѳс, мѳдарѳ чепѳсјывлѳс—збылыс зѳк нѳнѳм вѳчны. Ачыс куш јура, чалпѳда, бытѳѳ сѳмын-на четѳѳма да татѳѳ гѳнѳтѳма.

— Вѳдчысыштѳј, локтасны керјас. Час, заломкаын пондасны ужавны... Нѳдруг-ѳд,—правдајтѳѳ фесатѳник. Кымыныскѳ вѳѳѳд-лѳс-нѳн ју катыд, но керјас век-на оз кывтны. Кадыс мунѳ. Бри-гадаѳникјас ызѳѳны. Медјѳна горзѳ Зынгуѳ. Багырсѳ керјѳ сащкѳс да ѳтарѳ-мѳдарѳ јурсѳ бергѳдлѳмѳн пызјѳ:

— Со-тај, локтѳм каѳ колъавны, сѳ-морѳј! Креѳѳѳѳнлы ѳнѳ быдлун сѳ шайт, а мѳ... да мы-нѳн шуны... Лодырѳчајтам, сѳ-морѳј! Ыжыд-ѳ нажетка бостам.

№ 6 бригадалы сурѳс „уж“. Зѳѳ дасвѳт морт вылѳ (дас-квајтѳѳыс талун ез-ѳ јавѳсчыв) бон пыщкыс адчысѳ плѳтка жыѳ. Тѳрыт кодјаскѳ пондывлѳмаѳѳ пурјавны експортнѳјѳс дај абу помалѳмаѳѳ. Нѳнѳм вѳчѳг моз тајѳ ужѳ кутчысѳсны. Пурјалѳм вѳр костыс чукѳртѳнѳ ѳтка керјас да течѳны ѳтлаѳ.

Кык час простој! Сѳмын кык час мыѳтѳ мытчысѳсны медвозѳа керјас. Возѳынсѳ ѳтка-ѳтка керјас јавѳстчѳсны, сесѳа чукѳрдѳнжык мѳѳѳдчѳсны. Нѳѳжѳнѳѳ кывтѳны, оз термасны, бытѳѳ тѳѳѳны, мыј запанѳа сотрудѳникјас оз-жѳ термасны.

Медвозѳа керјас лыкасѳсны кѳшѳлјас пыѳѳсѳ. Бригадајас кутчысѳсны ужавны.

№ 6 бригадалѳн уж абу торја сѳкыд. Колѳ орчаѳѳны кыч-кымын кер, лептыны ѳт-мѳдар помас шывѳнајас, нѳрјавны нѳл-нан пельѳссѳ да кыскавны накат. Бригада јукѳс кык пельѳ. Кык-лаын ѳтщѳщ бѳстчѳсны пурјасны. Быд ужѳ колѳ кужѳм, а кер-јаскѳѳ нѳксѳны—кык мында. Медым бергалыс керјас вылѳ ѳшјыны, колѳ лѳны кан-код пелькѳн. Медсѳкыд лептыны плѳтка пыѳѳс вылѳ медвозѳа накат-керјас. Татѳѳ пельклуныд ѳ згѳѳѳтѳѳ. Кѳѳ ескѳ пѳвторыас вылѳ сувтѳмѳн ужалѳны вѳјтыр, но вы-нышегѳганыс кокуланыс керјасыс паскалѳны, вѳјтѳѳны. Танѳ ојт-савны да гыжјасны некѳр-нѳн, а то збылыс он-ѳ казавлы, кыѳѳ ѳансѳјѳнѳнѳ кѳтасас. Мед-нѳн збоја котралѳ молѳ вывтѳ Гергеј. Сѳјѳ возѳын корсас сѳннас кызжык кер, код вылѳ поѳѳ ѳшјыны. Сесѳа друг уекѳдчас да ыз-буз котѳртас сы дѳрдѳ. Мукѳд

дырји весіг кок пыдбсыс оз кѳтагы. Віѳдны кутан да моѳлыс бытѳо гудѳок мек лажкјалѳ сы улын. Гергејлы аслыс лубѳѳ. Му-код дырји гашкѳ ескѳ оз-і ков котѳртны, но котѳртас. Тајѳ ѳѳщ-жѳ треніровка. Гѳрд арміјаса бојечлы колѳ лоны смелѳн—быс нѳ ванс не повны. А Братан сіјѳ польштѳ. Оз ылав кык кер вылѳ сувтны. Сіјѳ векжык бон выван багырнас зурѳдѳѳ. Сѳмын кор кајас накат жынјыс, вѳліеті вужас плѳтка вылѳ...

Кајісны шывінајас. Колѳ кутчысны нѳрјавны нѳль пелѳссѳѳ. Кватітчісны да нѳр нѳ палыч абу. Бокынжык ескѳ кујлѳны нѳр-јас, весіг вел ыжыд чукѳр. Сѳмын оз шогыны: косѳѳ, дінышаѳѳ. Кыѳѳ-мыкѳ песыштасны, суѳдасны кык кер вомѳн, сѳмын-на пондасны зелѳдны—трач кылѳ орас.

— Тајѳ нѳрјасѳн уна он пурјав небос! Со, лепты таѳнад уж производѳтельностѳѳ. Лунтырѳн колѳ пурјавны морт вылѳ 30 кубометрѳн, а мѳжан 13-ыс оз кај кѳнкѳ. Еј, сотруѳнык, нѳр-јасын абудѳ! Е-е-еј!..

Кылѳ тајѳ-жѳ горзѳны мѳд брігаѳаын, шпальнік пурјалыѳјас. Налѳн вѳрныс нѳшта-на кыз, некытѳѳ нѳном оз суѳны нѳрјас.

Бара просто. Бара зык.

А шондыс оз відчыс. Сіјѳ асгыс уж тѳдѳ, пыр вылѳжык і вылѳжык санасѳ. Лѳз јенежыс волк. Кымын вылѳ кыпѳдѳѳ шондыс, сіјѳ ѳѳщ-жѳ бытѳѳ кајѳ. Серк ју нумјалѳ шонді ју-гѳрјасѳн.

Недыр мысті моторка вајіс нѳрјас. Братан зѳн мездортыр вајіс аслас брігаѳалы. Но і тајѳ нѳрјас абу еѳлѳмыс. Сещѳм-жѳ дінышаѳѳ, жењыѳѳ, сѳмын ваын кѳтѳдчыштѳмны мыкѳдыра. Быт пурјас—буржыкыс абу. А ташѳмѳн нѳрјавлыны вескыд мат. Кык-кујм нѳр ковмывлѳ вежны. Лышнѳј кад колѳ дај пур-јалѳм качествомс слаб. Збылыс слаб. Фесатнік воліс, відлаліс да ѳѳктіс квајтлаті кутавны: пелѳсјасті дај ѳѳрти. Брігаѳныкјас ескѳ-і еѳлѳмыс зілѳны, да кыс-нын јѳна бурыс лѳѳ ташѳм нѳр-јасѳн. Бостчісны квајтлаті кутавны.

Братанлѳн морттујыс регыд тыдовтчіс. Нѳрјас вајавсісны, мыј сесса вѳчны? Тыдалѳ керјас кыскавны сылы абу окота. Бостчывліс-жѳ накат лептыны. Багырсѳ тѳкѳтѳ суѳцкыштас дај кыскѳ вѳлеју... багырсѳ. Кер кыскѳм пыѳді кокуласжык віѳдѳѳ, мед не вѳјны ескѳ. Лѳѳѳдчѳг-кѳсјысѳг костаыс јортјасыс кыс-касны керсѳ, а сіјѳ сѳмын катгыштас багырчусѳ да велѳдас:

— Есѳѳ быгылтат... Чѳвлы ме отсышта. Всѳтакі тіјандѳ век велѳдны колѳ.

Тыдалѳ-і тајѳ ужыс еѳлѳм вылас ез во. Мыјѳн пондісны палычјас корсны, рад душој бостіс чер да плѳткаыс плѳткаѳ вужіс баѳјас пыѳкѳ. Кѳт-і најтжык сені, но зато некод-нын оз аѳзы. Тані оз ков керјас шуркѳѳдлыны. Поѳѳ-і курітчыштны, поѳѳ-і шојтчыштны. Коѳкѳдчыштас, петкѳдас мездортыр палыч да бара локтас. Оз бара термас. Баѳјас пыщны жбырјалѳны сыр-чікјас, шонді југѳрјас сѳѳѳдѳѳны. Татѳѳ зев мѳчаа кылѳ ва вы-лын ужалысјаслѳн сорны. Со, тајѳ Гергеј горѳдіс сывны:

— Ој, ребјата, не робејте да своју силу не жалејте!..

Тыдало, накат выло кыз коф кер лелтоны.

Кокјамыс часо пурјасысјаслы вајисны завтрек — нан да сахар. Багырјас суцкалісны. Пуккисны нурјасны. Со дурдомас-жо ужавны шпалнык пурјалысјас. Перерыв.

Сергеј доромсо портчомон пукало. Жар коф-нин. Сінјас кунсоны. Еша-на еско ужалома, но сјјјасын тодчышто. Јуыс васо румлаломон чурсконны нансор.

Пурјасыштом борын пондисны куритчыны. Мукодјас гаш водомон шотчоны. Лосыд музвылад пласт кулыштны, кі-кок вөрчодтог.

Сергеј оз сетчы унзіллы. Кот еско сінјас кунсоны, кот еско вдын моз пелјасын жургышто ва візув — но узны они абу кад. Нощта нол час колд ужавны. Абу-нин дыр, позо терпитны. Мед еско палдчыштны, мысис, јурсо вао сујліс. Ачыс мовпнас арталд, кымын кубометр-нин пурјалома лоі. Кык пелын ужаломон ужыс кык-одјо муніс. Кот еско подбригадајас костын ез вов јавітома ордысом, но быдн тодисны — код партија унжык пурјалас, налы-і почот.

— Но-і порадојас тани, — шуасис бригадир. Сіјо кокура бердд мышкыртчомон куритчд. Некемындон ојбыртдомас-нин. Братан весіг лучкі сургд. Шонді мышсо шонтд, небыд товрү ыркјодлышто — дівја, пачорын коф.

— да... Абу шутка: сменалы 10 сурс кубометр пурјавны. Талун моз-ко воц лоо — строкјас нужаласны. Бостам кот онтајса простојтд. Ез-омјој поц заломкаын да воротаын воцжык бостчыны ужавны?.. Тащдмторјас јылыс бајітыштам собранно вылын, — толкујтд Сергеј. Сіјо прав.

— Четчдјі.. Вајд нощта ужыштамд! — перерыв помасігдн чуксалис бригадир. Абу окота четчыны, сещом лосыд влі вугравны гож воцын. Но колд четчыны... Бара кутчысисны багырјасд. Бара ловчис јувыв: отповса војтыр козувкотјас моз жуоны керјас вылын.

Регыд луншоркад. Регыд локтас вежны мд смена.

4. ДЕЗЕРТИРЈАС

Чдволд запањ. Весіг стоолвојын оз сорніт радіо. Сомын лун-і вој куслытом біпур трачкдчд-чусалд, ныргорон сургд бівчыс фадд да кыркш сајын салакылышто візувныр.

Пемыд. Віјјас вылд усдма лысва.

Рытнас влі кіно. Важон коф-нин ештис. Локтис уж вылыс да уц-нин-і мд смена. дасоти час рытсан да кык час асывоцд став полдс ужыс орјавло запањын. Тајд каднас ніоти шы оз кыв ылавывын. Гогор ставыс унмовсдма. Сомын сторж моз вылысан кјјдчд толыс. Келыд југорјаснас токтд југдодышто ылавыв. А кор кывтас сы вывті кымортор, чік прамдја лемдылд.

Баракын лөн, нөшта-на пемыд. Быд пөлөс горнас сургөны-уаёны муҷом војтыр: мукөд унјөдлөмөн, пушкөмөн долалөны, мукөд нырнаныс чіпсөны, кодјаскө вөтаёны—ымзөны, піяна-ныс гурчкөны, быттө лыа куртчалөны.

Уаёны щөц квајтөд бригадаыс војтыр. Ставныс өтї пелө-сынөс. Рытнас сөмын ужнајтыштны четчывлісны. Бригадірыс вајіс контораыс расчөтнөј квїтанціја. Сөтчө вөлі пасјөма:

...Ужалісны 15 морт, 105 час. Вөчөма налөн:

Квајт вөрја поддонјас пурјалөма.

Стрөјөвөј 367 кер.

Экспортнөј 43 "

Накат (стројөвөј) . . . 368 "

Вөчөма палчјас . . . 150 "

Куклаёр кољчајасөн гартөма 150 гөз.

Л/мат. көшөлын абутөм вөсна простөј 30 час.

Заданөс бергї ужалөма 61% "

Рытнас бригада сорнітїс, кызї ескө аскї 100%-өз вөбдчы-ны. Тајө ез вөв офіціалнөј совешщанөд. Сорнітчісны зільжыка ужавны: ешажыкыс курітчыны, унапөлөс уж вылө не чөпассны, буржыка јуклыны ужалан вын.

Квајтымын өтї прөчөнт—еща. Но да медвоцза лун тајө вөлі. Сөмын-на ужнас төдмасөма. Час, аскї мыј петкөдлас. Со Зыңгун бригада тыртчөма сөмын 21%. Көч ескө ез дыша ужав-ны, а результатјас позорнөјөс. Мыјла? Уж нормајасыс абу вес-кыдөс. Стројөвөј да шпалнөј вөр пурјалөмын нормајас өткө-дөс лөсөдөмны. Оз лөсөв сіјө. Шпальніктө сөкыджык пурјавны, нөшта-нын-накат лептыны. Сөні чурақасыс кызөс, сывјыштны мукөдөс он суз. Уксытөг да опытөг озї кајны...

...Но мыј тајө? Баракын кодкө кызөктіс лептіс јурөс. Вел-дыр кывзїс. Недыр мыөтї сы дорын кыпөдчїс мөд јур. Ваш-көдчөны. Нөшта којмөд мортөс палөдісны.

Најө тыдалө воцыв сорнітчөмны. Воцын өтї летчїс жөжө, сувтөмөн кывзысыштїс. Кїнаулас кущөмкө турас. Кыјөдчыс кан мөз мунїс нарјас костөд. Сөщөм-жө гуөөн калкөдіс өзөс да весасїс. Мөд, којмөд. Сөрөа-бөрөа петалїсны. Кодјас тајө? Абу-ө гуаөөсјас? Чїст сөвөста војтыр пондасны-өмөј војны кїмөстїччыны да-өд нөшта тащөм гуөөн?..

Барак сајын матын бафјас. Колө лысваа турун пыщті ке-вны... Бафјас пыщкын аөдјалө кан чужөма морт, весїг сїнјасыс өзјалөны. Тајө—Зыңгун. Кїјас нөпјыс. Вашкөдөмөн мукөдјасөс чуксалө. Најө көчјас мөз быд здук бөрвөв вїзөдлөны. Ставныс көлујаөс.

Бафјасын пөмын. Мөда-мөдныслыс чужөмјас муртса адөд-ны. Абужык јанчїм... дај јанчїм-ө налы?

— Ставөн? Мөдїмө гортлаң, а најө мед лїквідїрујтчөны...

Сөщөм-жө гуөөн сөрөа-бөрөа пондісны кевны бафјас пыщ-ті, запансаң мөдарө. Лысваа бафјас кучкалөны чужөманыс, нөј-

тõны трусјасõс... Фезертїрјас! Позор налы, кодјас еновтõны
јортјасõ бојын да шырјас моз сажмовтчõны лõжинõ! Позор!..
Лõна визувтõ јамыс ју. Быттõ гїганта чмеј ју катчõс ну-
жõдчõма заломка. Ју пõдјас сыпкысõма, кыркõщјасõ пыксõма.
Заломка вїдчысõ багатырјасõс!

5. МЫЇÕ ВАЈÕдÕ ОБЕЗЛЧКА

Брїгада № 6 пондїс лептыны производїтельност. Медвоzza
лунõ вõлї 61%, мõдõ—104%, којмõдõ—147%. Õдјас петкõдлан
пõв сертї-кõ, кодї-тај õшалõ столõвõј дорын, тајї лоõ: воzza
луннас пõдõн чурлїктїсны, мõдас—вõв вылын, којмõдас—авто-
мобїлõн. Ого! Шогмана-õд! Автонад шоч брїгада гõнїтõны. Но
запаньын ем брїгадајас, кодјас-ї ајеропланõн лебзõны.

Талун асыввоz—2 часõ—нолõдыс-нїн петїс ужавны № 6
брїгада. Локтїсны пурјасанїнõ, а пурјасны некõнї. Тõрыт фезерт-
нїк абу думыштõма петкõдны плїткајас. Војнас ва јамїс. дорса
плїткајас космõмны. А најõс петкõдтõг оз поz ректыны кõшõл.
Талун мõд фезертнїк. Сїјõ õтї плїтка шõрõ сувтõмõн бура дыр
гõгõр вїзõдїс да гыжјасїс.

— Мыј-нõ кутам талун вõчны?—јуалїсны брїгаднїкјас.

— Мыј? Ферт-жõ ужавны. Ковмас тїјанлы плїткајас пет-
кõдлыны. Кор рекмас кõшõлныд—бара понданныд пурјасны.

Быттõ збыл сїзї-ї ем. дырõ-нõ петкõдыштны плїткајас, сõ-
мын кыч сажас-ї ем-да! Сõмын-тај абу сїz вõлõма. Медвоzza
плїткасõ зõн брїгада шедõдїс: зорјалõмõн-ї, бертõмõн-ї, опсõ-
мõн-ї... Космõма. Сесса бергõдны оз тõр. Нгајт сорõн кыкõ-
тај јõткїсны-жõ кывтыджык. Кор тыр ва вылõ воїс плїткаыс
Сергеј да Братан сõлїсны. Братан тõрыт лунтыр „вїсõдчїс“
баракын кујлїс. Талун, тыдалõ, јанзїм да зїла ужалõ.

— Кутчыс багырнад, мед шõрõ оз петкõд,—велõдõ Гер-
гејõс. Вõлеју кывтõны, берегыс оз летчысны. Кыкнаныслы до-
лыд. Тõвру õвтõ чужõманыс. Мїча сердї ворсõдчõ ју. Гõгõр
лõсыд. Шог тõдтõг кылõдчõны. дај нõшта-на ескõ кылõдчїсны
ез-кõ станõвїтны. Кывтыдыс, шлактутчанїныс котõрõн локтїс
мõд фезертнїк. Ылысаг-на сїјõ пондїс горзыны:

— Еј, сувтõј, сувтõј!.. Кытчõ кылõдчанныд!.. Оз поz! Вїсõ
талõны тїјанлы—оз поz! домасõј сетчõ.

— Мыј сен лої? Мїјанõс щõктїсны плїткајас кылõдны. М
тенõ знаг-не-знајем!—пондывлїс-жõ ескõ вензыны Братан. Н
вõлõм-кõ збылыс оз поz воzõ кывтны. Сенї бурещ шлактутчõ-
ны кык букõїр. Вадор пõлõн-нїн плїткајас. Некутчõ сїбõдчыны
Быт ковмїс домасны. Кажїсны бергõ да вїзвывтї бõр мõдõдчїс
ны катыд.

Брїгадаõс бара дугõдїсны ужõдны. Пурјасны оз шогмы
дај плїткајас петкõдлыны оз поz. А вылысаг векõтарõ лезõн
вõрõб. Кõшõлјас чукõн тырїсны, кõч воротаõз котõрт керјы
керјõ четчалõмõн.

Тырисны көшөлжас—пурјасом сувтис, дүгдисны воротаын сортирујтны, дај заломка стопоритис. Со мыјој вајодо обезличка.
— Но-і порадоқјас. Војдөрлун собранњо вылын ескө вел јона-нин кројитим, а всотаки бара-на мыщасим,—кер выло пукөб-мөя төлкујтө Братан.

— Вот ескө төрыт-кө вөли ідралөма пурјалөм вөрсө, тази ев ло. Оні-өд страм ло! Став ужыс сувтис.

Ваыс вывти өдјө пондис усны. Вакатыдас көнкө бытө лет-чөмаөс уна өш да бучкөны-јубны Сыктывсө. Кык-кујим часөн јамб кык вест.

Тревога паскалис запањын. Волис запањса начальник, мерај-тис васө бөдөдөн, мөвпалыштис. Сөсөа висталис фесатникјаслы:

— Пыр-жө тас пондөј петкөдны пурјалөм вөрсө. Рытөз-кө вицам, уна плитка ковмас рањны да катајтны.

Нөшта-нин ыжыд ебөсөн војтыр бөстчисны ужө. Сөкыда петөны плиткајас. Капканыс мыниг моз петөны көшөлжасыс.

Кывтыдынжык винта катер вөрчөдөс букөир. Бергөдөс да пондөс кыскыны нөрыс сажө. Пыр ылыстмө і ылыстмө. Төкөтө-нин кылыштө шыыс.

А бригафникјас қылөдасыны плиткајас, домаласыны да бара-кајоны вылјасла. Мөд өменалы колө дагтны пурјасан уж. Нөтө здук кежө оз поң сувтөдны пурјасөм. Быд час, быд минут өни дөна.

6. ПАРТИЈНО-КОМСОМОЛЬСКӨЈ СОБРАЊНӨ

Лунјас—визув гыјас көд. Шөндикөд чужлөны, шөндикөд-і бырөны. Быд лун вылтор вајө. Ударнөј лунјас, ударнөј уж!..

Лун-мөд сажын-на мөдар берегаç визулыскөд вөли вөрсө-цинка, а талун сеті кос-нин. Зарњасө вадор лыа. Керјас да шпалјас көмөмны куçалаыс.

Заломка улыс ваыс бужкөбчөмөн петө да ворота дорын нөшта-нин јона өдөдө. Вөскыда шуговтө—лебө. Тани ваыс пуө-мөн-пуө. Заломкаыс кывтан керјас бергалөны, мөда-мөдөс ор-јалөмөн түвөны. Воротаын ужалысјас суц оз ештыны лолышт-ны. Төкөтө-кө өновтчыласны, визулыс нөног вөмөналас керјасөб. Секі фелдыд çуг лөб. Ковмас перјысны. Уж сувтас. А өни быд здук дөна. Быд өменалөн мог—лөңны да пурјавны 10.000 кер. Тајө еча-на. Колө нөшта выдөжык лептыны өдјас—15.000 кер-јөз өмена выло. Запаң штурм выло мобөлизујтө асыыс вын. Тревожнөј лунјас. Обком да Обисполком шуисны—јул 29 лунө востны Сыктыв. А талун јул 27-д лун. Кад еча колі...

Кыркөщ дөрө чукөртчөмны запањса партијецјас да комсо-мөлөчјас. Луд выло пукөбмөн төлкујтөны. Отпөвсаөс, гөжјалөм чужөмаөс.

— Ва өдјө јамб,—пиçичањ сувтөмөн виставлө өти. Мөдым бытө убедитны, кинас јулаи шөныштис. Но сытөг-нин ставныс төбөны та јылыс. Оні колө көрөны тујјас, кичі ескө не наç-мөдны, а өдөдөны пурјасөм.

— Төрүт первојја смена леҕис 10.000 кер. Тајо еща колө 15.000 кер пурјавны быд сменалы.. Талун нол чассаы б дывлісны ужавны заломкаын да воротаын. Колө көшдөјас содтыны. Некемынлаын өтщөщ заводітны пурјасны.

Чужомјас зумышөе, мөвпалөны. Быдөнлы окота вистав асыс думсө, Секретар сен-жө кымын нуждөчөмөн блокно пасјалө предложеньөјас.

— Вневојсковікјасыс өтдор запаңын ужалөны колхозың јас. Шөпкөдчысјас паскөдөны сорні, амыј бытөо арөз оз леҕ Та вөсна мукөд пышјалөны. Шөпкөдчысјассө колө ердө п көдны. Колө добітчыны, мед колхознөј бригадајас, беднац середнацкөј бригадајас закрепітчысны запаң ликвідірујтт Ферт, партијечјаслы, комсомолечјаслы ковмас петкөдлы прімер.

Чукөртчысјас куҕа оз сорнітны. Ставыс быдөнлы гөҕ воана. Предложеньөјас ембе, колө пыр-жө олөмө нуөдны.

— Ме гөлөсујта, — четчөмөн шуасіс кепкаа морт. Тајо панса партјачејкаын секретар. Сіјө ачыс нуөдө собраньөсө Kodі „за“, медем партијечјасөс-комсомолечјасөс лыдфыны білізујтөмөн запаң ештытөз?

Лептісны кіјас. Сөмын өті морт важ моз пукалө, те бітө турунсө. Төдчө—мортыс волнујтчө. Гөрдөдөма, весіг нө лөма. Јурөз оз лыст лептыны. Сы вылө быдөн вічөдөны.

— Те?.. Кызі мөвпалан?—јуалісны.

— Ме... аскі... медбөрја лун ужала. Вневојсковікјас локті, накөд-і муна...

— Партијаын?

— Кандідат... Гортын колө ужавны—турун пуктыны.

— А тани?

— ?

— Собраньө өві гөлөсујтис... Помкаыд абу прамөј. А төдан: лібө колтчан, лібө...—Воөзө виставны ез ковмы. Бы гөгөрвоісны. Гөгөрвоіс шөщ ачыс. Сіјө чөволыштис, сөгса чіс да пыркөдчігтыр шуіс.

— Ог колтчы...— Некод вылө вічөдтөг муніс кыркөщнөл бараклан.

Рытја шөнді ју куҕала вслсалөма гөрдөв бархат. Отіө војтыртісьөны пурјас вылын. Татчөз мічаа кылө налөн горөдлө

— Бөстам! Нөшта бөстам!.. Вөрҕіс!

7. МЕДБӨРЈА ЛУН

Талуе—медбөрја лун вневојсковікјас ужалөны запаң Лун-мөд сајын налөн собраньө шуіс медбөрја луно вөчны с бөтнік, а заработкасө пуктыны страналыс дорјысан вын јөвө чөм вылө.

Кымын лун-нін јөежыс лөз! дај тајө луно шөндісө сајм оетлы кь мөртлор. Небьд төвру дебөдө бафкорјас. Не

шондыс вескыда сотас. Віцјас вылын космё ыщкём турун; говру-сор ывлavyлын ылјалё шупалан турун дук. Жежыд ков-јасја колкоџницајас кураи јывјасён вёршитёны, бергёдлёны шкёмтор. Налу лёсыда тыдалё, кыгі ју кузалаыс тільёны војтыр. Естён ылын, ју катыдын вёршитёны шег гырса јёз. Најё сортирујтёны воротаыи. Кывтыджык пурјасёны. А веста-ныс маз шлактуютёны.

Талуи вневойсковікјас ез-нын јуксыны кык смена вылё. Главныс ётщёщ петісны уж вылё. Оні ју кузала кылё налён гора сорні, горзём да уксём. Віцјас саяи горалё јёлёгашы. Тајё коллектива ужлён јургём шы.

№ 6 бригада шлактуютё буксір. Ётёс ештёдіс-нын. Катер шр-жё домашіс да кылёдіс нёрыс саяё. Гыа Сыктив мыш вы-лым кывтісны керјас. Вёрзаводјас відчысёны-нын најёс.

Абу кокні шлактуютчыныд. Быдлаё колё кужём. Цінканад плиткајас вурлынытё абу суніса јемён вурсём коф. дај плитка-јас колё кужны кылёдны: мед шёрё оз петкёд, мед ётарјыв шібалёны. Омёла-кё лоё шлактуютёма буксір, места вылё вогё-на вардас.

Быдён вёчёны асыныс уж. Козувкотјас моз тільёны-жуб-ны. Весіг фесатніклёи сёлёмыс вёрчыс. Чігарка гартыштігас віс-таліс војтырлы:

— Сівё, мыда вёр кытчёкё колё. Со, кымын сурс-нын мі тасањ мёдёдім, а пом оз-на тыдав. Збылыс, тыдалё, ыжыд стрёјба мунё.

— Індустріалізація вослалё,—серампыр каџтыштіс Сергеј. Сёсјасё пужёма, дёрём мёрёсыс воеса. Вёлі-кё ескё сылён нол-кі, нолнаннас ужаліс. Лёсёдас цінкаыс пекла да куталё шёр керјас, сёсса мёд помеаыс плиткасё сіџ-жё кыјыштё. Ортча плитка вылё четчыштас да сен-нын „вурсё“.

Ез-і каџавлыны, кыгі шондыс матёстч с луншёркадё. Кад-нын шабашітны. Фесатнік сен-жё пасыштіс № 6 бригадалыс уж.

— Вёсотакі вель јона запаыи ужалыштім,—бараклањ лок-тёи тёлкујтё Братан. долыд сёлём вылас. Абу-ёд сёмын ёт-жаслы долыд.

— А ужыс колі-на. Егё вермё помёџ ліквідірујтны.

— дај вель јона-на ковмас тани тільыштыны.

Воџын тыдалё заломка. Бура уна-нын лоі раџёма, но помыс оз-на тыдав.

Час-мёд мыстё вневойсковікјас стрёјён вослалісны кар-ывыті. Бусёе, гожјалём чужёмаёс. Но јурјасныс вылынёе. Обіс-полком дорын рота сувтіс. Здаыёдыс петісны кыкён: Обісполком-са председател—Тараканов јорт да Обкомса секретар—Колёгов јорт.

— Смірно!—камандуютёіс начальнік.

— Здрас-те, товарищі!

— Здраст!..—дружнёја горёдіс рота. Політрук петіс стрёј-воџылё да пондіс лысёдыны кабала вылыс:

Сыктывкарса виевојсковікјаслѡн ВКП(б) ●●●
комлы да Обісполкомлы рапорт:

Мі, виевојсковікјас, 101 бојеч, асланым 12 командірјаскѡд да політработнікјаскѡд 24 лун велѡдѡм војеннѡј уж. Кызык мїјан пыс актївнѡја тышкасісны војеннѡј техника понда да полїтїческѡј судта кыпѡдѡм вѡсна. Дїсцїплїна торкѡм ѡткымы фактјаслы командірјассаң став виевојсковікјас отсалѡмѡн лѡсетѡма чорыд отпор.

Мі, виевојсковікјас, Обком да ОІК шыѡдѡм вылѡ сѡлѡмсаң ставным бѡстѡім бырѡдны прорыв Сыктывса запаң ужыс. Мїјан лѡї ужалѡма 561 морт лун, пурјалѡма 7018 кѡм. вѡр, лѡзѡм вѡротаѡд і бѡрјѡма 6651 кѡм., мукѡд пѡлѡс ужјас вѡчѡма 20 ужлун мында.

Унжык брїгадаыс тыртлісны лунја выработкасѡ. Пурјасѡ мын 116 прѡцентѡ і унжык, бѡрјысѡмын 240 прѡч. і унжык (Ігнатовлѡн, Роговлѡн брїгадајас і мукѡд).

Запаңын адмїністрацїја лѡка ужалѡм понда 302 час мїјан лѡї прѡстѡ сулалѡма. Мі пуктїм могѡн бырѡдны сещѡм кѡлѡм кїјассѡ. Мі вермїм лѡсѡдны брїгадајас ужын учот уж бурї пуктѡм, сїјѡн сетны подув нѡшта пасжавны соцѡрђысѡмлы да ударнїчестволы.

Мі, виевојсковікјас, командірјас, полїтработнікјас, медым петны вермѡмјасѡн војеннѡј уж велѡдѡмын, сплав вылын, нуї чорыд тыш классѡвѡј враг вылазкајаскѡд, кодјас кѡсїсны пышкѡссаныс кїстны мїјанлыс радјасѡс. Подкулачнїкјас гѡебн агїтїрујтїсны војеннѡј дїсцїплїналы паныд соцѡрђысѡмѡн војеннѡј техника ас кїѡ бѡстѡмлы да полїтучобалы паныд. Быс еѡкыдїнын најѡ зїлісны дезѡрганїзујтны виевојсковікјасѡс, сѡмын мї. век нѡшта чорыджыка, сѡлѡмсаң вѡчїм асыным уж. Классѡвѡј врагјас да најѡ агентјас вылазкајас вылѡ мї кыв кутї ударнѡј ужѡн, страналыс дѡрјысан вын кыпѡдѡмѡн.

Мі сѡтам кыв ВКП(б) Обкомлы да Обісполкомлы, бурї помнїтны асыным Гѡрд прїсагасѡ, кор ковмас-кѡ партїја да Сѡвет власт чукѡстѡм куѡа, мї дасѡе сувтны ѡружїѡн дѡрјыны Сѡвет Сојуз, оѡ жалїтѡ сы вылѡ асыным олѡмѡс.

Мі ескам, мыј болшевістскѡј партїја јурнуѡдѡмѡн мї мѡ пїатїлетка чѡжѡн помалам соцїалїзм течѡм мїјан странанын, мы мї вѡтѡдам да ѡрђам капїталїзм странајасѡс.

Мед олас ВКП(б) да сылѡн лѡнїнскѡј ЦКІ

Мед олас Лѡнїнлѡн медбур ученїк да сылыс ужсѡ нуѡдыс-партїјалѡн да прѡлетарїатлѡн вождї Сталїн јорт!

Мед олас робѡчѡј да крестаналѡн Гѡрд армїја—соцїалїстїческѡј строїтелствѡлѡн вернѡј страж!

Виевојсковікјас щѡктѡм куѡа кырымалїсы
Гудков, Захаров, Пуњегѡн
Јесев, Селуков, Бѡбров.

ВОРСА УДАРҖИКЈАС

Очерк Гаврил Иванлөн

Вөлі сійә 1931 воө. Мијан бригада кывтис лотовкаөн Сыктыв ју куҗа. Бөжас кыссисны кык тонна сөкта лотјас да ва пыцкөд мусө гө-рисны, бытө лотовкасө ксөјисны сувтөдны.

Ывлаыс гажа, шондиа. Зер дыр-нын ез вөв, ваыс зев өдјө јамө. Лотовкаөн кывтны век лоі сөкыджык, лыјас мешајтөны. Сыктывкар-нин ескө прөјд-итим-да, сөмын Кардорөзид ылын-на, Сыктывкарсаңид Кардорид оз-на тыдав-тај.

Сыктывкарсаң пукеө Ежва, Сыктыв јуөс шымыртө аслас шујга кынаулас да возө нуө асеыс визыв васө Војсаризлаң. Быдлаын мунис кылөдчөм, мол-нын лезисны, керјас разалисны Ежва ју куҗа да терма-сөмөн кывтөны ју шөрти Кардорлаң, вөр пимтан заводјасө. Сыктывкар колі, кывтам возө.

— Көв мыј,—а Кардорөзид кывтамө, огө лотовкатө еновтө,—шу-исны Закар Јогор да Мирон Петыр.

— Кодлы-кө өд кылөдны-жө лоө. Оңө Семен Оңдрөј да Артө Оңис Јепим важөн-нын пышјисны, көнкө гортас шөгөлајтөны, дышлунос вескөдлөиы,—сөкыд уҗыс сөдтөгныс пышјисны.

— Кајисны-кө—мыніс, најө сөмын уҗ вылас торкасисны, өні бытө мунисны да ыҗыд из морөс вывөсымым уеі,—каҗтыштлөны вөлі мукөд јортјас пышјисјас јылыс.

Закар Јогор да Мирон Петыр шуөны:

— Оңдрөјкод лукав мортыд сөсөа некөд-кө абу-а, сөмын венҗы-ны морт самыс, сөсөа нинөм.

Вел дыр тырміс Кардорөзид кывтны. Гөжөмыс, кықкө, вывти жар вөлі да ваыс јона јаміс. Лотовкаөн нөшта сөкыд лоі кывтны. Быд шөр лыа лотовканым видлаалө, мукөд дырји поводнөја лоө мыреыны мөздысөјјасад, лунтөг, војтөг удајтчывліс уҗавны, сөмын огө-жө колөј лотовкатө, зонҗызаөн вәјөдам Кардорөз.

Август даскыкөд лунө вөміс-теі воім гортө. Колхоз термасөмөн ештөдис ышканјас.

Су да ід реҗыд кутас позны вундыны.

КОТЫРТЧІС КОЛЕГОВ ҢИМА БРИГАДА

Поводда век сулаліс жар. Арса кәза-нын кәзәны. Еща өмөй зер
вылад радлісны-да, бытто јөз выло локон, ез-өд-і зермы. Мыј сесса
керан, он тај косас.

Арса дунјас матыомөны. Вожјас пемыдөс лоіны. Сікт куға мунөны-
нын сорыјас, вөрлежөм јылыс, 420 кубометр тыртөм јылыс.

— „Мөјму 315 кубометр-на вөлі, а таво 420-нын. Коди сещөм
нормајассө лөбөдіс, мед сіјө-і ужалас“.

Кулак агентјас нуөдөны ассыныс уж. Мыјнө-пө сымында кернас
вөчөны, сөмын-пө-өд Белөј мореө-жө ставыс мунас.

Быдсама јөзыд тај өктад ем: дышјас-і, рвачјас-і, зіл јөзыд
емө-і.

— Мөјму, со, Тіма Антон звучыкаліс, 1000 кубометр тыртіс,
сещөм жө-өд сіјө морт вөлі,—Закар Јогорјас да Мірон Петырјас лотов-
каөн кывтігөн-на шуаслісны.

— Таво кајам да 1000 кубометр выло кутчысам, ужавны-кө і
ужавны.

Өні, со, сесса-і мөвпалөны 1000 кубометр јылыс, оз і вунөдлы-
ны, регыджык-пө колө вөрас кајны.

Онтонјас да Семө Васкајас гіжеісны-нын. Најө бөрыс нөшта-на
унаөн гіжеісны. Сентябрь вөтөд лунө сесса чукөртім собраннө. Сы
сені мыј сурө сорытім, шуім котыртчыны бригада.

Котыртчис медвозза звучнөј, колхознөј, 1000 кубометра бригада.
Онтон щөщ бригадаас пыріс.

1000!!!

Мөјму 315 кубометр, а таво 1000!

Сөмын-өд шунытө коккыд. Өд вөвлытөмтор. Важөн весіг мөв-
жавныс та јылыс некод ез лыст. „Ок уна-жө і чаг ковмас чуктөдны,
уна-і пөс кіссас“—унаөн шуасөны. Сөмын міјан мөвпалөны мө
ногөн:

— Колө буржыка уж дінас кутчысны ставнымлы, сесса ынөм.

— Мыјнө бригадыдылө німсө пунктам!—Кодкө шыасіс.—Важ Об-
комса секретарлыс німсө пунктам.

— Вот, вот сізі-і шуам—Колегов ңима звучнөј бригада,—ставным
сөгласітчім тајө нім выло. Бригада лоі пыртөма, нім сетім:

— Колегов.

Котыртчис Колегов ңима ударнөј, звучнөј, 1000 кубометра бригада.
Сесса чукөстім вөтчыны ас бөрааным мукөд колхозјасөс да сентябрь
6 лунө шуім петны вөрө уж выло.

Петігөн Мікулај Оніс јона-жө скөраліс:

— Јөзөс додфальејас ті, сесса ынөм, колө јурјастө тіјанлыс ша-
кыд черөн керавлыны. Адзөмаөс 1000 кубометр,—самјасныд оз лонь,
зырымбедјас, мувітчанныд сөмын.

Нөшта код сурө шуаслісны, најө-пө сөмын ас вөснаыс віјсөны да
төвар бөстөм вөсна.

Сөмын Колегов ңима бригада некущөм болгөм выло ез візөд—
кајіс јагө ужавны.

Сентябр 6 лун асылō бригаа мөдөдчис тујо. Кубин жағоң даскөк-жамис километр. Поводла вежеис, лунјас рудисны, помтөм кымөрјас еадтөгыс кытчөкө мунөны.

Бригада кајө пөрөм туј кула Кубин жагаан. Вөр ордымыс чулкөд-лөма векныдыка, муртса туј потасыс төдчө.

Вөлөк... Орјавлытөм пемыд вөр. Төлыс шувгө. Пипу жежыд кыз-көд мыјкө вашкөдчөны, быттө звучникјас вылө шеңчөны.

— Кытчө-нө бара тавоңасө мунөны-а.

Нөбыд нывпу лыслапјасөң төлыс лапјөдлө, сетыс кигөө посныдык бужөд зер, сөмын прамөја оз көтөд.

Коркө лок козја вөр воис, нур,—мунны сөкыд. Рытнас, пемдигас-ныи вөлісти сөсса воим Кубин жағө, сувтим колаи вөса барак динө.

— Но-о... лунтырнад тај кыз-кө кысоим-жө, чајти-нын, миса, вөлөкас лөө уңны, да кызкө-өд воим, јона-жө пөсаваим,—сөрнитис Пила.

Ставным зумыштчөмаөс, уждыд оз вуналы, өтторја каңтылөны.

— Ог төд выл баракыд коркө шедлө оз мијаналы, гашкө, важ ба-сакад лөө овны-да.

— Но-о, огө-на-жө ташөм баракын пондө овны, здоровјө-кө, стрөитам-на,—шыасисны Закар Јогор да Мирон Петыр. Сөсса барак ломтисны да сөјыштөм бөрүи водисны уңны.

Аскинас мунисны барак места корсны. Видлалисны да шуисны стрө-итны медеа жужыд жагас.

— Ок, јона-жө гажа тани лөө, сөмын вот регыджык колө стрө-итны.

Сентябр 8-д лунө заводитим-нин шупны выл барак. Јөзыд ез вөв тырымөң да сөкыда кыптис баракыд. Од дас морт сөмын вөлі да сјјө 4 мортыс вөлі төс пилитөны. Колө шупны 16 пемөс, а шупсыгыс 6 морт, либб быд морт вылө кык пемөс да жыңјөн вөлі воө. Сөмын сөлөмсан кутчысөминад уң вөлі мунө бура, струб гөтов, пөтөлөк да жоң пөшти өжитис-нын, сөмын трепилө вөчны коліс.

Ставыс бур, сөмын прөдуктаыс делөыд омөл вөлі. Лок туј вөсна Палазъаса кооператив оз вермы снабжајтны. Пыр лоі асылным прөмыш-лајтны. Тыб јуын ем уна ком чері да пыр вөлі вугырөн кыјам.

Өтчыд сөсса Иван вөлі мунөма да Тыбјусө вуңдигас кымыңөн бы-гмөма—уөма. Черіыс ставыс кигөма. Коркө воис барак стрөитаниө, ачыс куснасөмөң сералө:

— Ха-ха-ха,—ваас кымың уөі да кырым ез суңлы. Ваыс голаөң вөлі, а спина-мышкөј абу көтасөма!!!

Ставныс рөг-рөг серөгтисны, кыз-нө он серав, ваас өд кымың уөма да голаөңыс вөјлөма, а спинаыс абу көтасөма...

Көч і сөкыд вөлі, а барак помагас регыд, јона-жө сөкө молкөв-лыс өсөгсө корим-да, сјјө весиг кивыл ез кер.

●квabr 1-өд лунө бригада жуис сувтны кер көрөдны.

ЈАГЫН АРСА УЖ

Кубин јаг мукод жагјасыо ниномон оз торјав. Немыс сетони шувгываліс төв, сылас асыыс немөвөјоа шувган сыланкывсө, куз мурсия пожомјаслыс туган јывјассө шатлодліс отарө модарө. Пожомјас зыртчысны мода модныскөд, куза быдмомлаыс шочыныка довалісны, јенежө һеуна оз сүзөдны. Куз козјас ројөссөм лысјаснас, бытвө зор тошјасөн, өвтчысны.

Кор сурө Кубин жаг куза, пув сојіг, тапиктыліс-і ош, пожом туганјас вылын шпорөдчысны тарјас, дозмөрјас. Кубин јагө весіг пыравліснынын і мортјас. Коркө важон-нын, прөјдітілісны таті вөр відлаліг моз мөскуаса купечјас, зөбөаслісны сар арміяыс пышјыөјас, петкөдчылісны і гөрдармејечјас да жежыд бандітјас гражданскөј война дырјі. Партизанјас пышјавлісны вескыда Абјачојсан жежыдјасыс, Прокушевса бандаыс, мед ез сурны налы звер-моз мучітөм вылө, вөр пыр прөјдітіс революціја, лебзіс порок шын дук.

Ставыс бөр лөніс. Сөмын төв өтрасөн пыр шуғлаліс, вашкөдчіс, піпу чојкөд да жежыд кызкөд.

Алкјөд, чулкөдлөмон визувтө Тыбју, һөжјөнікөн чөлгө, чөлгө. Небыд лыска һыв пулыс төлыс лысјассө лапјөдлө. Выл шыјас кылөны.

Октябр 1 лунө бригада петіс кер пөрөдны. Чер шыјасөн да піла шыөн вежөіс Кубин жагын вөрлөн шувгөмыс. Јөлаыс жаг пастаыс размуни. Сыв тыра, гөрд гача, куз тугана пожомјас дыр көсјөм бөрын пондісны сунаасы муө.

— Лөсыд-жө өні кертө вөчны, кырсыныс һебыд, өдјөн верман кырсыныс,—шыасыны-Лавра Одрөј Иван да Јакім Иван.—Сөмын шака вөрыс, јона сісмө, омө.

Онтон чатөртчөма да визөдө пујас вылө.

— Омө, гырыс увја дај шака, егө шөрө вескалө, сөкыд лөө вөчасныс.—Мортыд пөлтөм, а путө төдө.

Пожомјас пөрасны да увјассө унаыс бөрлан шыбытөны.

— Те, Васка, відчыс, јур вылад-кө вескалө, сөкыд лөө, голаөзыд му пышқас вөјан.

Өтчыд Петырјас пөрөдісны ыжыд пожом да кызкө модарө пөріс, ладнө Васка һеуна пу улас ез сур, јона-жө і мортыд повчыс, һеуна-пө гачөс ег лакөст, ачыс бумага кода жеждөдөма.

Вел дыр-нын вөчасөны. Лун да вөј асыныс ужсө төдөны. Арөа вөјјас пемыдөс, сінмад көч чуткы, нинөм оз төдчы да содтөд јешшө өш чуалан дыр. Шустөм.

Быдоама повөдлаыс пукөсылө. Өві лунө сөдчөма мөстөммис—баракөыд көч ен пет. Кушенча гыреа ва лым шлапкө уөө да вөчасөн сылө. Сінмад вескалас да зикөз тырлас.

— Петыр, песты бісө, пажнајтам. Кынөмөј сөмавыны пондіс дај наскөмөј көтасіс, весіг кос суныс ез кол.

— Пестөј і ем, пажнајтамө,—шыасыны мукөдјас.

Сірөд мыр дінө пестісны гача бі, пукөсіны пажнајтны. Сорнытам.

Уна рыт-нын течлісны—уна-о луннас вермам вөчыы, да 12 кубе метрöи морт вылө воö.

— Нöшта-на унжык вермам ескö вөчыны да, сöмын вөррыс омöл,— унаыс шуавліс Онтон.

— Сöмын таж качествомö омöлжык. Талуи ме керсö сдэйтны ветлі да пріёмшкыкыс шуö, кыз сурö-пö пөрөдöны коджаскö, даж кержаскө-пө жеңыда орјөдлöны, 7,20 пысды-пө 4,70 вөчалöмаөс, — еорнитіс Піла.

— Коджас-нө сісісө вөчöны, öнi-жö колö тöдмавыны да вескöдны өшыбкасö.

— Kodi?.. Јогорјас сiзі вөчалöмаөс, мырјаскө вöлі піліталö-маөс.

— Mi... Og töd, гашкө і тіјан-а, ми пыр-на лучкі бытө вөчалим.

— Сіјö вот і ем, абу лучкі, прöста-öд оз-жö шуны...

— Еи скöрмы, Јогор, теныд-öд бур вылө-жö вiсталöны, качество-тö-кө он вөч, сiјö меда-нын омöлжор, мијан сiзі-нын качествомö омöл-да, — ставныс Јогор вылө сувтісны.

Сыр пажнайтны, дерт, некор. Нгаң куртчыштöм бöрын бара заводітöны ужавны. Пожөмјас пөрөмөн пөрöны. Палубнык да авіо-кө сурö-рытын ошјысантор. Палубнык вылө да авіо вылө пуыд колö мiча, шылыд, даж мед абу пінов.

Містöм авіотö Ворошіловыд оз приміт,—унаыс вöлі шулывлас Лавра Öндрей Иван.

— Ставыс ескö нинöм-да, сöмын кызкө колö регыджык тыртны-а, ставсö колö орјыны да медпервој места бостны,—шулывлöны вöлі Иванјас.

— Лучкі да бура-кө мунас ужыс срокöзыд тыртам-жö сурс кубе метртö... Менам колöма мöјму-нын звучыкавыны.

Пiла, мортыд, гражданскöј војна дырјi тышкаслöма жеждјаскөд војвывса фронтјас вылын.

— Шыг-нысö пöt, омöлик паскөмөн фронт вывтi ветлывлім, мушкајас гымавлісны, пулемјот саргіс да секі-на некодлы ег сетчö, ставсö назöдiм, а öнi вөрфронт вылын вермам-нын.

— Серт-жö вермам, даж нöшта-на содтöдөн тыртам, öнi-öд небос абу шыгöс!—кугыштісны мукöдјас.

Талуи Јогор да Васка öвi пожөм дінын јона мајитісны. Пожөмыс ыжыд-код вöлі, öтараң і мөдарсаң пілітöмаөс да некытчö оз пөр.

— Піласö-öд топöдіс да сiјöс огö вермö нещыштныс, пу шөрö-жö ми Јогор текöд талуи вескалім, кулыс мијанöс тојліс тајöс пөрöдны, вот ескö бост да швачкы мед весіг лы-ні ку ез кол. Пемдігас-нын вöлісчi пөрiс да піласö неуна ез чег.

— Стаганад-жö Васка пөрөдiм, а не сiјö-кө гашкө езі пөрлы-да.

Петыр да Онтон бара куім пожөм-нын öвi пожөм вылө сiбдöдöмаөс, колöд пусö-нын пөрөдöны да аеныс зев јона полöны:

— Ламöдны-öд вермас. Зік-öд иалк-код.

Жыисö-на ез пілітны, а пөрны-нын поядіс. Öдјö-жö ескi ку діныме котөртiсны. Нол ну друг пөрiс, бытө чорыда гымыштiс.

Јаким Иван да Лавра Ондреј Иван өтi пожом дiнө матө воисмы.
Орөма-нын өд да оз пөр, бытө өirasic, вын-кө ескө тырмис кыр
сацки, — чер нырнас пыкис пожомө да морөснас дөвјөдлө...

— Сацкан, шуан? Енлы, ме мераөн јөткышта. — Јаким Иван меранас
јөткыштис да пожом пөрис.

— Не те-кө“ ескө, ме чајта сацки.

— Не ме-кө, гашкө, ез i пөрлы.

— Петыр, мунамө-нын гортад, пемдис — барактө јешщө ог адзө.

Зурс пемдис-нын, вөлисты мунисны баракө. Муртса удiтисны пөрт-
чоны, пырыс-пыр ужнајтны. Ужын бөрын собраннө, Собраннө вылын
шуисны декабр 1-өд лун кежлө тыртны 500 кубометрөн морт вылө да
феврал 24-өд лун кежлө тыртны сурсансө. Ас бөрсаным чукөстим вөт-
чоны Тараканов нима бригадоc да Гагшорса Сорвачов нима брига-
доc.

Лунјас век жеңдамисны. Муртса-на југдас — бара-нин пемдө, војыс
вывти куз, помавный некыз он вермы, бок дојмытөз узан.

Көздөдны пондис. Јаг паста шувөтис көзыд вөјтөв. Јежыд лым
чирјас сундикасөмөн пондисны усавны муө, Јеждөдис муыс. Вөр јылыс
туктабн тырис, бытө пөди. Көзыдыс пыр-жө песөвтө. Лым, лым, лым,
мукөд лунас зырыю мөз көјө.

ТОВГА УЖ

Көздөдис. Шөстакјасыс јаг пасталаыс швачөдчөны-ветлөны,
весег барак пелөсө воывлөны, көсјөны пырны пыцкас да оз
лытны. Важөн-нын оз кыв кайјаслөн сылөм, ставыс пышјөмаде
лунвывлан, шоныдiнлан. Көзыдысла кер кырсегөн чирскө черыд,
му дiнсыс пышјө. Пожомјас ыжыд шыөн тупылтчөны муө, да
көчыдысла увјыс ставыс варалө. Пу пөрөдөм бөрын кыптыштлө
төв, бытө турбө бушнитлас.

Петыр черсө сөтис мырјө да пукөис пөрөдөм пожомдiн вылө.

— Вај, братан, пуксы куритчам, мыкжө тај талун ышмөм-
мид да он-нын i пуксылө. Менам јорт оз куритчы да, гажтөм.
Велөдны ескө көсја да некыз оз велав.

— Куритчам i ем, сөмын тај куритчан бумагаыд абу, — шыа-
өис Лавра Ондреј Иван.

Пукөисны да газет гумагадн гартыштисны кыз чiгаркајас.

— Калланөн-кө, лөсыджык-да.

— Калланнад пиный чегас.

— Оз бара, — шуис Петыр да јуалис:

— Кымын палубник-нын вөчинный талун?

— Кык палубник да өтi авио: тырмас, быдлун-кө та мында
сурө — бур-чин.

— Ти онө-и шөјтчылө-да... Онө, буракө, куритчылө-и.

— Куритчам ескө-да. Лымјыс тај јона мешајтны пондис,
сөсө ескө ставыс нiнөм-да.

Куритчөм бөрын бара уж, волеөм, пилитчөм да кер кырсеөм.
Лунјас төдлытөг колөны, лым век сөдө.

— Арнад ескө 12 кубометрөн лун вөчлывлим-да, öни сө 3 кубометрөн-нин сөмын шедö,—кер мерайтг-моз броткис Пила.

— да! Кок ебөстө öни бостыштö, öд пидс велдорöчид-нын лым, став вөчөм вöрсө тыртис да! Кыскаснчд сөкыд лөө. Пусö пöрдан да мй пыдаö пурскысас.

Рытын газетяс лыдöбны, медпервој сјдс i корөбны, абу-ö кодкө панјома, оз-ö кодкө вöтöд.

— Абу-на некод ордöма, арнад-кө ез вöтöдны, öни сесса ештöма-нын, ми медвозас шуим тыртны да тыртам-нын,—терыба сорнитис Онтон.

— Тараканов нима бригадыд, ескө, көсјома вöтöдны-да Василейтö најö дыр пачыничайтисны, кодалисны.

Збыл-öд, вöрас вина вайöмадө да öти рытö сјдö бригадас прамöја кодалис. Кокжылас некыз оз вермыны сулавны, сјд i шатлөдлө, бөрö да вөзö жöдöны. Аскинас сесса лунтыр висисны, йокмеллаын јона мучитис. Көсјисны-жө ескө ужавныд мунны да өн гашкө. Бытö сөкыд из јурас пунктöмадө, да кодкө бытö выжыд нөшкөн јураç кучкалө. Винаын бурыд ез-на вөвлы дај өз-i ло.

Пила петалис ывлаө, пырис да быдөм јортчө.

— Поводда-жө пукалö, тајö нарөснө-кө мјанлы вильшасө-а. Војын гажа, тöлыса, а лунын сөмын лым којö, оз-нын тыдалö помаç јенежөс лымјыс.

— Помасас коркө, тулысыс воас да помасас,—вочавиçис Јогор.

Војјас гажадө, југыдө. Мунöны шочыник кымөр пластјас, езые тöлыс нимкобасө, кымөр пластјас костын сукласө, суң кежлө петалас, пыралас, бытö ловја.

ВÖР КЫСКАЛÖМ

Вөр вөчөмыд-öд абу-на тыр вермөм, сјдс јешщö колö кыскыны катшщöјас вылö.

Кыскасны воисны сөмын декабр 9-öд лунö. Вөчөм вөр вылын кык вест лым-нын вöли. Кыскасны сувтöдисны 12 вөв, навалщик да свалщик да вöшта 12 јамщик. Первојсö кыскасөм мунис вьвтi омöла. Заданьöыд 10.000 кубометр вöли, да быдөм выжыд заданьöыс полисны. Иван Öнö да Иван Ондреј весиг омөлторјас сорнитлывлисны.

— Ми та вылын кынөмс пöткөдны огө вермө, кодi тащөм нормасö лөсөдлис, мед сјдö локтас да ужалас, весиг-öд сојны оз тырмы.

Онтон Степöјас щöщ најö дор сувтисны.

— Летчыны сөмын гортö колö, нинөм сесса тани керны, абу-на-öд катарга вылынөс, мырдöныд еща-нын тащөм ужвылаө морттö вичан.

Ставсө-öд ышöдисны, ставыс бытö јöзлы ужалöны, код вылö-кө. Мукöд ескө i кутчысласны да на вылö вичөдөмөн щöщ дышöдчöны.

Піла ез вермы терпітны да шыасіс:

— Гортё, шуан, колё летчыны, колё-кё—летчё да рунјалё, уж дінас ен-на кутчыглё-а, мед ескё ужтёг і катішщё вылё вёрыд летчас... Ньарганныд.

— А мыјнё кёт-і летчам. Ньекод міжанёс оз вермы кутны. Тіјанлы-кё јона колё ужавны—ужалё дај,—вочавізісны Пілалы. Чорыда мёдіс венчём.

— Мырдён, шуад, ужёбёны, катарга вылын моз? Ог ескы. Мырдён-тё ужалёмён 12 кубометрыд луннад оз-на артмы,—чі-гарка гартыштёг, содтіс Піла.

— Важён-тај лёсыд вёвлі, ок-ма-жё-нін важ олёмыд! Баракјасыд ташёмёс ёмыј вёвлісны! Оні-ёд гортдорсыд тані лёсыджык овныд, а важён,—ёд баракјас вёвліны, шыныс, кёт чер ёшёд вёлі, жојыс му. Му дінас јог пыщкас і турбыласан, ёлём-жё вёлі, а оні дівја-нін, олан да ујалан вёрад да сен-на јешщё огё кёсјё.

дыр-на ескё мојдіс да, друг пыріс вёрпунктса јуралыс Санё Пыр-нл Васка. Кадыс ескё ез-нін вёв вој-да, ньекод-на ез уч, мёдеавёбёныскёд венчёны. Шуісны собраннё вёчны.

Сорнітіс первој ачыс:

— Пёрёдём вёр тыртё лымјён. Колё ёдчёдны кыскаём. Лышнёј кыскасысјас абу. Колё лептыны ёдјас.

Сы бёрын, мёдіс сорні. Бостіс кыв первој Иван Ёнё.

— Бур јёз, быдлаын ужалёны јватіднёвка... 8 часён лун, міјанлы-нё унжык, алі мыј колё?

Онтон Степан лёдсаліс:

— Мі тамында јёзён віт сурс тыртны огё вермё, не-жёштё дас сурс, мед кыз гажыс содтасын јёз, сек вёлытё ужалам.

Јелім ескё мёјму-на лотовка вылыс пышјіс-да, таво веж-ёдм мортыд—мёд лёдма.

— Звучнікјас бостісны 1000 кубометрён керавны, а мі-нё пайтём макарјас, алі мыј. Сещём-жё-ёд јёз. Васка, вай бостам 1500 кубометрён леңны дај течны.

Сесеа Ёніс Васкакёд медвој гіжеісны звучнікё.

Кывтё шуас да он-ё вуштышт:

— Јерёмакан, огё-жё аснимёс јанёдё! Збыл вылё-кё бост-чам, тајё вёрыд некуйтчё оз і такавлы.

На вылё візёбёмён ставныс гіжеісны звучітны. Сёмын Иван Ёнё, Иван Ёндрёј, дај Онтон Степан дыр, јона пёслаісны. Кёсјісны ескё гортё летчыны да полёны, јанзім јёзсыс. Звучі-тёммыд бара-жё полёны. Дырён јортјасыс кызкё тудёдісны.

— Колёгов німа брігада, сквознёј-звучнёј брігада лоі—ставныс гіжеісны звучнікё.

Та бёрын збылыс пондісны сёлёмсањ ужавны. Јагыс кер-јыс гузгё летчё. Нёшта-на ескё чорыда кыскаісны да лымнас јона тыртіс вёрсё. Зырјён лоі којны. Катішщёјас вылын кер бумтјас сералёны. Дасвітёд суда лептёны да нёшта-на уна тёрас.

Дым век сөдіс.

— Оз-нин, тыдало, таво помас лымжыс,—шпутнітіс Пила жыисо кыз газетди гартынтом чигаркаыс, сідө пыр мыжкө шмонитө.

— Јевдокија ббрын-пө гыр судта лым-на улывлө, таво, гашкө, сизі-жө лоб. Ог төд. Регыд ме чайта 1000 кубометрди морт вылө тырас, сек сесса вблэсті-нин шотчыштам. Оні стро-көзыд шотчышттөд-нин лоб ужавны.

Баракын лөз щын. Абу пач щын, а табак щын, кокан-кө шшөдан ошјас-нин, газета чигаркајас быд кырымын, унаыс-на нывјас ышмывлөны куритчыштныд.

Талун луныс зев тешкоф вөлі. Зер-нісө лым лунтыр усі, коскөзныс ставныс ваөе, ва паскөмыд сөкыд да сизі і лычкө.

Февраль 17-өд лун вөлі. Рытнас конторалаф воіс кушөмкө вөла.

Онтон виөдліс өшінөд да төдіс:

— Пешкин воө, ме чайта, кино вайө. Кино вайөны, повөдфа вежсас. Төлыс прөјдітіс—којмөдыс-на кино вайөны!

— Кыз-нө сесса он скөрмы, төв быдөн којмөдыс кино ва-јөны, вот сесса і мун да сорныг накөд,—газет лыфдиг мөз шуыштіс Јогор.

Малаф Петыр, порөгсө өті кокнас-на удітіс восковтныс:

— Собраньөтө көсјім тарыт вөчны да нинөм ез ло, кино-ыд торкіс... Аскі рыт-пө партјачејкаса секретар Молчанов көс-јөма волыны.

Завөдітіс кино, шуркјөны төчіла воропкоф ручка, ломзіс лампочка. Гинтө јорө виөдны он вермы.

Өндрөј Иван шмонитіг-мөз јуаліс:

— Тајө і ем јеретнечествоыд?

— Абу-жө јеретнечество... електрічество, міса, виөд ку-шөм југыда ломтысө,—воча визіс Пешкин.

Кино мунө, экран вылын ловја јөз ветлөны, весіг вөлајас вартөдлөны, мукөд дырјі кажитчө бытө јөз вылас көсјөны петны.

Кино помасөм ббрын—учны, аскі бара ужавны колө.

Бөрја помын уж өдзіс—регыд 1000 кубометрди керасөмын тырас, дај нөшта кыскасөмын ыжыд вермөмјас лоіны. Февраль 24-өд лун кежлө ставыс көсјысисны тыртны быд вөв вылө 600 кубометрыс неещажык—8 кубометрди лун быд вөв вылө воө, нөшта-на ескө уна кыскисны да јагыд вывті лок да сөдтөд—лымнас јона тырөма.

Талун эквенојас ордјысөны, кушөм эквено мефса уна кыс-кас вөр. Рытын, мөда-мөдысмы ошјысөм.

— Мірон Јаковлөн эквеноыс мефса уна кыскөма.

— Мі аскі воф петамө да өоровно ордјам.

ЫЖЫД ВЕРМӨМ

Рытнас воис партјачејкаса секретар Молчанов јорт.

— Чолөм, јортјас, ставныды.

— Чолөм, чолөм!

Унаөн шыаисны воча. Молчанов тарыт зев ачыс самакоф, шпынјало, мыјкө кынаулае топдөма, зев лбсыда гартөма да мекодлы оз вистав, мыј сені.

— Гөснеч тјанлы ваі да лоф тарыт сорнытышны. Сесеа бостіс кыв да пондіс сорнытны. Ставныс сы вылө віқөдөны, мыј пондас сіјө сорнытны да кушөм гөснеч ескө ваіс.

— Дона јортјас. Міјан Тыбју лесопункт рајон наста мунө медвозын, кыці пөрөдөмын, сіці і кыскөмын, а Колегов німа бригада вөіс рајонын рекорд, бостіс медвоzza места. Вөр фронт вылын бура ужалөмыс да вөрпрограма содтөдөн тыртөмыс Сыктивса Рајком да Рајисполком, шуисны Колегов німа бригадалы сетны рајоннөј переходашщөј гөрд знамја. Тарыт ме сіјөс і ваі.

Термастөг, лабутиөја разіс гартөмсө да шевкнитіс јөз сінвозын гөрд знамјанас.

— Чајта, мыј Колегов німа бригада нөшта-на чорөдас тыш вөрфронт вылын да пасвартас классөвдј врагјасөс, ассыныс көсјысөм забаннөсө тыртасны со процент вылө да таяд гөрд знамјасө помөз кутасны асланыс кын.

Молчанов помаліс. Ставнысмы зев німкоф лоі прөстөј, гөгөрвоана кывјасыс, долыдөн тыртісны сөлдөмјасысө звучныкјасыс, коді паскыда шпынјалөмөн тувкас јортысмы бокас, мігнітас, коді чорөдө віқөдөмсө, кыв оз шу. Отік гыдн тыртіс горчостыс вөр ентузіастјасөс, быттө көрт асыкөн доріс ставнысө өті чувство. Оз весіг ескыссы ас сінјаслы.

— Ме чајтлі.. Ег чајтлы, мыј сещөма ужалам... Со кушөм гөснеч Молчановыд вајма... Е-ек!

— „Рајоннөј переходашщөј гөрд знамја вөрын ударнөја ужалөмыс“—гіжөма гөрд езыс шыпасјасөн өзјан гөрдној вылын.

— Колө содтыны „непереходашщөј“, сурі-кө міјанлы огөжө-нін некытчө сетө-а, пінјасөс вещиктөмөн кутчысам та дінө...

— Көт мыј, а 1000 кубометр 24 сіслө кежлө лоф тыртөма. Мун да сесеа сорныт міјанкөд.

Дыр сорнытісны, німкофасісны гөрд знамјаөн, сесеа өшөдісны стөнө.

Водөм бөрын-на дыр сорнытісны знамја јылыс. Оз, оз да кодкө і шыаас-на. Быттө ставныс-нін узөны, чөв, а збыльвылас—быдөнлөн јурас кутерма, сінјас кол кофөс. Он вермы личкыны јурсыд жуан мөвпјастө.

Колі недел. Ез төдлыны кыці сіјө колі. Февраль 23-өд лун воис. Тарыт собраннө, пондасны гіжы рапорт рајкомса секретар Сорвачовлы да Обкомса секретар Колеговлы.

Воіс рыт ужнайтѡм бѡрын собраннѡ. Собраннѡ вылѡ чужортчїсны регыд, уна корѡм некѡд оз вїдчыс. Первој соржитїс старшѡј брїгадїр.

— Јортјас... Колегов нїма брїгада аслас суса ужалѡмѡн да уж торкысјаскѡд тышкасѡмѡн, некушѡм сѡкыдторјис повтѡг—кѡчыд кѡт зерѡ, лым кѡт пурга,—нїнѡмыс повтѡг најѡ ужалїсны да аскїја лун кежлѡ воїсны ыжыд вермѡмјасѡн. Пѡрѡдчысјас тыртїсны 1000 кубометрѡн морт вылѡ, да кыскасысјас кыскїсны 600 кубометрѡн быд вѡв вылѡ, бостїсны рајонын первој места. Тащѡм ыжыд вермѡмјас јылыс аскї-жѡ колѡ сетны рапорт Рајкомѡ да Обкомѡ.

Сен-жѡ пырыс-пыр гїжїм рапорт:

„Пустош Райком Сорвачеву. Сыктывкар Обком Колегову.

Бригада имени Колегова шлет пламенный привет. Взятое на себя задание 1000 кубометров выполнено на 24-е февраля и по вывозке выполнено по 600 кубометров на лошадь. На этом не остановимся, будем продолжать работу до конца сезона лесозаготовки. Будем бороться за первое место в области. Вперед к славным победам, вперед к безклассовому обществу. Да здравствует коммунистическая партия большевиков и его вождь тов. Сталин. Да здравствует областная комитет партии.

Старший бригадир Гаврил Иван“.

І сенї-жѡ шуїм пѡрѡдчыс звучнїкјасѡс вештыны ужавны мѡдлаѡ—Чуїмѡ, а кыскасысјасѡс колны Кубїн јагѡ пѡрѡдѡм вѡрѡѡ помавны да сы бѡрын кајлыны кыскасны Чуїмѡ-жѡ.

Аскїнас рајкомса секретарсањ воїс вѡча телеграмма:

Бригаде им. Колегова.

„Из Пустоша. № 1081. Палауз, бригаде Подорова. Поздравляю с победой вашу бригаду. От имени Райкома партии, объявляю благодарность. Положение на лесозаготовках продолжает оставаться весьма тяжелым. Призываю Вас еще с большим упорством и большевистской настойчивостью продолжать работу, дать стране на завершение последнего года пятилетки максимум леса, валюты. Это будет лучшим ответом вылазкам врагов. Втяните за собой всю остальную лесорубческую массу.

Секретарь райкома—Сорвачев. 25-го февраля, 32 года“.

Лун куїм мыстї воїс телеграмма і Колегов јортсањ:

„Из Устьвыма, № 575. Палауз, ударной бригаде Подорова. Достигнутая вами победа на лесном фронте 24 февраля рекордной нормы по рубке 1000 кубометров и вывозке 600 кубометров на лошадь является лучшим образцом нового социалистического отно-

шу, куъ төвбыдн муртса-муртса норматō тыртід,—вочавіці
налы Мірон Петыр.

Рытја вывлаыс воіс партјачејкаса секретар Молчанов.

Пыр-жō пондіс жуасны.

— Мыјла ті гортад мōданныд? Звучнōј бригаадјас ужалōны, а ті летчыны кōсјанныд! Јандысōј!

Некод нінōм оз шыас, кōсјōны летчыны да оз лыетны, колтчыны абу окота, а летчыны јандысōны.

— Вај, вескыда вісталōј, код тіјан сешōм торкасысы? Ондреј да Јаков?—јуаліс Молчанов јорт.

— Торкасōны-кō, мед-жō летчасны гортас да руңјаласны керкаыс-керкаō. А коді кōсјō воцō ужавны, лептōј кіјаснытō.

Ставыс лептісны, сōмын Ондреј да Јаков колісны сулалаи бокō. Најōс шуісны вōтлыны бригадыс. Ставыс кōсјысісны ужавны помōз—вōчны быд луно 7 кубометрōн морт вылō. Рытын шуісны вōчны собраннō гагшорса колхознōј баракын.

— Поводда вежōм воцын-лы, мы-лы гагшорса бригаа дугдō воцō ужалōмыс,—шмонітіс Лавра Ондреј Иван.

Рытын муісны гагшорса баракō собраннō чукортны. Баракын јōз уна, собраннō регыдн чукоर्मіс. Медпервој сорнітіс Молчанов јорт. Сорнітіс ез дыр, сōмын гōгōрвоана.

— Јортјас... Комі област вōрлецōмын таво муно медбōжыи, моіны ыжыд прорывјас кыскōмын сіз-жō і Чуімын. Оні лым улō тырōма вōр 8 сурс кубометр сајас. Вōр кыскалōм муно некытчō гујтōма. Једінолічкјас сōмын-на кыскōмадс 170 кубометрōм вōв вылō. Ташōм позорōн воцō кежлō колтчыны мī огō вермō, колō бостны прімер Колегов нīма бригадалыс, коді геројскōја тышкасіс вōрфронт вылын. Тіјан бригада бōрја помас пондіс дышōдчыны, классвōј врајас вужјасōмадс. А ме ногōн міјанлы колō дај вермаи перјыны вōрфронт вылын тыр вермōм.

Гагшорса бригадыс первојсō некод прамōја ез сорніт. Март 25 луно ставыс вōлі лōсōдчōмадс летчыны гортō, комсомольчјасыс ѓтдор некод воцōсō оз кōсјы ужавны. Петыр Мікајлō вылō да Мач Олōксан вылō-жō ескō ставыс вїзōдōны-да. Најō важōн-нїн лōсōдчōны летчыны гортō. Унаыс Петыр Мікајлō шульвліс:

— Міјанōс кутны некод оз вермы, міјан нормајас тырбмадс. Оні сесса вїт кубометрōн огō пондō кыскыны.

Петыр Мікајлō обозыи јуралысын.

— Міјан вōвјас тацнад сувтасны, кōзны нінōмōн лōб,—воцō нуодō сіјō.

Медјонасō комсомольчјас вылō лōгыс петō:

— Мед најō ас кежаныс ужаласны, зырымбедјас-на-ōд најō міјан дінын. Велōдысјас петōмадс, нырувсыныс мед адјасны, а міјанōс не-нїн велōдны.—Тарыт ташōм ногōн-жō сорнітō.

Мач Олōксан весіг шуō:

— Вōр помсыд... вōр помсыд некод-на ез озырмыв, дај оз озырмы, сōвет странаыд рōзōрїтїс-нїн вōр вōснаыд... Тырмас,

дырдыны сесса колд... Комсомолечяс мед ужаласны, а менд-
шөктыны некод оз вермы.

дыр мургисны, ставныс лөбдчоны летчыны гортд. Вөр-
ддымыд налы вескод.

Комсомол ячежкаса секретар дыр-на вичдддс, дыр-на кы-
зис. Сесса ез вермы терпитны да шдщ шыгасис:

— Жортяс, мижан бригаада кдсдд летчыны гортд, а вөрфро-
вылын прорыв, тажд жортяс, позор лод мижанлы... Трусяс тд
вот мыж! Мыж вичдддддны, кывзанныд таждяслыс,—индс чунд
Петыр Микудай вылд да Мач Олдксан вылд,—нажд пыр нуис
паныда уж вөрлеждмлы, жрисны пинжасдд комссмол вылд. Нар
жортяс, абу мижан ждз, најдс колд весавны мижан пдвссыс...

Секретарлыс кывжасдд нылыштис лдчалдм. Баракын лод ч
Мыждд влдд колд лоны.

Сувтис бригадир Цила Опон—зев сув морт.

— Мыж висталис комсомол ячежкаса секретар, сжд став
збыл. Возд кеждд таждм позордн колтчыны огд вермд. О
код кыскам 5 кубометрдн сдмын, мд прорывсыд огд д петлдж.
позд кыскыны несдмын 5 кубометрдн,—мд вермам, даж код
кыскыны 15 кубометрдн бид вдв вылд. Ужавны вөрлеждм
мастддд, Петыр Микаждддс обозыс журалысыс вештыны да М
Олдксанкод мддддны татыс сиктсдвет распораженнд улд.

Кызд шуисны, сжддд вдчисны: шуисны став бригааддн кд
чыны вдрд сезон помастдд. Мдд ногдн некуждм сорнд оз
вермы лоны, а тажд кык мортсд шуисны ыстыны сиктсдветд.

Собраннд помасис сдмын вождрд бдрын. Аскднас-жд
ддддс.

Ндшта ддтд мого колд. Тараканов нима бригааддс дтутвна
Лунжас ескд куждс-нын влдны-да, ужыс сымда-жд мунд, лым
вывтд ыжыд кодд.

Тараканов нима бригаада торжддчдма, ужалд кык пельд,
далд, мдда-мдд вылас лдгасдмадс. Лавра Иван унаыс жуавлис:

— Мыжда-нд торждн најд ужалдны?

— Мыжда секторжасыд озжык зильны,—вочавдждс Жогор.

— Мыжд сжд секторыс лод?

— Ме ачым ог тдд, мун Чугаждевлыс жуав,—кодтис сжд.

Секторнас сенд, шмондтдм могоыс, шуоны влдд жддддддд
нджасдс.

А Тараканов бригааддс колд дтутвны.

— Бригаддрыс-жд ескд торждддс-да. Нажд бригаадын в
бригаддрыс Тропдм Педдр, сжд д став бригааддс пазддс.

— Мыжда-нд ескд онд дтутвчдд,—унаыс влдд жуавлас
Колегов нима бригаадаса вожтыр.

Жанждм, тыдалд, лод ждзсыс да бдр дтутвчдсны да пом
сесса ужалисны дтув.

Колегов нима бригаада ужалис ударнджа, апрел 5-дд
кеждд вдчдма лод 1200 кубометрдн морт вылд.

1200! Прамддја колд лысдыны.

— Көт сөкыд вөлі, а 1200 кубометр тыртөма лоі, мијан-оѳа-кө быдөн ужалисны—сывја!—сорнитисны мөда-мөд костын Колегов нима бригадаса бригадикјас.

— Төдан, Петыр, арнад кајигөн кушөма полім, миса, не-жө ыртны 1000 кубометртө... А тыртим-өд, нөшта сөдтөдөн. Оні есса нинөмыс-нын повныд—некушөм сөкыд өні оз сувтөд мијанөс.

— да-а, Иван, унаыс-жө-өд лоі пуад сөтлыны. Ез-жө еша нинөмыс сур. да-а, өні весег вижөдлыныс дыш најө сорнијас вылө. Овар вөсна-пө-өд вижөны најө, чөп тыртөм вөсна. Ек-ти, јөзи мыј, Иван? I ми-өд коркө сиз-на мөвпавлим. Најө сиз-жө коркө өгөрвоасны. Прөстөј кывјас, а мыј мында дөныс:

„Дело чести, доблести, славы и геройства“.

Тази чужө вөрын выл јөзлөн выл сорни.

Зерө көт, лым көт усө, көзыд көт, турөб көт, пыр ужа-исны нинөмыс повтөг. Ез прөста Колегов нима бригада бөст вөрд знамја.

— Көт мыј, а сурс кубометртө тыртам! Ми јонөс, ми зумы-өс, ми вынаөс,—унаыс шульвліс Онтон.—Сурс кубометртө сөбчыд абу-на зев сөкыд, сјөс строкөз-на пожө тыртны.

Бөстам көт Пилаөс. Сјө пыр казтылө:

— Менам мөјму-нын колөма звучникавны, норма тыртөмыд сјө ставыс ас саяд.

— Норма тыртөмыд? Норма тыртөмыд сјө ставыс ас саяд, вөсјан-кө ужавны, нинөм оз вермы торкны. Важөн повлим 100 пер вөчөмыс, а таво 1000 кубометрыс унжык вөчим да нөшта-на ужалам...—сорнитисны Лавра Иван да Јаким Иван.—Өнө Ондрејыд шульвліс, абу-пө-өд катарга вылынөс, а артмас өмыј өти лун-јас да с кубометрыд катарга вылад?

Ужалөны медбөрја лунјас, сөсса пурјасны ковмас мунны. 1200 кубометрдөн лоі вөчөма, көт-і лымјыс воз таво сылі.

Бура ужалөмыс Колегов нима бригадалы (9 мортлы) се-тисны преміја Крајсањ 1000 шайт, да сы кызі бригадырсылы шуисны сетны езыс часі. Нимкофыд секи бригадалөн вөлі—өд первој места областын бөстисны, кыпөдисны рекордној лыдпас, некодлы ез сетны районној переходашөј гөрд знамја, сөсса бөстисны крајевөј преміја 1000 шайт да бригадырсылы 250 шайта езыс часі.

Сөсса өти мөртөс Колегов нима бригадаыс мөдөдлісны дунывса курорт вылө лечитчыны.

Став уж арталөм бөрын, Колегов нима бригада сетис Об-комса секретар Колегов јортлы телеграмма да көсјысис 1932-33 сөвон нөшта чорыджыка кутчыны вөрлежөмө, вөчны быд мөрт вылө 1500 кубометрыс неешажык.

Тулысын переклүчитисны кылөдчан ужјас вылө да мол вөтлөм вылө.

Тышкасын возө вермөмјас понда!

Тіјанлы, муса јортјас, мөсањ бија пөс чөдөм! Тајө гижөдөсө, ме сја тіјанлы ыжыд уж вөчөмыс.

А. В. КАРМАНОВЛЫ.

Те вöлин медвоzza звучник, те медвозын гижин звучнöй лыс
нассö, те ас нимнад вылытi горалiн, паскöдiн jöз пöвстö геро
екöй ужтö. Воzö тышкас вөр вöсна, социализм вöсна, медво
зын тыртны нол вöдн вiт вöса план. Ыжыд, зев ыжыд чолöм те

И. Н. БОГДАНОВЛЫ.

Те, Иван, Гөрр армияын кык во ветлiг, служитiн бура, в
зiн пролетариат государстволыс граница; таво те медвозын
гижeин звучникö, сувтiн вөр вöсна тышкасны медвоzza радяс
Став вöкыдторсö ми кужам вужны... I теныд зев ыжыд чолöм
Чайта, воzö-на те пондан тышкасны!

П. П. ЖЕЛОКИНЛЫ.

Те, Пiла, ас немнад быдторсö адзылин, iчöтсаң гөллуно
тöдлин, гражданскöй война вылын вöлин, тышкасин жежыд ба
дажаскöд. Муvин би пырыс i ва пырыс. I вөрфронт вылын
сiз-жö ен вунöд, мыj понда кiстлин ассыд вiртö. Быдлуvнја ужт
ассыд пöртiн героjствоö, быдлуvнја ужын петкöдлин ассыд пре
данностсö социализм фелöлы, сувтiн вөр вöсна тышкасны
медвоzza радясö, аслад ыжыд көсjөмөн венiн став вöкыд
Сiја теd, Пiла, сiз-жö тышкасны воzö.

П. Н. ЖЕЛОВЛЫ.

Муса друг, том-на те, нерiник морт. Iчöтсаң баттöгыд ко
лин, öкмыс чожа-вока пыщкын те быдмин. Гөллуно, локлуно
тöдлин. Новлин те чорыд, гөрр сера дөрöм да лöz вiча гав
певтö-на унаыс ноvнавлыны лöи. Öнi сijö ставыс-ын колöма бö
рö, öнi те лoиe медвозын муныс ударникöн. Ударник-звучник
Томысаң петiн те вөр вöсна тышкасны, социализм стрöйтöм вöсна
көсасын. Те ставнад вьл ужын дорсöм морт. Бија пöс чолöм
теныд iчöт вок!

И. А. ЖЕЛОВЛЫ.

дона jорт! Кымын пу те сунциктiн муас, кымын во те вö
рын олан, а сöмын ударнöй-звучнöй бригадаын те адзiн ыжы
луносö ужыслыс. Парма пi! I тi мукöдяс, медвозын муныс вөр
ударникяс! Сы вöсна, мыj тi ужаланныд социализм понда, тiја
ужныд пöрi слава, героjство сетан ужö. Воzö вермöмяслаvн
Тышкасöй вөр вöсна, валюта вöсна, вiт вöса план вöсна.

Ставныд тi муvинныд ортчöн, пасвартid кулакöс, классöвö
врагясöс, оппортунистясöс, чорыда кучкид дышяс, рвачяс да
фeчepтiряс куза. Тi адзылид i көзыдсö i сöкыдсö, сöмын нiнö
мыс тi енö полöй. Областын медпервоj места тi бостинныд а
бöрса уна ужалыс вöжтырöс кыскiнныд. Тi, героjяс, вöчинныд
вөрфронт вылын вöвлытöмтор, кодöс тавоzө некод-на езтöдлi
моjд кывjөн некод ез моjды!

Локтан во тi көсjинныд вöчны 1500 кубометрöн морт вьлö.
Баж, воzö-жö тышкасöй, jортяс, вьл гырыс вермöмяс вöсна,
социализм стрöйтöм вöсна.

УКВА—ВОЈВЫВ БАКУ

Очерк Њобдинса Витторлѡн да В. Јогорлѡн

„ . . . Для хозяйственного развития этих районов, да и для всего Советского Союза введение в действие нового нефтяного района, Ухтинского, будет иметь большое значение“.

(Сѡветјас VI-d сјезд вылын Молотов јорт доклады)

„Сѡд КИЧЕР ЗАРНЫ“

Быдѡн тѡдѡны карасѡн, лѡбѡ бензѡн. Најѡ кыкнаныс зев јара сотчѡны. Карасѡна бѡѡн пемыд рытјасѡ југдѡдѡны керкајас; бензѡнѡн удаѡны уна пѡлѡс машинајас, моторјас, вына тракторјас, котралѡны автомобилјас, лебалѡны аеропланјас.

Тајѡ карасѡнсѡ да бензѡнсѡ **вѡчѡны нерпыс**. Нерпѡн-жѡ ломтысѡны паравозјас, гырыс карабјас да мук. Нерп сетѡ уна жар, дај вѡдѡитчыны сѡјѡн зев выгѡднѡ (коккыд—ещѡ места колѡ). Бостам кѡч прѡмер: **ыжыд** караб вылѡ ломтысан тор пыдѡдѡ изшом грузѡитны колѡ 500 мортѡн 5 лун, а нерп—сѡмын 12 мортѡн 12 час.

Таыс кычѡ, нерпыс вѡчѡны машина мавтасјас, глицерѡн, вѡчѡлин, парафин, асфалт, лакјас, взрывчатѡј веществојас да мукѡдтор, ставсѡ 300 пѡлѡсѡз.

Шуны-кѡ, нерплѡн коланлуныс зев ыжыд. Сы понда сылы сетѡма нѡм—„сѡд кичер зарны“. Сѡпонда-жѡ быд госуларствѡын горш капиталистјас ускѡдчыны корены сѡјѡс быдлаыс; сѡјасныс ѡзјисны колѡс-лунон, чужѡсны гырыс нерп промышлѡныкјас, обществојас. Најѡ дугдывтѡг кавшаслысны мѡда-мѡд выланыс, мед ескѡ бостны асланыс кѡпѡдулѡ унжык нерпа рајѡн. Капиталистјас кѡын нерп—мырѡфѡсантор. Нерп понда кыптылысны гырыс зыкјас, весѡг војнајас.

Капиталистѡическѡј сѡвѡмаын частнѡј промышлѡныкјас ѡз тѡдны народнѡј ѡвмѡс јылыс. Најѡ, мѡда-мѡд костаныс конкуренција нуѡдѡ-мѡн, тѡждысѡны сѡмын асыныс озырлуи кыпѡдѡм вѡсна. Нерп перѡны локногѡн, хѡшщѡнычѡскѡја. Сѡз-жѡ вѡлѡ і сар дырѡса Россѡјаын. Кавказ вѡлѡ нерппромышлѡностѡн чужанѡн (Грозныј да Баку). Сѡјѡ промышлѡ-ностыс Оквѡбрѡса револуцијаѡз вѡлѡ ыжыд частнѡј нерппромышлѡнык Нобѡл кѡын.

Экі моднога політика нуодо миан совет правительство. Нери промышленност, кызи-и став мукод гырые промышленностыс, государство кыин. Нери пержом пунктма плановоја. Капиталистическөй страна-жасын-кө нери да изшом вөсна немсагы пурсоны да мода-мод выла-ныс уласоны воинажасон, миан совет государствоын нерпыс да изшомыс муноны социалистическөй овмос строитом выло, индустрија паскөдөм выло. СССР 1931 воинна бөстис нери пержом куза ставмувылын мод места; нери пержан пјатилетка тыртөма 2,5 воин. Тажос тодоны став ужалыс јос.

Мед ергасны вөвалытом кризис уло сурөм мувыв кырынышас—капиталистжас, корасны выла воиналы помкајас да грөзгичасы СССР выло. Ми налы воча ношта јонжыка модам јонмодны народној овмоснымөе, кыпөдны странагыс производительној вынжас да ужлыс производительност, јонмодны странагыс доржысан вын. Ленин партија вескөдлөм улын, Сталин јоргыс 6 историческөй индөдсө оломө нуөдөмөн ми гырые победажасон мунам војө. Ми отырышја портам оломө лозунг: „Суөдны да панжыны техника да экономика боксаң возын муныс капиталистическөй странажасөс“.

НЕРПЛӨН ОЛАННЫС

Урал рытыввыв летчассан, Ежва ковчассан, пармајас, тајгајас, тундрајас вомөн нујөдчөма Тиман-гөра (хребет). Асыв-лунсаң рытыв-војө, кык сурс километр куза, ја Вој саризө мыжөмөн, диэвизө-кулаб сылөн кыпид сурсамс.

Морөс вылыс Тиманлөн шебрасөма небыд јалаа-јајгасон, керча васөд јегырјасон, тундраа војлаван нурјасон; пышкөбсыс течөма уна сикас порөдагыс—лыа, сој, известняк, мергель, сланец, доманик.

Тиман гөрагыс, отар-мөдар боксагыс, петөны уна јолјас да вој-выв јујас—Ежва, Ізва, Висер, Јемва, Пичега, Меңең да налөн гырыс-жык вожјасыс. Черја јујас. Вотөса инјас. Эверјаслөн да поткајаслөн быдгысан крај.

Тимансаң-жө, асыв боксагыс, бөстө сінвакод сөз да југыд ју—**Уква** (Ухта). Терыба жвучкө-визувтө сјө изја вол вывти, косјас (порог-јас) вомөн бирдалег-четчалег тырји—первој котөртө лунлаң, сөсөа бергөдчө асывлаң, бөрвылас вескөдчө волаң, усө Ізва-ју выло да ськөд отлагыс кисөө жыд Печера пыр Вој саризө. Уквалөн астугыс абу зев куз: јывсагыс вомөзгыс (Ізваө усанинөз) 250 километр гөгөр. Жынтујас кымын **Уква** выло усө (векыдыввсагыс) Төбьс-ју.

Уква пөлөн некор некод абу овмөдчылөма, абу пукөсылөма неку-щөма сикт. Немсө вөлөма Тиманлөн кујланиныс сновтөм, овтөм, тыртөм местаөн. Сөмын корсурө сылыс асыввој кывикмөсө видывлөмаөс (дај өни-на вольвалөны) шөчник кыжыс-вөралысјас: Одыбса (Висер вошын олысјас)—Төбьс пөлөн, Ізваса—Уква пөлөн. Векыдик ордымјасыс да чөстүјасыс кынзи сени ез вөвалыны вөрөд ветланијас, тујјас.

Војвивса комі вөралыс, Уква куза ветлігјасон, уна слөја дужыд кыркөщјасыс адзывліс сөд рөма ізјас. Мукөд ізыс мытчысөма да жыд сотчөм тупөс моз былсвзю. Ізјыс јукласө-потласөб гырыс плавгөс пластјасон; бі вылын трачкөдчөмөн сотчө; төвјылын дыр оломыс вылысыс жеждө да сотчанлуныс вошө. Тајө—доманік, соја ізвеста (мергель) сора ізмөм слаңец, пропатајчөма нерпөн, сјөн і сотчө.

Уква пөлөн ветліг-мунигјасон комі вөралыс уналыс адзывліс, кызі ізјас костөд му пыс пычкыртө-петө асылс-пөлөс дука, дөгөдкөд сөд выј. Сјө выјсө важысаң комі морт вөдітліс чөлла пыды. Тајө—нерп (нефь). Озтан-кө, јара сотчө сөд щынөн.

Сіз-жө важысаң комі вөралыс казавліс, кызі Уква-ју пыдөсеаң клуч моз булгөмөн турөбөн кыптонь болјас; вавөжтасас најө потласөны, ва вылас пуксө уна рөма вөснөдік кенькөд сім. Потгас-кө боллас чуткан бі ыпытлөмөн өзјылө. Тајө—нерп газ.

Таыс кынзі, Уква-ју пөлөн ветлігөн комі вөралыс-лы уналыс паныдаөлісны му пыщкыс пөс клуч (серыстөј) да сола ва петаніјас, кодјас вермөны лоны сөмын нерпа местајасын.

Тазі важысаң Укваса нерп петкөдлө вөлөм асыс оланінеө, пычкыртчө му пыщкыс быд щелөд, петкөдө-јавитө асө ерд вылө.

Уна немчөж кујліс сјө вөрөдлытөг Тіман сөмөсын,—булкөдчөс, мездысөс петны вөла вылө. Уна немчөж сјө відчысөс перјөм.

дасөі-імөд нем помын-нін укваса нерп німавлөма. Асыв-војтөс сылыс дуксө нөбөдлөма Тіман-гөра вомөн Москва карөз. 240 во сајын-нін, 1692 воын, голландец Вітсен аслас нігаын—„Северная и Восточная Татария“ гіжө:

„Река Ухта отстоит от Печеры на одне сутки; на этой реке в расстоянии 1,5 мили. от волока есть мелкое место, где из воды выделяется жир, представляющий черную нефть; здесь то и находится доманик, который горит на подобие свечи, издавая от себя черный свет“.

(А. Ф. Ш-ский, Исторические сведения о добывании нефти в Печерском крае).

М. К. Сидоров висталөм серві, коді ісөледујтліс міжанлыс Војвивс, Петыр сар-на јешщө төдса вөлөма Печеракөд*). 1697 воын ыстылөма сјө (Петыр сарыс) Голландіјаө відлаалөм вылө укваса доманікјас. Таасаң заводітчө укваса нерплөн історіјаыс.

Укваса нерп петан рајон медвозчыс научноја төдмаліс 1843 воын горнөј інженер граф Кејзерлінг. Сы бөрын волісны відлаены уна експедиціјајас правітелствосаң і частнөј предпрінімателјасаң, вөсөг заграницаса капиталістјасаң. 1909 воөз вөлі-нін төдмалөма зөв пачкыда. Сөкі правітелство запрөвтіс частнөј јөзлы короны да нерпжы нерп 12.000 кв. верст паста местаыс.

*) „Север России“ 204-d лїстбок.

ВОЗДА ПРОМЫШЛЕННИКЪС

Укваса Һерп, кызі магнит, јона важысан-нын кыскыліс ас дінас уна промышленникӱс —кыз Һепта купечјасӱс, графјасӱс, генералјасӱс да мукӱд пӱлӱс вѳрјубујасӱс. Сӱмын комѳ јӱӱӱс нарѳтӱм кынзѳ, некӱдӱӱн нѳнӱм ез артмы. А вѳлі окраѳнајасӱс лӱвӱӱдӱм-кыпӱӱдӱм вӱсна секѳ ез тӱждыслыны.

1745 воын кушӱмкӱ купеч **Набатов** стрӱйтлӱма карасѳн вӱчан завод Уква Вомӱ (оѳкт Іъва да Уква ӱтлаасанѳнын). Перјылӱма вонас 4000 пуд Һерп, мӱдӱдӱлӱма москваса аптекајаслы 1000 пуд карасѳн, а вӱчтӱм Һерпӱ ыстывлӱма заграницаӱ. Набатов кулӱм бӱрын заводыс еотчӱма-да, Һерп перјӱмыс помасӱма.

Пӱштѳ сыйкӱд ӱтѳ кадӱ, 1746 воын, вӱлӱма-жӱ Һерп завод Уква-ју вылас мӱд купечлӱн, **Педѳр Прјадуновлӱн**. Сѳјӱ кулӱм бӱрын (1753 во) заводсӱ вӱлѳ сетӱма вӱлӱгдаса купеч **Нагавѳкӱвлѳ**. Сѳ ордсањ сесеа заводыс вујѳс крестанѳн **Мѳнгалов** кѳю, а бӱрынас—јаренскӱј купеч **Баженов** ордӱ. Уна-ӱ најӱ Һерпсӱ перјылӱмаӱс да кытчӱ мѳј воштѳлӱмаӱс—тӱдмӱдјас абуӱс ӱнѳ.

Прјадунов завод јылыс академик Иван Лепехѳнлӱн ем ташӱм гѳжӱд:

„...над самым нефтяным ключем, на середине биющим, построен был четвероугольный сруб вышиною в 13 рядов, из коих 6 были загружены на дно, а прочие находились на поверхности воды. Внутри сруба поставлен был узкодонный дщан, который истекающую из воды нефть впускал в себя отверстием дна... От сего строения теперь никаких почти остатков нет, одна только нефть, плавающая по воде на подобие смолы, оставила память онаго“.

Та сертѳ поӱӱ адзыны, медвозда Һерп перјӱм да медвозда карасѳн завод вӱлӱма не Кавказын, не Америкаын, а Уквасын.

1870-д војасын кӱсјыліс кутчысны Һерп перјан ужӱ вылынжык качтылӱм **М. К. Сидоров**, но нѳнӱм ез артмы: пѳскӱдӱліс сӱмын ӱтѳ сквајѳна Уква шујга берегӱ, Һерп-јол Вом вестӱ (42 кілометр Уква Вомсањ). Сквајѳнасӱ вӱлѳ пѳскӱдӱма 52 м. (171 фут.) судта, сесеа инструментыс жуғалӱма. Сетыс-нын сурлӱма Һерп.

1891—1896 војасӱ Уквасын ужавліс јекатерѳбургса купеч **Галѳн** да сыйкӱд компанѳнын москваса Т-во „Вангель и К^о“. Најӱ пѳскӱдӱліс-ны 20 сквајѳна, сӱмын капѳталныс ез сузсы-да, ужныс орі.

Медса дѳр ужалӱма Уквасын инженер Гансберг, „Северное нефтѳ-промышленное Т-во на вере А. Г. Гансберг, А. П. Корѳилов и К^о“ фѳрма нѳмӱн. Сылӱн промыслыс—„Варварѳнскӱј“—вӱлӱма **М. К. Сидоров** ужаланѳнсањ матын, Уква Вомсањ 40 кілометр сайын вылынжык. 1905-д воын Гансберглы вӱлѳ сетӱма аслыс вылӱ Һерп петан 8 участок, 80,26 гектар паста, дај вѳдлаӱм вылӱ 32 участок, 1310 гектар паста.

Гансберг фѳрмалӱн 1909 воын Һерп перјӱм мулӱма ӱтѳ сквајѳнаӱн, кодѳ остлӱма 1,5 тонна гӱгӱр суткѳн. Вӱлӱма карасѳн вӱчан завод, буркод оборудованӱӱ (парӱвӱј машѳна, бурӱвӱј станок, лепталан мѳсјадка, таргалнӱј барабан да мук.), ремонтнӱј маѳтерскӱј, кузњеча да кушӱм-сурӱ стрӱбјас, сѳз-жӱ електрѳчество да телеѳон.

Гансбергкөд отув көсжылөма ужавны граф **Канкрин**, коді пöлучитлөма Уква районын Һери перјом вылө монопольнөј права 5 во кешлө, сөмын ужас абу кутчыслөма. Монопольнөј права помасөма 1905 воын мај 5-д лунө.

Гансберг дырји-жө (1906-1909 војасын) бостсылөмаөс Һерп перјан ужө генерал-лейтенант **Аббаковскіј** да гвардејскөј капітан **Воронов**. Најө буритлөмаөс алмаза инструментөн, петкөдчылөма Һерп, сөмын Һеконднанывслөн промышленнөј експлоатацја абу вөлөма. Дај ез і вермы лоны! Бостам көч Вороновсө. Сіјө јітчылөма заграницаса капіталістјаскөд, щөщ ыжыд Һерппромышленник Нобелкөд, а најө аскостаныс вермісны вөчны мыј колө. Сөкі ставыс мунлөма мошөство вылын да Һекулација вылын. Оҗи промышленник вөлөм медалас инженерјасөс Һери короны, а јонжык мөд промышленник (Нобел-код) сіјө инженерлы-жө сетас ыжыджык дон (калым), мед налы Һерпыс ез сур корсан местајасөыс.

Медбөрын революцјаөз (1913-1917 војасө) бергавлөма Укваын „Русское Т-во Нефть“. Сылөн Уква районын көн сурө вөлөма скважина 12 кымын, но Һерп перјом абу мунлөма.

Октябрса революцја весаліс Укваыо став возза промышленникјасөс, өткајасөс і артеласөс, кодјас сөмын зөрісны өҗи местаын да Һинөм ез вөчны. Тајөн щөщ помасөіс комі ужалыс јөзөс нарвітөм, кодјасөс уждөдісны да експлоатирујтлісны сар дырса промышленникјас. Јөмваса, Ізваса да Печераса ужалыс вөјтыр өні-на качтылөны Гансбергөс, кыз „јудакод скуп“ мортөс.

СӨВЕТСКӨЈ УКВА

Кыксо воыс дыржык сар дырса промышленникјас Һөкөісны да мырдыөісны укваса Һерп вылын, да грөш дон пөлза Һөкөдлы ез вајны. Уква коллі век воззакөд вунөдөм өновтөм местаөн. Толкө совет власт вөрөдіс, ловөдіс сіјөс. Совет правітелство лыддө медвозза мөгөн—пөртны СССР-өс передовөј індустріальнөј странаө, кыпөдны соціалістическөј промышленност щөщ ылі окраінајасын, кызі міјан Комі област ставнас, кызі щөщ і Уква, Печера район.

Капіталістјас ез вермыны кыксо воөн пөкөдны Укваын Һөкушөм проіводство, а большевикјас кујим воөн вөчісны сені озімдас пөв ундык на дорыс. Оні Уква—Војвыв індустріја кыпөдан база, Һерп промышленностөін центр.

* * *

1929 воын август 22 лунө (бурөщ Комі автономіја лунө) Кардор ыыр, Вој саріјөд, Печера да Ізва куҗа, воісны Укваө експедицјаөн советскөј инженерјас, геологјас (мупөрдөдә төдмалысјас), бурітчыс мастөрјас да робөчөјјас.

Лөктісны најө Москвасаң, Грозныјаң, Бакусаң відласны—короны укваса Һерп. Вајісны колан инструментјас да станокјас,—кодсө ас вылааныс, кодсө пыжасөн, кодсө төвнас-Һин вөвјасөн.

Көкјамыс төлыс чөж пөшөі муніс відласөм. Тіман-гөралыс асыв вој мывкөссө уналаті быщөдлісны, буріталісны Кремлүс-станокјасөн рач-

ведочнӧй скважинаҗас. Адаҗсны Һерпа паскыд места Чибју гӧгӧрыс (ичӧтӧк ју, уоӧ Уква вылӧ шуҗавывсааныс, Уква Вомсаӧ 12 километр саҗын). Щӧктӧсны геолог Тихоновичлы индыны (наметӧны) медвозза точка скважина буритӧм вылӧ.

— Ог лыст,—колебајтчӧмӧн шуӧ Тихонович,—оз-кӧ еур, мед севӧ ог ло мыҗа.

— Инды: ответственностсӧ ас вылӧ боста,—щӧктӧ сӧҗӧс экспедици-
јаын јуралыс.

Точка вӧли индӧма. 1930 воса апрел 4-д лунӧ Чибјуын заводитӧсны буритӧны Һерп перјӧм вылӧ медвозза скважина (№ 5), а октабр 15 лунӧ сӧҗӧ скважинаыс, 388 метр пыдтаыс, сетис Укваын медвозза советскӧй Һерп. Сыбӧрын тајӧ скважина гӧгӧрыс вӧли буритӧма 10 скважина, медым тӧдны, кодарланӧ везкӧдчыны короӧмнас, кодарын унҗык Һер-
шыс.

Секисаӧ восоӧ ыли Војвылын выл промышленност—Һерп перјӧм, да быдмӧ тајга шӧрын, Уква-ју дорын, социалистическӧй выл кар—Чибју Ӧни-нын ӧвилаын да мӧдлаын, Һурҗас вылын, лапкыдик вӧр пӧвсык, нуҗас јывтӧ чургӧдчӧмаӧс Һерп перјан җужыд вышкаҗас. Быд вышка улын скважина (шусӧ „бурӧвӧјӧн“),—мукӧдыс буритчӧ-на, мукӧдыс Һерп-нын севӧ. Сӧмын ӧни Һерп петан бурӧвӧјҗассӧ унҗыксӧ „печатајтӧма“ (туп-
кӧма), некытчӧ-на кӧставныс-да.

Ӧни Уква оз-нын поҗ лыдфыны возза моз „дикӧй војвылӧн“, „чӧрт мулҗаӧн“, кытчӧ сӧкыд везкавын ветлыс-мунысҗаслы. Ӧни Чибјусаӧ Вогваҗдиноӧз (Еҗва вылын, Јемва вом дорын) нуҗӧдӧма 274 километр куҗа тракт—шоссе, кытӧ дугдывтӧг котралӧны автомашинаҗас, новлӧд-
лӧны грузҗас да мӧгӧн ветлыс јӧзӧс. Во кык саҗын-на-кӧ Сыктывкарсаӧ Укваӧ мунны колӧ вӧли Вој сарӧз пыр, лӧбӧ Јемва куҗа пыжӧн катны да сетисаӧ Һурҗасӧд вужны бура куҗ вӧлӧк, колӧ-кӧ вӧли пуктыны ставсӧ лун 10-12 кымын, ӧни Сыктывкарсаӧ Чибјуӧ поҗӧ воны... ӧви суткӧн: Вогваҗдиноӧз паракодӧн, а сетисаӧ Укваӧз автомобилӧн выл тракт куҗа.

Тајӧ гумлакод шылыд да топыд шоссе—трактсӧ гымгӧма-вӧчӧма сӧмын кујӧм воӧн! Толкӧ совет власт дырјӧ вермӧс тащӧм тужӧн јӧтчыны Уква—Еҗвакӧд.

Чибјуын став уҗыс мунӧ социалистическӧй методҗасӧн—ордҗысӧм, ударничество, содтӧдӧн план тыртӧм. Став промыселҗас куҗаыс (щӧд Печера вож да тракт) 3 сурсыс унҗык ударник. Возза промышленник-
җас-кӧ 400 метр судта скважинаҗас буритӧмаӧс 20 тӧлыс чӧж (1 во да 3 тӧлыс—„Русск. Т-во Нефть“), вышкаҗас стрӧитӧмаӧс воҗынҗасӧн, ӧни Чибјуын сетӧм скважинаҗассӧ буритӧны 3-4 тӧлысӧн, а вышкаҗас вӧчӧны 25-30 лунҗасӧн! Тајӧ уҗнас Уква мунӧ воҗынҗык весӧг Грозныҗыс да Бакуыс.

ТАЈӧ ПЕРЈӧНЫ ҺЕРП

Комӧ уҗалыс јӧз, дерт, кывлісны важысаӧ-нын Уква јылыс, сӧмын оз-на быдӧн тӧдны, мыј сенӧ вӧчӧӧ, кушӧм уҗ мунӧ. Тӧдӧны вӧли гашкӧ і Һерп јылыс, гашкӧ кодсурӧ весӧг і адаҗываис ејӧ Һерсӧӧ, сӧмын оз-на быдӧн тӧдны, кыҗӧ сӧҗӧс перјӧны, кытыс сӧҗӧ петӧ. Уҗаӧн

чајтоны, нерпид-пö ачыс петö да чукöрмö гырыс гөпјасö, бост-пö да умлавл сöмын. Абу зик сизі. Көнсурö, шочиньклаын, му-пөрöда костјасті. збылыс, пычкырчыштö і ачыс да сьлөн газыс, сöмын зев еца, муртса-муртса признакыс,—сы вылын промышленност оз кыпты.

Промышленнöй нерп перјöны му пыщкыс, бура пыдыс. Первој видлалöны местасö инженерјас-геологјас, төдмалöны—ем али абу нерп. Сесса заводітоны мусö піскöдны (бурітоны скважинајас) специальнöй инструментјасөн, машинајасөн. Скважина вылас стрöйтöны жужыд вышка, мед бертісны лезігјасөн да лептігјасөн куз трубајас да бурітчан инструментјас. Медым скважинаыс ез бужды, пыщкас сүјöны чугуун трубајас. Тајö ужыс зев сложнöй. Весакаласны ва слöјјас, скважина кызтанас жондас петны му пыщкыс ва. Сецдöм слöјсö тупкöны трубајасөн да жементөн, сесса воцö бурітоны, кытчöз оз воны нерпа пөрöдаöз.

Нерпыс му-пјас оз-жö јујасөн визувт, оз тыјасөн пукав-ны, а лыа жöвсын олö, пөрöда пыщкын, сетыс і рузтö сесса скважинаö. Көні нерпа пөрöда слöјыс кызжык да кизержык, сетыс öдјöжык і нерпыс петö, мукöдлаас (Бакуын көз) качö весіг гырыс фонтанјасөн, 100 метр судтабз мужсааныс, жуглö вышкајассö і бурітчан „заводсö“ (инструментјас, етанокјас). Укваын нерпа пөрöдалөн слöјыс топыдкод-да, нерпыс оз сецдöм скöрыс пет ачыс, колö лептавын асылс пöлөс кузмöс көшөн (тартајтны желонкаөн), лібö качајтны насосјасөн. Ем і Укваын сецдöм скважинајас, кыті нерпыс ачыс петö (Чібјуын).

Медым унжык нерп перјыны, бурітоны унжык скважина. Öтi скважинасан мөдöз костсö вöчöны 500-600 метр—öтарö і мөдарö. Сывöсна нерп перјавінјасын і зарвізöны зев уна вышкајас. Укваын öнi нерпа пөрöдаыс, шөркода-кө бостны, 400-410 метр пыдтаын, но учонöјјас чајтоны і пыдысжык-на нöшта нерп.

ЧІБЈУ—ПРОМЫШЛЕННÖЙ КАР

Укваса экспедиція вотöз (1929 в.) Чібјуын вöлі сöмын öтi важ вышка (№ 1), кык поснідик керка да öтi ічöтiк кузнеча, кодјасöс стрöитлöма 1914-15 војасын „Русск. Т-во Нефть“. Сесса кинöмтор, гөгөр—вөр.

Но вот, локтіс экспедиція. Кіö босталісны черјас, разöдчісны вөрö, дрöгнитіс вөр: кутіс лөвтны сурс лыда јöлаөн; четчыштісны кујланіныс да пыштісны көчјас, лебзісны пöткајас, медым бөр сетчö некор не воыны. Сетчö, тајга шөрö, локтіс морт, локтіс пыр кежлö овмөдчыны. Робочöјјас пөрлөдлісны пујас, берталісны мырјас, щуплісны керкајас, лепталісны вышкајас...

Öнi, кујим во мысты,—гөгөр тыдалöны нерп перјан жужыд вышкајас, кодјаслөн лыдыс вочасөн век содö.

Öнi Чібју—став Уква-Печераса промышленностөн вескөдлан центр: управленнö, радиостанція, робочöјјаслөн да служашщöјјаслөн квартирајас, столовöй, пывван.

Чібјуын кылö ыжыд заводскöй шум: машинајаслөн зымөдчöм, моторјаслөн ыпкөм, механическöй заводлөн мургөм, гудокјаслөн-өвiстоқјаслөн чуксаөм. Завод вестас кыптö сывөдö ыжыд өд щын,—сiјө петö кузнеча горнајасыс, кодјас ломтысöны нерпөн.

— Вот татысаң мијан ставыс і бозтеіс,—кузьначыи вiстало инжнеро Таумін јорт.—Кор ми воім экспедицијаи, тани ниним ез вiв. Колo вiлi кычкo пoчiнитны РТН-лыс („Русск. Т-ва Нефть“-лыс) шыбытoм важ инструментјасcо. Секі медвојдoрлoи oборудyйтны тaјo кузьначасo.

Сени-жo, кузьначас, гoраа кашкoмiн гупкo 45 пудја парoвoј мoлoт, а дiнас сулалo вескoдлыс да кипoвнас небыжид ручкаoд cомын коккы-фiка лепталыштo. Тaјo мoлoтыс медвоззачыс кучкiс Октабрса револу-цијалы 14 во тыран лунo—1931 вoса нoјабр 7 лунo.

Щoкыда сынoдын жургoны—лебалoны гiдропланјас, кодјас пуксывлoны (i качoдчoны) југыд Уква-ју вылo. Нaјo кутoны јитoд вылы вoјвывса мукoд прoмышлeннoстјаскoд: iшoма Воркутакoд, Кожвакoд, Усакoд да мукoдкoд.

А рытнас Чiбју oзјo југыд eлeктричeствo бioн.

— Ми вoймoн щoщ лoбoдiм тани eлeктричeствo,—шyо Уква-Пече-раса прoмышлeннoстoн oнiја вескoдлыс, Мороз јорт,—oтi-кo, нeрп нeрпiгoн зeв oпaснo вoдiтчыны прoстoј бioн (а ужыс мунo сyткi чoж—лун i вoј); мoд-кo, мед вoлi eнoвтoм пeмыд вoјвылын oзјo да јyгдo сoциaлистичeскoј выл прoмысел—нeрп прoмышлeннoст. Oнi тaјo стaнцијачыс iчoт-нiн, 1933 вoын стрoитaм вылoс 1200 кiлoвaт вынaс, а 1935 вoын Чiбјуын-жo лoбo стрoйтoмa 12000 кiлoвaт вынa выл гiдрo-eлeктрoстaнцијa.

Чiбјулoн eм вoрпiлитaн iчoтiк зaвoд, 6 кiлoмeтpиjaн вылынжык eм cyдoстрoј (вeрф), кoнi вoчaлoны нeрп кыскалан бapжaс, гырыс пыжјас, вeсiг парaхoдјас. Co, пристaнo кылoдoны вa вылo лeзoм выл бapжa (1932 вo сeнтaбр 24 лунo). Сiјoс встpeчaйтны пaныд мунoны дyxoвoј oркeстрoн удapникјас. Чiбјуыс нeунa вылoжык бapжa сyвтo бeрeг дoрo, встpeчaйтысјас да музыкaнтјас пуксaлoны бapжa вылaс. KBЧ-oи вескoдлыс Кузьмин јорт кaјo бyдкa вылысaд да вiстaлo рeч:

— ...Тaјo мијан cyдoстрoјлoн выл пoбeдa. Сeтaм сoциaлистичeскoј выл вoјвыв стрoитoм вылo ыжыд выл oтcoг, јoнмoдaм стpaнaлыe дoрјысaн вын... Мeд oлac сoдopдiычoм да удapникчeствo! Мeд oлac индустриaльнoј выл вoјвыв!

дyxoвoј oркeстр вoрсo Интepнaциoнaл. Сiјo шы улын бapжa вoрзoдчo кывтны пристaнo, мeдым сeни тыртны пыщкoссo нeрпoн да кылoдны ыл вoјвылo. А бoрт кyчaлaчыс гырыс jeжыд бyквaјacoн гiжoмa: „Ухтин-ская нефть—на помощь индустриализации Севера“.

Тaзи, тaщoм eнтyзиaзмoн ужaлoны Уквaын выл прoмышлeннoст кыпoдyсјас. Кытчo oн вiзoдлы, кoдкoд oн сoрнит—јурaлысјaсaн да рaдoвoј рoбoчoјoз—быдлaын тoдчo прoизвoдствo кыпoдoм вoснa тoж-дысoм.

Чiбјуын-жo eм бyрa ыжыд oвмoс—сeлxoз, кoнi вoдiтoны пуктaсјaс: кaртyпeл, кaпyстa, eвeклa, peдiскa, гaдaнкa, мoркoв да мукoдтoр.

— Тaвo медвоззачыс-нa пуктысiм,—вiстaлo сeлxoзoн вескoдлыe Брiжaн јорт,—нo бoстaм-нiн 2 сyрe тoннa гoгoр aс пуктaс, a лoктaн вoсaн пуктысaн плoщaдcо лoбo нoштa-нa ыжoдoдoмa. Мијaн сyвтoдoмa мoг—aслaным прoдyкцијaи oбeспeчитны прoмышлeннoстгaмa стaв пoтpeбнoстcо. 1933-д вoсaн сeлxoзын стaв уждo лoбo мeхaнiзирyйтoмa,—кoн-нoј тaгa бырo.

Сені-жө виžоны мөсјасөс, порејасөс, кроликјасөс да курөгјасөс, —ставыс бур порөда. Стрөйтөма крольчатник, пощөма курөг виžани, ештөдөны поре виžанин. Октабрса революцијалы 15 во тыран лун кешлө лөө ештөдөма скөт оланін (мөсјаслы) да прислугалы олан керка.

Ем карасін вөчан ічөтік завод—вөчөны бензін, карасін, машина мавтасјас. Лөө ештөдөма да пондас ужавны XV-d Октабр кешлө ыжыд ыыл завод.

Робочөјјас пөвсын неграмотност бырөдөм да на костын культурно-воспитательнөј уж нуөдөм пунктөма бура. Став промыселјас кузавыс (щөщ Печера вож да тракт) ужалө неграмотност бырөдан 23 школа. Велөдчыны кыскөма став неграмотнөјјас пыщкыс 55 арөсөз—76 прөч. Культурно-воспитательнөј уж мунө асланыс клубын да јонжыкасө производствө ыылын. Петө кык печатнөј гачет да быд 3-4 лун мысөти радиогачет.

Сені-жө, места ыылас, дорөоны ыыл кадрјас: техникјас, бурөвөј мастерјас, слесарјас, столарјас, весөг медиц.-санитарнөј роботнөјјас да мукөд квалификацијаа ужнуөдысјас. Сы ыылө ем профтехникум. Велөдчөмөө петкөдөма јонжыкасө производство ыылас-жө. 1933 воын восоө тани горнөј техникум. Комі областлы сетчө колө сетны первой вонас-жө еща ыылө 300 велөдчысөс.

Ем кык бібліотека—центральной да промыселса—10.000 нигаөч. Ем геологическөј музеј, көні виžоны муыс перјөмторјас—уна пөлөс горнөј породајас.

Ставыс-нын тајө ем талун кешлө, ставыс тајө петкөдлө Чибјулыс талунја чужөмбансө. А возө мыј лөб?

Өтө-кө, өнісаң заводітчөны стрөйтны да локтан вөса ар кешлө лөө ештөдөма ыжыд повелок—1.000 семјалы оланіјас, больнича, клуб, школајас, јаселіјас да мукөдтор; мөд-кө, 2-d №-а промыселын (көні ужавліс инженер Гансберг) мөдасны ужавны химическөј заводјас, ыедыр мысөти лөө сен ыжыд курорт целебнөј вajasөн (өні сен ем химическөј лабораторіја, заводјасө стрөйтөны-нын; нерп перјөм оз мун); којмөд-кө, во чөжөн төдтөмөз паркалас өніја городокыс, кодө өні-нын ічөтік промышленнөј каркод да көні „щак моз“ быдмөны ыыл стрөјбајас.

Вот, кор тајө ставсө артыштан, кор рытјасын пукалан гажа да југыд біа керкаын, кылан Чибјулыс лолалөмсө да сөлөм тпкөмсө, кывзан радиөи ылі Москваөс, лөбө клубын виžөдан „Темп и натиск“ да гажөдчан кыпыд музыкаи, —збылыс вунөдчылан: кажитчө, бытөте абу Чибјуын, а кущөмкө ыжыд промышленнөј карын...

„УКВА ЛОАС ВОЈВЫВ ГРОЗНЫЈӨН ДА БАКУӨН“

Ферт, ез кокнида тајө ставыс шед, ковміс јона вермасны војывөса чорыд природакөд, быдсама сөкыдыскөд. Од ужсө вөчны ез вөв „американскөј“ оборудованнө, ез вөв туј ні оланін. Ставсө ыылыс стрөйтөма. Сөмын вөлі ужалысөјасыслөя ыжыд көсјөм, енергија да ентузиазм. Кујим воін перјөма ылі Војвылын зөв ыжыд победајас.

Коркө-кө во кыз кымын возжык тащөмыс артміс, лыддисны ескө чудөса-дөвөөн. Кызинө ен шөңы ескө, кујим воін-кө нинөм абу инын, тајга щөрын, кыптис промышленнөј кар да јитчис сјө кујимсө кілометра

трактон паскыджык местајаскөд? Сөмын социализм течыојас ез шенъыны, ез ескыны некушдөм „чудеса“ ыло. Најө төдөны өвитор: ударнөј ка-
фың—ударнөј уж. Најө—асныс көзайнас асланыс странаын, төдөны мы-
ылы медјона колө:

„Сетам страналы Һерп, ізшөм да вөр“.

„Вермам став сөкыдлунсө“,

„Вермам чорыд пріродабс“.

* * *

Укваса Һерп вөссіс, муткыртө-петө Тіман-із улыс, візувтө социали-
стическөј индустријалы отсөг ыло.

Таво-нын Укваса Һерп муніс 50 тоннаа куім баржаон Кожваса,
Усаса да Печераса разведкајаслы отсөг ыло.

Таво-нын, первој прјавілеткасаң мөд прјавілеткаө восковтігөн, Октабр-
са революцијалы 15 во тыран лунсаң, Чібжуын вөссө промышленнөј
Һерп перјөм.

— Колө ескыны!—сөлөмсаң шуө Мороз јорт.—Верманныд вістав-
ны став комі ужалыс јөзлы: Војвыв крајын кыптас уна пөлөс гырыс про-
мышленност, кодјас јылыс војдөр некод і мөвпыштлыныс ез лыстлы,
ез кужлы. Верманныд віставны став комі ужалыс јөзлы: регыд-нын Уква
лоас Војвыв Грозныйјон да Бакуөн, а Воркута—Војвыв Донбассөн да
Кузбассөн!

А мі чајтам, советскөј Уква оз колтчы социалистическөј Һерп-
промышленност кыпөдан общөј өдјасыс. Ударнөј разведкаөн, Ухтаса
Һерппромышленност кыпөдөм куза бојөвөј ужөн обөспөчитам социалисти-
ческөј Војвывалыс индустриалнөј база.

* * *

Пемыд парма зумыштчөмөн шувгіс немсө,

Некод сылы некор ловзан уж ез вай.

Өні вөрчөдөма морөссө і вемсө—

Кынтө Выл Индустриалнөј Војвыв крај.

Н У В Ч И М

Очерк Выл Пашлӧн

I

Ыжыд бомбовозӧн пластвиӧ Нувчим завод: шужа бордјыс—Угор; вескыдыс—Слббӧда; шӧрыс—тушаыс, сӧлӧмыс—завод: механической, мѣвѣнӧй цехјас, куӧнеча, сѣлӧвӧй станција, складјас.

Прѣстансаӧ вит километр куӧа шоссе зурасӧ Нувчимӧ. Виӧјасӧн сулалӧны поснѣдик керкајас. Уличјас вескыдӧс. Ломӧӧ электричество. Посолок шӧрын кыпалӧны выл гырыс керкајас—сѣјӧ клуб, заводоуправленнӧ, стрѣитчыс школа ФЗУ, робочӧјјаслы кык судга оланѣјас.

220 метр куӧата плӧвинаӧ пыкӧӧ аслас вына морӧсӧн ыжыд пруд. Сѣјӧ оо сѣкас рӧмӧн пӧртмасӧ асја шондѣ југӧрјас улын. Заводӧс турунвиӧ вӧнӧн кыщалӧ гажа пӧжӧм јаг.

Кос.

Кыпыд.

Асја сынӧдсӧ поткӧдѣс заводса гудок.

Квајт час асыв.

Заводлаӧ локтӧны јӧз. Воѣс асја смена.

ЈОНА ВАЖӦН..

...Жужыд стенӧн кыпалӧ вӧр. Вӧр пӧвсӧд уна чукылӧн виӧзывтӧны сѣндѣл да Нувчим јујас. Најӧ јѣтчӧны да кутчысӧмӧн нуӧны ассыныс виӧзыв вајассӧ увлаӧ—Сыктылӧ.

Лӧн. Сӧмын пармаса ош тапикасӧ вӧр пӧвсттѣ, лажӧдлӧ паскыд заднас, мурӧстывлӧ кор-сурӧ; гырыс бӧжа поснѣдик урјас четчалӧны пуыс-пуӧ, ворсӧны, нимкодасӧны асја шондѣлы; сӧкыд дозмӧрјас, терыб тарјас, сӧлајас лебалӧны вӧр вестӧд чукӧрјасӧн, гозјасӧн; полыс кӧч чѣшковтас пујас костӧд, сувтыштлас, кывзыыштас да бара тӧвӧӧ воӧд.

Лӧн. Сӧмын чолгӧны, кышакылӧны сѣндѣл да Нувчим јујаслӧн вајасыс. Вашкӧдчӧны турункӧд, јудор бадјаскӧд.

Коккыдыка, видчысӧмӧн тувтчалѣг, вужӧртас бѣја-ѣзја пѣшчалӧн комѣ кыјыс. Увтыштас сылӧн понјыс, поткӧдас вӧрлыс лӧнсӧ. Кылас гымӧбтӧм. Ылӧӧ паскалас јӧлалӧн кувӧптӧмыс, повӧдас зверјасӧс, пӧткајасӧс. I бара лӧн.

Озыр Коми муыд, озыр быдторјѳн. Сурс кілометрјасѳн паскалѳ жуужыд парма: озыр дона ѳверјасѳн, пѳткајасѳн. Уна гырыс да паснѳ јујасѳн вундалѳма Коми мулыс вѳрсѳ, ердсѳ. Сѳд зарныѳн пычкыртѳ ѳери, вына багатырѳн кујлѳ мупыщкын ізшом, гырыс пластјасѳн, чукѳрјасѳн мѳчкѳны мупыщкѳссѳ кѳрт рудајас да мукѳд металлјас.

Озыр Коми муыд. Но сѳјѳ озырлуноѳ каѳалисны бѳрынжык, кодыр кутѳс кыптыны Россѳјаын горнѳј ѳелѳ, кодыр муртса-на чужыс промышленност јондыка кутѳс ѳујны гыжјассѳ мупыщса да муердвывса озырлуноѳ.

Јона-на важѳн, зев важѳн, Иван Грознѳј дырјѳ, зѳлѳта да езыс вылѳ горш „тѳргѳвѳј јѳз“ да „немечјас“¹⁾ мунны вермытѳм парма вѳрѳд, јујасѳд, нурјасѳд кыссыны кутѳсны Коми муѳ корены зѳлѳта да езыс, і адјсны зѳлѳтасѳ да езыссѳ ыргѳн рудаын, кѳрт рудаын, дона ѳвер-кујасын.

Јелѳзавета Петровна саралѳгѳн-на кутѳс чужны горнѳј ѳелѳ. Петрѳ саралѳгѳн сѳјѳ тѳдчымѳн-нын паскалѳ. Сѳјѳс паскѳдѳм могыс лезѳѳны торја указјас, повеленнѳјас.

І вот: озырмѳм вылѳ горшлуныс шыбытѳс Коми муѳ уетугса купеч-асѳѳ—А. А. Пловнѳковѳс да сылыс „компанејщѳксѳ“—А. В. Пановѳс.

Сѳјѳ вѳлі 1755 воын.

Завод вѳчѳм вылѳ најѳ „облубујѳсны“ местасѳ ѳенѳел да Нувчѳм јујас ѳтлаасанѳнѳ. Сенѳ-і рудаыс матын, вѳрыс дінас, прудсѳ вѳчны местасыс бур, севса гѳгѳрыс кос, кыпыд.

ВѳЧѳНЫ ЗАВОД

Камгѳны черјас, ращкѳдчѳ вѳр, пѳрѳны сывтырја пожѳмјас, кѳз-јас; шыѳс вѳр, чујмѳсны ѳверјас, пѳткајас.

Кыптѳны стрѳјбајас, кыптѳс плѳтѳна, помѳс ѳенѳел да Нувчѳм јујасѳс; паскалі котлованын кујѳм верст куѳа да верстѳн жынјѳн пасга пруд. Быдмѳс домна. Савкыны кутѳсны бѳкѳнјас завод трубаыс. Кѳссыны пондѳс доналѳм улјѳв—сывдѳм чугун. Јѳркны мѳдѳсны кыѳвѳт пудја мѳлѳтјас, залъскыны кутѳс кѳрт. І мѳдѳсны кывтны гырыс пыжјас—кылѳдны Сыктылѳд, Ежваѳд, Војвыс двѳнаѳд кѳрта кѳлуј.

Но тајѳ регыѳдѳн ез артмы. Уна кѳссѳс пѳс, уна кулі јѳз, уна пук-тѳма вын тајѳ заводсѳ вѳчѳгѳн.

Ваѳсны комѳ пармаѳ рѳч крепостнѳјјасѳс, доѳѳалисны најѳс пѳрлѳд-лыны сывтырја пујас, лептыны му, вѳчны стрѳјбајас. Пѳштѳ дѳн мынты-тѳг, шыг-нысѳ-пѳтѳн ужѳдѳсны најѳс луннас 16-18 час... Но завод кыпалѳ, паскалі крепостнѳјјас да матѳгѳгѳрса комѳ војтыр ѳылѳм вылын да вѳр вылын.

Кодыр заводыс вујѳс петербургса купеч А. М. Грѳбанов кѳѳ (1788—1808 в. в.), секѳ-на вѳлѳм вѳјѳны крепостнѳјјассѳ Нувчѳмас.

1) Важѳн став заграѳчнѳј јѳзсѳ нѳмтылѳмаѳе немечјасѳн.

Ми тани вайодлам өви крепостнөйлые казтылом*), кыңи најос, сичим семјаос вайодисны татчө Кадниковскөй уездые.

— Мыжда шогыс, мыжда бөрдөмыс вөли,—висталө сижө,—кодыр висталис мианлы старөста, медым ми чукөртим ассыным көлүжторнымос да муним выл заводчик-барин ордө, кытчөкө ыло—пемыд вөр шөрө, көни олоны сөмын эверјас да коми-дикарјас.

Кажоны сичим крепостнөй семја ғырые пыжјасөн Ежваод, Сыктылод. Сөкыдөс, кыз лөсалом төсјасые вөчөм пыжјас кыскысөны берег пөлон, вундө ламкаыс пелпомјаснысө, термөдлө колмөдые, повзөдлө пемыд вөр.

„Мыј вajas вөчө восковтөм. Кушөм эверјас паныдасаны, кушөм јөз пошасы туйсө“,—мөвпалөны кајыјас.

— Полим паныдасын коми-дикарјаскөд,—казтылоны најө.—На јылыс виставлисны мианлы, мыј најө зев скөрөс, эверјаскөдөс-жө, вөсөи сөјоны јөзөс.

Со-и комијас. Кушөма најө чујисны, кодыр адјисны, мыј комијас сөщөм-жө јөз да нөшта на буржыкөс да мелжыкөс.

— Ми бөрынжык-нын төдим: барынд мианос вөлом картіөн вөрсөма Грїбановыдлы,—помалө казтыломсө крепостник.

Мыжда сөкыдлунсө, көзыдсө, шыгсө лөи лептыны „картіөн вөрсөм“ невольникјаслы парма пыщкө вошөм заводын „заводчик-барин“ ыло ұжалігөн.

УНА ВІРЈУЫГ ВЕЖСЫЛІС

Но кадыс колө. Вежсө оломыс. Чужоны выл заводјас—Кажым, Нучпакс. Вежласөны заводчикјас; вузавлоны, картіөн вөрсөлоны заводјассө; выл власелечјас доктөны заводө; нөшта јонжыка пычкөны робочөй јөзлыс ыломсө, нөшта јонжыка зелөдөны најө голаө пөвласө. Овијас—банкрөтчөны, мөдјас—озырмөны, а оломыс, вына ғылаіг, визывтө вөчө.

Уна заводчик вежсө Нувчимын. 160 воөн Пловныков да Поповсаң мефбөрја заводчик Бутлеровз (1912-1917 в. в.) вежсисны дасөви владелец. Вөлины сені Походашинјас-і, Грїбановјас-і, Голохвостовајас-і, Бобырихінајас-і, Маликовјас-і, Бенардакјас-і, Трофимовјас-і, купечјас-і, штабс-капитаншјас-і, инженерјас-і, дворанајас-і,—быдсама вірјуысјасыс.

Збылвылас унжыкыс на пыщкыс езовны заводас, сөмын сөмсө, барышсө куралисны. А на пыдди командујгисны управлајушщөјјас, кодјас вылын некушөм контрол ез вөв, кодјас кыз кужисны, сизі-і іч-девајтисны робочөјјас вылын, кыз кужисны да вермисны щөщ тыртисны ассыныс эепјаснысө робочөјјас щөт ыло.

Но завод быдмис, кор-сурө сувтывлис, но быдмис. Быдмис і пөсөлок, содисны јөз, асланыс пөсөн, вөрөн озырмөдисны заводчикјасөс.

І ез өтчид робочөјјас „бунтујтчывын“ заводчикјаслы да управлајушщөјјаслы паныд, ез өтчид најө шыблавлыны ужсө, медым корны содтөд ұжалан дон, чінтыны ұжалан кад, көкнөдны оланногсө. Но вына вөлі заводчик: сижө мыш сајын сулаліс власт, сарскөй чіновникјас, пөліція,

*) Бостөма важ гіжөдјасыс.

вічко, а рабочёйжаслөн котыртчөмыс ез-на вөв вына, торјөн-нын Нувчмын, кодї ылын гырыс промышленнөй центрјасан, кодї вошөма паскыд парма пөвсө.

Но і сені вөлісны революціоннөй кружокјас, торја революціонерјас (веег 1905 воын-на), кодјас нуөдісны гуса уж, лөсөдчисны, медым шасвартны став нарвтыөјассө.

ЈӨЗӨС ВІЈАЛӨМ ВЫЛӨ...

1915 во. Јіркөны пушкајас, таргөны пулеметјас, шорөн кісөө вір, уна сурсјасөн өтпырјө начкалөны јөзөс. Ставмувывса імперіалістјас самаөбмаөс мөда-мөдныслы горшаныс, медым выпөв јуклысны мір, мырдаванны мөда-мөдныслыс рыноқјас, колоніјјас, нажөвітчыны војна вылын.

Шорјасөн кісөө ужалыс јөзлөн вір. Унжык снарад, пушка, пулемет, вїтровка. Војеннөй заказјас. Став заводыс ужалө фронт вылө.

Ез коль бокө і Нувчїм завод. Војенно-промышленнөй комїтетсан өсетөны зев ыжыд заказ „Фјумезїлја“ өістемаа мїнајас вөчөм вылө.

Пуны кутїс уж. Робочөйјас оз тырмыны. Чукөртөны најөс матїгөгөрсө өіктјасыс. Вајөдөны спеціалїстјасөс. Переоборудытөны завод. Котырөтөны слесарно-токарьнөй да сборочнөй цех.

Журкјөны станокјас, камгөны мөлөтјас. Петөны „чөвөртиөй сулајас“ фронтө мөдөдөм вылө. Најө кутасыны парсавны мусө, чашїыны јөзөс поснї торјас вылө.

Лун і вој ыпјалө завод. Даскык часа ужалан лун. Öдјөжык! Регыджык! Пасїыны колө немечөс! Унжык мїна! Ужалөны 10-12 арөса челад, ужалөны гырыскөд радыс. Сојмөны мїнајас новлөдлөмыс челадлөн пельпомјасыс, пыкталөны, вөссалөны. 12 час ужалөмыс өсетасын... 40 ур... Ужав... Öдјөжык...

— Мыјла сувтїд? Ещажык гулајт, јонжыка ужав!— і надсморщїк лысөдлөмөн нещкө пелөдыс 12 арөса сөвїнкаөс.

Тыріс јөзөн посолок. Овны некөн. Сїктјасыс ужавны локтөм јөзөлөны кісөөм баракјасын, важ конушнајасын. Көзыд. Најт. Щыг.

...Лебөны мїнајас немецкөй окопјасө, вїјалөны немецкөй салдатјасөс — сещөм-жө робочөйјасөс, кодјас Нувчмын вөчөны кык пуд да жынја (шрапнелөн зарадїтөмөн) мїнајас...

Но...

Но мїнајас взорвїтисны робочөйјасыс, салдатјасыс ужалыс крестаналыс сөлөмјассө. Ыпнїтис революціја бї. Ыжыд гымөн гөгылтчїс Комїөз, Нувчмөз Февралса, сөсөс Октабрса революціја.

Тодмышкалісны владелецјассө да налыс лакејјассө нувчмса революціоннөй робочөйјас, бөстїсны властсө і заводсө асланыс кїө да шуїсны:

— Ог өсетөј тајөс некөдыл! Сөвет республикаса став пролетарїаткөд өвї радын кутам коасаны власт вөсна, завод вөсна, выл өлөм вөсна.

І косасїсны, і венїсны...

Медбур пїјансө сетїсны гражданскөй војна фронтјас вылө, медбур робочөйјассө сувтөдісны вескөдлыны заводөн.

I венісны.

Фронт вылыс локтыс-јасос шуісны:

— Паснітім врагос! Оні завод восна косо!

II

Вына гундырөн зымвіқо мітејнөј цех вестын вагранка труба. Гөд кымөрөн гартчо, кыпалө щын. 1000 градуса жарөн лолалө вагранка пач. Ыргөмөн тувгө вына бі колошнык пыр трубаө. Лыдтөм козувјасөн јенежас кајө бікін.

Колошнык дорса робочөј (кочегар) шыблаө колошнык вомө чугун јокмыл-јас, чушкајас. Ыжыд сөвөкөн лөдө шом. Ыпјө бі. Нгузмө чугун, сылө, пөрө доналөм лаваө. Јөктө, четчалө пачын сыв чугун. Сорөма сјјос вына асыкөн кыз пач, оз лез ортсө бушутчыс вынсө.

Жургө електрическөј гігант-вентилатор—муртавтөм вынөн пөлтө чугун сывдан пачө. Варкјө комын пудја чугун јокмыл, пеласө көр-талөм багатырөн.

Быд течөмын пуө тонна жын чугун; быд сменаын петө тоннаөн жынјөн; быд суткіөн горна человыс лезөны нол тонна да жын доналөм, бічірјөн резыс чугун; быд төлысө шыбытөны складјасө, механическөј цехө 135 тонна прөдукція—станокјас, канализационнөј трубајас, парөвөј отопленьө вылө трубајас, сјктса овмөсын ужалан машинајаслы частјас, гырыс пөртјас, быдпөлөс пөсуда—шірпотреб.

КІССӨ ДОНАЛӨМ ЧУГУН...

Троягө сурјаө өшөдөм чугун пөв, цех куза паскалө пыдіа горөн Котөртөны гырыс көшјасөн мітејшјикјас, лөсөдчөны өчерөдө.

— Лөсөдчөј, воста!—горзө бригадір да роқөдө лөмөн пачыс челосө. Вөсныдік выөн түрөптис доналөм чугун, сесса кыз снаөтін тувгыны кутис гырыс көшјасө. Муртса вешјас өтї, мөд бара-нін лөсөдөма көшсө; оз поз лезны боқө өтї војт. Котөрөны нуөны кизер чугун формаја, сө, кісталөны кымынөн-кө өтлаө—гырыс частјаслы, өткөн—посні пөсудалы.

Формајасын чугун чорқө, көзалө... Косалөны, востөны формасө, торјөдөны лыаыс кістөмторсө, пуркјө пөс ру, тронакылө чугун петөм продукцияөн. Узкоколејкаөд тележкаөн нуөны сјјос обрубочнојө ке-равны чурвизаніјассө, весавны сутуга шщөткаөн.

...Електрическөј кран јылын өшалө 240 метра пөртлы форма. Мітејшјикјас зев відчысөмөн, жугавны вермыс чачаөн-моз, вөдітчөны кымынкө дас пудја формаөн, шылөдөны, нїртөны, лапкөдөны. Топалө лыа, шылаө, весіг јем судта шупөдтор абу. Кымынтөны форма. Кымынкө морт лебөны-нін гырыс көшјасөн формалан, медым чукјөн тырт-ны сјјос зїрыд чугуаөн...

Мыјкө дыра мысөві бара косалөны формасө, пыркөдөны лыа, пур-көдө пөс ру, путкылтчө көзавтөм-на, ыжыд пөрт.

— Јона суса колө ужавны формујтігад—шуө мітејшјик Савін јорг,— Нсуна-кө шыкышгас формаыд, лыаыс кісөышгас мібө јог везкалас, зїк лөб брак. Тані колө зев суса віқөдны,—сөдгө сјјө.

Формујтом ештөдөм бөрын, чугун сывтөз колі неыжыд кост. Сорнитчим. Јуала:

— Кушдөма планыд тырө?

— Омөла, другө. Вескыда шуны, неуна личалі өдјасным,—шүө өлөма робочөј.

— Личалас-өд,—содтіс кодкө.—Столөвөјад куш капуста ва да „сілос“ кыңчі нинөмөн өні оз вердны-да.

— Кыз сіз оз вердны?

— Сіз-жө і ем. Общественнөј питањһоным мјан бөрја каднас чотны кутіс, самозаготовка оз мун... Сізсө ескө сесеа ужалөмсыд ог наргөј да,—паскыда шпынмунөмөн содтіс мөд робочөј.

— Асыным-жө омөла фејствујтам-да,—шыасіс Савелјев јорт, цехсачалык—робочөј-выдвіженеч.—Шуөмјастө вөчам, а ог прөверітлөј, завкоміс ог чугөдөј. Ас сајаным ставыс: план тыртөмыс-і, качество вөсна ышкасөмыс-і, питањһө бурмөдөмыс.

Производство вылын уна тырмытөмторјас-на емөс. Бөрја каднас общественнөј питањһөн фелаыс јона локміс. Обөдјас омөлөс, ударникјаслы торја блудо абу. МТФ-лөн ужыс чотө. ЗРК тулысааныс ваготовітөма... 50 пуд һаң.

І общественнөј питањһө бурмөдөм куза лоі чорыда сувтөдны вөпроссө да сөмын сы бөрын кушдөмакө вөлі бурмөдөма производство вылын обөдјассө.

Сентябрса план тыртөм оран угроза улын. Сентябрьсә первојја кыңјас колө вөлі кістны 67 тонна чугун, а кістөма 44 тонна. Еща. Таз колтычыны вөзө вылө оз поң.

Сентябрын медвөзын мунө том јөздөн бригада: најө дас морт кык вежонөн сетөмаөс 11,5 тонна. Но тајө еща-на: колө вескөдны вөзсө, кыпөдны план тыртөмыс чукылсө.

Робочөјјас пөвсын код-сурөыс төдчымөнја личөдөмаөс ужалан өдсө. Со: сентябрын кың лунса нормасө Попов ф. М. тыртөма сөмын 62 пр. вылө, Макаров В. В. весіг 54 пр. вылө.

Тащөмјасыс нөшта емөс код-сурө, но уңжыкыс плансө тыртөны і унаөн тыртөны содтөдөн. Бостам М. Е. Творожниковөс: сіјө тајө-жө кадса плансө тыртіс содтөдөн 36 пр. вылө, а Корычев, весіг—51 пр. вылө.

Ферт, тані уж сајын жө: гырыежык да прөстөјжык-кө кістанторјыс—уңжык артмас, а посні көлуј-кө да нөшта сложнөјжык—ещажык лөс.

Но, төдөмыс, медажыд помкаыс абу таын, а ужалөмын. Зілыс, вөзмөстчыс робочөјјаслөн нормавыд пыр содтөдөн тырө, сещөм робочөјјасыд өдјастө некор оз сајтны.

Бостам П. Ј. Воробјовөс. Сылы сөмын-на 22 арөс. Производство вылын ужалө б. в. Сіјө ужалө ответственнөј частјас вылын, ударык. Кыкыс премірујтөмаөс. Квајт воін кіөті прогул абу. І сылөн планыд шыр содтөдөн тырө.

Корычев, Савін, Творожников, Семечков да мукөд ударныкјас збыл вылө петкөдлөны болшевістскөј өдјас, косасөны план вөсна, качество вөсна.

ХОЗРАСЧОТ ВӨСНА

Өбдәјтан перерыв. Производствовывса ічөвік столовөјын којмөд бригадалөн собрәннө. Сіјө бригадаас ставыс том јөз. Собрәннө заводит-төз шмонитоны, сералөны. Талун том литејшиқјас шуисны проработатјны туласа робочөјјаслыс чукөстчөмсө да төдманы хозрасчотнөј договор выл проектөн.

Сорнјјас. Сорнитөны жеңыда, збылыс. Медвоз висталө 3-д бригадын бригадир Творожников јорт, комын вөса производственник.

— Хозрасчотыд, ми асным төдам, зев бур,—шуө сіјө,—но ми тулыснас заключитлім хозрасчотнөј договорјас да өтчыд ег прөверитлөј. Хозрасчот бура сувтөдөмөн норматө поңө тыртны, і тыртны содтөдөн, поңө економитны і шомтө.

Возө сіјө висталө, кыңыжык економитны шом, кыпөдны өдјас, косасы качество вөсна.

— Мијан бригадын 10 морт. А вөлі-кө ескө 16 морт, секі сіјө-жө шом вылас вермім сетны 16 тонна, а өні сетам ещажык.

Тәјө төдчымөн чинтө бригадалыс выработкасө і шомыс лшшка муно. Помкаыс—робочөјјас тырмытөм.

Сорнитөны і рационализация јылыс. Робочөјјасоан волісны уна бур предложеннөјас, но најөс оз тырмымөн нуөдны оломө. А рационализациятө уналаын поңө нуөдны. Шуам перегар катлөм: војдөр вөлі кыскалөны вөлөн, кышлалөны литејнөј гөгөр, а өні лөсөдөма електричөскөј краң і вонас економіяыс 1165 шәјт. Оз өмөј поңө колошник дорө чугун да шом вајалөмсө механизирутны узкоколејка нуөдөмөн. Либө лөсөдны чугун посьөдлан машина. Тәјө ставыс сетас ыжыд економія.

— Хозрасчотнөј договорө колө сујны дирекциясаң і робочөјјасоан вөча көсјысөмјас. Сујны сетчө сопордјысөм да ударничество јылыс. Договорјас кырымөдны став бригадникјассө,—виставлө комсомодец Попов јорт.

— Локтө Октабрса революциялы 15 во тыран лун. Туласа робочөјјас чукөстчөм вылө сетам көсјысөм сек кежлө петны прорывыс да хозрасчот буржыка котыртөмөн косасы план тыртөм вөсна, качество кыпөдөм вөсна,—шуө цехса начальник Савелјев јорт.

Унаөн-на сорнитисны. Сеталисны бур предложеннөјас. Бөріисны тројка дирекциякөд заключитны хозрасчотнөј договор. Көсјысисны збыл вылө бөстчыны нуөдны сіјөс оломө.

— Хозрасчот—сопордјысөмлөн медвылыс форма, Сталин јортлөн өтө медтөдчана условјө. І та вөсна косасөм—мі сувтөдам медвозза мөгөн,—помалө цехса парторг.

..Колан кварталас план медбура тыртөмыс да шом економитөмын медбур показателјас сетөмыс Улгитлаөн (№ 1) бригада бөстис 150 шәјт премія.

І којмөд бригада—том ударникјас—шуисны не сетчыны Улгитн бригадаы да локны Октабрса революциялы 15 во тыриг кежлө тыр вермөмјасөн.

Ыжгö вьна веңгьлатор, пöлтö пачö секундөн километрјасөн лебан сынöд, мургö ыжыд вагранка пач, тронгö чугун пöв, булкјöмөн кисеö çирьд чугун, котралöны гырыс кошјасөн јöз. Петöны станокјас, портјас, мукöд ливе.

Кык час лун. Лайкјалö сынöдын гудоклөн бас.

Воö рытја өмена.

МЕХАНИЧЕСКÖЈ ЦЕХ

Ливејнöј цехкöд помьс нужалö механическöј цех. Бурöщ перерыв. Робочöјјас öбöдајтэм бöрын варовитöны посныдик чукöрјасөн. Шынитöв. Лантöмаөс станокјас...

11 час асыв. Цехса начальник личкыштіс рубилник. Омловтіс мотор, журöптис аслас 7,5 вöв вынөн, шаркыны кутіс минутнас 1450 кыщ. Вöрчисны трансміссіјјас, дрöгмуисны контрприводјас, серöктисны вьна гартчöмын, ловчисны шпингелјас, шуркыны кутісны токарнöј станокјас. Лечыд резец небьд пуö моз пырö чугун част сөмөсö, öтсерөн волö сылыс вылыссö, гартчöм лентаөн четчалöны көрт стружкјас.

Ловчис механическöј цех уна пöлөс ылан горөн. Рецетјас çижгöмö көртасіс сверілнöј станокјаслөн гужгöм, фрезерјаслөн ергöм, мöлөтјаслөн камгöм, пілајаслөн (гырыс напілокјаслөн) жукјöдлөм.

Гартчöны приводнöј ременјас, уна станок ужөн муралö цех, заводын возын муныс, ударнöј цех.

Механическöј цехлөн ужыс нöшта-на ответственинöј. Сылөн могтöчигны ливејнöјын кіетöм частјас, шылөнны, öтi миллиметр мындаöç, воöдны частјассö, мöда-мöд бердас течны, чукöртны станокјас, мукöд сложнöј инструментјас.

Механическöј цех төчиталö токарнöј да сверілнöј станокјаслы частјас, најöс течöны тыр станокјассö. Төчитöны станокјаслы контрприводјас, обработывајтöны да течöны затворкајас, ребрістöј трубајас (парвöвöй отопленьö вылö), паралельнöј тискјас.

Уклад багатырјасөн сулалöны лөсталыс выл токарнöј да сверілнöј станокјас. Слесарјас најöс течöны частыс-частö, винтыс-винтö... I станокјас дасө аснысö вöчыс јортјасыскöд сувтны ортчөн да öтлаөдны асыныс ужалан сімфоніјасö најö кыпыд сылөмкöд.

ПЕРВОЈЈА УДАРНÖЈ

1930 во. Ыжыд гыөн паскалö социалистическöј ордјысöм да ударничество СССР-са фабрик-заводјасын, шахтајасын, совхозјасын, колхозјасын. Механическöј цехын токарјаслөн 8 мортыс өмена јöзöдö ассö ударнöјөн да бостö ас вылас көсјысöмјас план тыртöм да качество вöсна тышкасöм куза.

Ударнöј бригадаөс котыртысјасыс—Оверін А. I.—öни медбур ударник, Аввакумов М. А.—выдвинöтма заводса директорлы отсасыöи, да Косарев јорт—важ производственник, парвијед.

Бригада чорыда бостчö производство вылын самөн уж котыртöм бердö. Производственнöј план бригада төлысыс-төлысö кутіс тыртгыи i

весіг содгөдөн, чінтыны брак, сөтавы раціоналізаторскөй предложеньёјас (Падерін, Томашскөй, Власов да мук., кодјаслыг предложеньёјассө вөлі нуөдөма оломө.)

Өні бригадын 9 морт; бригадыс өтөөс вөтлөма дыша ужалөмыс, лодыралөмыс, кык, кујимөн мунисны велөдчыны да мукөд ужјас вылө; на пыдди воисны выл том робочөјјас,—кодї ФЗУ-саң, кодї сиктыс.

Өні бригада зумыд, котыра. Бригадын унжыкыс прїејечјас да комсомолечјас. Ужалөны бојевөја. Быд кампаньө нуөдөм вылө медвоз шыөдчөны, быд векныдїнө шыбытчөны медвоз. Бригада сөтїс дасыс уна раціоналізаторскөй предложеньө, косасө Сталін јортлыс квајт услові јосө оломө нуөдөм вөсна, бура ужалөмыс кымыныскө премїрујтчывлїс. Бригада таво тулыснас вујїс хозрасчот вылө.

Бригада кыскө асбөрсөыс цехыс став робочөјјассө, өајөдө најөс аслас ентузіазмөн буржыка ужавны.

Өні цехын ставыс кујим ударнөј бригада: первоја бригада кыңчї, ем токарјаслөн мөд бригада да сәсарјаслөн бригада.

БУРЈАС ПӨВСЫГ МЕДБУРЈАСЫС

№ 1 станок дорын ужалө томынік, ыеыжыд тушаа јөждов морт—токар ударник Ваңа Шеболкін. Том-на сїјө—таво-на сөмын прїзывајтчїс Гөрд арміјаө. 1930 воын сїјө локтїс заводө „дуреңөн“. Пыріс ужавны механическөй цехө токарөн. Токарнөј делө сылы ез вөв төдса. Но Шеболкін јорт упорнөј. Сїјө унжык кадсө цехын—велөдчө, төдмасө токарнөј станокөн, јуасө важ производственнїкјаслыс, вїқөдө налыс быд вөчөмтор, став сөлөмнас зїлө төдмавын токарнөј станок, медым несөмын кужны сїјөн ужавны, но-ї, жугалас-кө, зөнтыны, лөсөдны.

— Ме Падерін јорт діныс ег-ї вешјыв,—кақтылө Ваңа.—Пыр сы гөгөр көјјала, јуаса, төдмаса сїјө ужөн. Вот і овладејтї станокөн. Өні со ужаа... нөлөд разрадын. Бостывлө 150-200 шөјтөн төлыснас.

Падерін јорт—пөрыс производственнїк-раціоналізатор. Сылөн ыжыд опытыс, Шеболкін јортлөн ыжыд ентузіазмөн бөстчөмыс—сетїсны сылы колана төдөмлуң, медым лоны медбур ударникөн.

— Ме-ї гортын технїческөй літературатө лыдда, торјөн-нїн токарнөј дела куңа,—вїсталө Шеболкін.—Сытөг практикөыд оз-на сымдасө сет.

Шеболкін јорт—парвїејец-комсомолец, Обкоммоын шлен, актївнөј обществєннїк, № 1 токарнөј ударнөј бригадын бригадїр.

Уж вылас сїјө локтө медвоз і медбөрын мунө. Асывнас лөсөдө станоксө і уж заводїтчїгөн сылөн ставыс-нїн дас, сөмын лөз сїјөс. Мунтөчыс станоксө чышқө, прөверїтө, ідралө инструментјассө, і сылөн некор-на ез вөвлы, медым мыјкө воші лїбө сїјө халатност вөсна кыткө торкөїс.

Шеболкін јортлөн нїөвї прогул абу. Премїрујтлөмаөс кујимыс. Зајөм разөдїгөн медвозмөстчөмөн ујас бөстчїс-да, механическөй цех та куңа медвозын лөї—гїжөмаөс 110% вылө төлысөса ужалан дон фонд сөргїыс. Сыыс цех бөстїс гөрд знамја. Шеболкін ачыс гїжөїс зајөм вылас 136 пр. төлысөса ужалан дон дінас.

Сесса Шеболкін јорт ассыс опытыс зилө сетны выл воыс робочөј-јаслы, быд кадын отсалө, индалө налы.

да өтөі өмыј Шеболкін? Со бостам А. І. Оверінөс — первојја токарнөј ударнөј бригадөс организуйтысөс. Сіјө төлысыс-төлысө плансө тыртө содтөдөн, косасө качество вөсна, кујим воөн өтөі прогул абу вөчлөма. Мибө—Косарев јорт—дас өтөі воөн нибөі прогул! Онөі сіјөс, кыз бур ударник-партизөс, выдвинитисны цехас началникөн.

Завод вөжө јөзөс. Кымынкө во сайын-на војисны заводө Аввакумов-јас, Оверінјас, Шеболкінјас... Воисны пошти велөдчитөмөн, ваисны сиктыс „вөлеју“ ужалан сам, дөсциплінатөм уж. Но танө вежөсисны. Завод, машина көрталөс најөс вына гөрөдө, котыртис, кыпөдіс гырыс мојјас гөгөр-воөмөз, і өнө најө петкөдлөны ужын медбур обрацөцјас.

Оверін В. А.—гарјаса том морт. 1930 вөсан ужалө производство вылын. Малограмотнөј. Самоучка слесар. Онөі комсомолец-ударник. Кујимыс премірујтлөма. Став сөлөмөсыс зилө кыпөдны ассыс квалификациясө.

Ташөм јөзөс чужтө пјатиметка, кодјаслөн ужыс збыл вылө пөрө „чөстө да славаө, доблөстө да геројствоө“.

ШТУРМУЈТНЫ ПУКТАСЈАС

Мазіпөзјөн ызгө механичөскөј цех. Обөдајтан перерывын летучөј мөчінг.

— Јортјас! ЗРК јөрјасын 150 тонна пуктас колө ідрөвтом... Ужалан вын оз сузөсы. Ог-кө, ідралөј, төв кежлас пуктастөс колам. Пуктас ідралөм куза шуим нуөдны штурмөвөј пјатидневник. Уж бөрын кутам суббөвникјасөн ідрөвны пуктас. Механичөскөј цех быд ужын-на вөлі медвозын, і өнө, мө чајтам, сіјө петкөдлас, кызө колө косөвны прорыв-јаскөд, кызө колө венны сөкыдторјас.

Заводуправленьөса дөректор чукөстчөм вылө ударнөј маханөчөскөј цех сетис тырвына вочакыв:

— Лоө вөчөма!

— Мө аснымөс мобөлізујтам штурм вылө!

— Чуксалам ордјысны мөвејнөј цехөс!

І штурмөвөј пјатидневник дырјө робочөјјасө косөсөсисны щөщ пуктасјас јөрын, косөсөсисны унжык килөграмм картопел, морков да мукөд пуктас керөм вөсна.

150 тонна пуктас лөі ідралөма кадын. Робочөјјасө ез лөзны сурнысө сылы дым улө. Төв кежлө робочөјјаслы лөө тырвымөн пуктас.

...Мибө бостам пыщкөсса рөсурсјасө мобөлізујтан кад. Чугун абу. Завод сувтан выјын. І став партијно-комсомольскөј организөцјясыс, став робочөјјасыс бөстчөсисны чукөртны чугун. Механичөскөј цех бара медвозын. Чукөртисны завод пыщкөсө 300 тонна чугун. Онөі килөграмм чугун ез колны тупласөмөн. І завод ез сувт — ужалөс Уралысө выл чугун вөјтөз.

...Воис Уралсаң чугун. Колө регыджык ректыны барјасө. Јөзө абу. Рыт сөр. Клубын бурөщ спектакл. І дөруг спектакл шөрасө летучка.

— Партизяс, комсомолецяс, робочöяса! Воис чугун! Колö ректыны! Божевöй мог—öни-жö летчыны организованныя да ректыны баржамы-чугунсö!

И ыжыд колонна летчö воинас пристанö вит километр сайö да војбыд ужалö. Тани бара медвозын механической цех, сені ужалыс ударникяс.

„КАЧЕСТВО ВÖСНА“ СТЕНГАЗЕТ

Талун механической цехын торжанин кыпыдöс быдөн. Перерывын чукөртчöмаёе стен дорö робочöяса. Сені öшалö стенгазет „Качество вöсна“. Робочöяса лыддöны газетсö, сералöны тешкодторяс жылыгжём вылö, ошкöны бурторяссö, дивитöны локторяссö.

Газет шыöдис цехöс. Öд таыжда, ташöм боевöй газетыс цех исторяын медвоззавис-на петі. Сені став медтöдчана вопросяссö гжёмна.

Гырыс шыпасясөн аншлагыс шыбытчö синад: „Туласа робочöяса чукөстчём вылö—вылöжык сопордйысан да ударничество знамја“. Возö—лозунгяс: „Медбур показателясөн петам хозрасчотнöй договоряс вöчы“; „Октябрьса революциялы 15 во тыриг кешлö петкöдам заводöс прерывыс—кутам коасны промфинплан содтöдөн тыртём вöсна“.

Тайö лозунгяс. Но заметкаяс нöйтöны конкретнöй фактясөн. Сені-и уж котыртём жылыс, и ударникяс жылыс, и снабженнö жылыс, и прогулщикяс жылыс.

Со, гырыса гжёмна сентябр кыч лунса показателяс жылыс. Пландөн тыртём абу зев вылын. I ударникяс колём дас лунсö шуисны чорыджыка бостчывны, медым тыртны плансö.

„Гöрд пöв“ вылын медбур ударникяс—Оверин, Шеболкин да мукöд; „Göd пöв“ вылын „красуитчöны“ прогулщикяс, кодяс ордöны промфинплан тыртём. 1932 воын Г. И. Попов (кузьмечн. цех) вöчöма 13 прогул, С. В. Желькин—10, М. А. Чеусов (механич. цех)—7, В. И. Рочев—7. „Позор налы! Чорыда кучкам ужалан дисциплина кистысяс куза“—тази газет вочавызыс прогулщикяслы.

Механической цехын омöла сувтöдöма учот. Робочöй тöлыс помöзыс бура оз тöд, мыждта сижö тыртёма нормасö. Заказ-нарад робочöйлы сетигөн оз индыны сетчö расценка, норма, вöчан срок. I та куза стенгазет чорыда гжё да щöктö пыр-жö бырöдны тайö зев ыжыд тырмытёмторсö.

Газетын чорыда гжёмна качество вöсна тышкасём жылыс. А бракыд цехын ем-на, көчи унаыс сижö овлö мивейнöй цех вöсна. Мукöд дыржыс кистасны мивейнöйын станоклы куцöмкө част. Кутасны тöчитны станок вылын, и друг пышкас вөссö тошшак (тöшшö). Качество вöсна косаөм могыс, механической цех чукөстис ордйысны мивейнöйöс, медым мынны „синмон адзытём“ бракыс.

Снабженнö куза, ширпотреб куза, предупредительнöй ремонт куза, технической велöдчём куза, рационализация куза стенгазет пыр робочöяса сетисны зев бур предложеньнöяс. Цехыс унжык робочöйыс участвуитисны газетсö лезöмын—и газетыс, колö шуны, оправдайтис сы возö сувтöдём могяссö.

Торжөн колö индыны великодержавнöй шовинизм вылазка жылыс öви заметка вылö. Војдөр сар правительство быдногыс зилis локöдны мө-

два-мөд костас асборна јөзөс. Рочјасөс лөгөдісны јеврејјас ыло, татара ыло, щөщ, і комјас ыло, медым најө самодејжавіјөкөд і став капіта-істич ескөј стројыскөд вермаігас ез воны өві кывјө, отувтчыны.

Нувчмын тајө важ мылөсыс отсталөј робочөјјас пөвсын өніөң-на колөма: комі робочөјјас ыло вічөдөм код сурөдөи зевмістөм—на ыло вічөдөны кыз улынжык сулалыс јөз ыло...

Нувчмын комі робочөјјас пыр өтарө содөны і великодејжавіөј сама јөз чайтөны, быгвөө најө локтөны нувчмса робочөјјаслыс „мырд-фыны наң кусөк“ (?).

Төвнас пролетарскөј суд чорыда судітіс асыра великодејжавнө шовіністјасөс, кодјас нөйтмісны комі робочөјјасөс. Но налыс вічө нуб-дысјас колмісны-на. І тавылын медјона зілөны ворсны сещөм јөз, код-јасөс вөтлөма уж ылыс кыз лодырсјасөс да пјанькјасөс, кодјас не-кущөм ногөн оз төжбысны производствө вөсна, ыль олөм течөм вөсна.

І со: прогулщік, пјанница, кодөс вөтлөма сы понда производствө ылыс, но коді кущөмкө ногөн вескалөма ужавны МТФ-ө,—Н. В. Выбө-ров—өві рытө кучкалө комі робочөј-ударникјасөс Савінос да Оверінос.

Таң олөмлөи шыбласјасыс, јармөм великодејжавнөј шовіністјас шыбласөны ударникјас ыло, медбур комі робочөјјас ыло. Но робочөјјас чорыда шуісны талы асыныс вочакывсө: „Мі корам пыр-жө раследүтны тајө делөсө, чорыда судітны Выборовөс да ыстыны Нувчм заводыс“, —таң вөчавізісны нувчмса пролетаріјјас асланыс өвенгагөт пыр велико-дејжавнөј шовініст ылазка ыло.

Јоннас „Качество вөсна“ өвенгагөт медыжыд кучкөмсө вөскөдіс сы ыло, медым локны Октабрса револуціјалы 15 во тыріг кешлө промфінплан содтөдөн тыртөмөн, медым, кызі-і өні, лоны медвозына да бөвтны цеховөј переходщөј знамја.

...Таң ужалө ударнөј механичскөј цех.

Т А Л У Н...

„Муыс і сынбдыс вөрб,
Кор лөна, кор скөрыс..
Збој өдөн шаргө.
Бетономешалка“.
(„Трагедіјнөј војыс“).

6 час асыв. Ставныс чукөртчөмаөс: прораб М. С. Кызјуров, фе-ватник Попов, машиніст Семечков, шлак жугөдлысјас да мыскысјас тачкаөн шлак вајалысјас, лыа новлысјас, цемент тчысјас, жажыс бетон вешталысјас, тачкаөн бетон новлысјас, бетоңірујтысјас, опалубщікјас... Ставныс даөсө, медым ловзөдны кузнечнөј цех бетоңірујтан конвейер.

— Лең!—командүтіс прораб Кызјуров.

Машиніст Семечков—комсомолец-ударник—лічкышитіс рубілник. Увкнітіс мотор, зургыштисны шестөрнајас. Бетономешалкалөн бараба-ныс заводітіс асыс куз тујсө. Јөз меставылынөс: шлак, лыа да цемент вајалысјас, тчысјас.

с Пөтлытөм бункерјас пыр өтарө унжык корөны сојан. Наалы іјөс сетөны кадын. Машиніст лічкыштө рычаг, шлак, лыа да цемент

тыра көш кыптө ролікјас куҗа позлаң, путкымтчө сетчө да бөр летчө. Фургө барабан. Фуртоны шестернајас. Медвоzza тачка тыріс бетоннө. Вылыс летчө көш. Гуркытө тачка. Кістөны көшө барабанлы сојан... Уркјө сјіө шыг эверөп, муралөмөн поткөдлө сынөдсө.

Оз орјав конвейер. Пасјөны балдајасөн шлак, пожјалөны насосыс ваон, течөны тачкаө, гургөны көш бердө, гузөптөны сетчө; сек-жө нөсїлкаөн вајөны лыя, кістөны өтлавын цементкөд. Бара голөдө көш—лебө ролікјас куҗа вывлаң. Ургө барабан... I тазі орјавлытөг.

Бетоншікјас кыскалөны тачкајасөн нузмөм ебтон, течөны опалубка костө, топөдөны сјіөс.

Кыпалө бетоннөј отен, кыпалө нөжјө, но упорнөја.

Оз тырмы ужалан вын... Колө ештөдны кузънечнөј цех бетонірујтөм октабр 1-д лун кешлө. Косасө бетоншікјаслөн бригада өд вөсна, срокјас вөсна. Бетоншікјас унжыкыс ударнїкјас. Ужалөны луннас 10 час, і весіг унжык—оз лыддысны кадөн.

Кыпалө шлакобетоннөј кузънеча 37 метр куҗа да 20 метр паета. Јуралө уж.

Строїтельство вылын ужалөны сезоннїкјас—колхоznїкјас, једїно-лїчнїкјас. Но најө гөгөрвоөны өдјаслыс колөмсө, најөс ызјөдө бетономешалкаөн өдыс, сылөн вына жургөмыс.

—Ек, і кырсеб-жө!—нїмкодасө бетоніровка куҗа бригадір I. П. Тїмін—ударнїк, ар ветымына дадө.

Тїмін јорт важөн-нїн ужалө строїтельство вылын; көві инвалид „третїей группы“, сїјө ужалалғад оз-на наргы.

—Ме том јөзыдылы петкөдла на очкот,—шмонїтө сїјө.

I сїјө бригадаын ужалысјас—I. М. Габов, Ірина Габова да мукөш петкөдлөны аснысө збыл вылө ударнїкјасөн. Сїјө куҗө өзјөдны том јөзөс аслас ужөн, ентузїазмөн...

Друг дүгдїс таргөмыс. Бетономешалка сувтїс. Ставныс чујмїсны, вїзөдөны сылаң. Орї конвейер, быдөн кынмїсны места выланыс.

—Мыјнө лої?—горзө машинїстлы десатнїк.

—Бара-нїн барабаныдлөн лопагыс чегї,—дөзмөмөн вочавїсіс Семечков, чужөмөсыс пөссө чышкіг.

Медыжыд тырмыгөмторјыс—шлакодробїлка абутом. Шлакө жу-гөдлөны балдајасөн. I унаыс колөны вел гырыс јокмылјас. Најө веска-ласны лопагт костас да бертыштөны сїјөс—жүгөдөны. I бара ужыс сувтө, весшөрө вошө кадыс уна јөзлөн. Лоө. пуктыны запаснөј лопагт.

—Кузънечнөј цехтө кызкө бетонірујтам, но механическөј цехтө—сїјө-өд та кык ыждта да кык судта лоө—бетонірујтїгөн зїк ковмас шла-кодробїлкаыд. Секї ескө кујїм өдјө позны кутас ужавнысө, дај јөзыс еща-жык ковмасны—вїсталө Кызјуров јорт.

Курїтчїг моз, Семечков јорт вїсталө:

—Лунса норма течны колө 8 кбм. бетон. Сентябрь 26 лунө мї сетїм 9 кбм—122 замес. Но ем-кө шлакодробїлкаыд да оз жуғавлыны лопагтјасыс бетономешалка барабансыс, і ужавны-кө сувтлытөг, тыр нагруккаөн—часнас позө сетны 40 замесөз—2,5 кбм. бетон. Лунса норматө секї позны кутас тыртны кык мындаөз, весіг кујїм мындаөз. Сесеа ужалысјасыс оз тырмыны, сөмын өнї-на јонжыкасө кутїсны лок-

тавны. Кор јöзыс унжык лоö, секі поңас ужавны кујим өменаөн. Таңон сөмын ми вермам кыпöдны колана öдјас, кад жежло ештöдны бетонірујтчан уж. I тајö öдјассö мијан колö перыны Сталин јортлыг квајт історіческöј условјесö олөмö нуөдөмөн.—Сіјö кывјасын төдчö уж вöсна, öдјас вöсна төждысөм.

— Октябрса революціјалы 15 во тыріг жежло-кө ештöдам куңечнöј цех вöчөм, көсјисны өетны преміја—350 шајт дон промтовар,—вісталö Кызјуров јорт.—Öнi ребјата бөстісны ужавны—сөмын кутчыс,—өерамөн содтö сіјö.

— Көсјисим—і вöчам!—збоја шуö томычык комсомөлец.

...I бара шаргö бетономешалка, таргö барабан, жургö мотор, кыпалö бетоныс етен—зумыд, јон.

Регыд ударнікјас переклүчітчасны механіческöј цех бетонірујтөм вылö, кодi лоö гордөстөн Нувчим заводлөн, став робочöјјаслөн.

* * *

Но строітелство паскыд. Стрöітелјас колöны вöчны керкајас (ФЗУ, фетсад, пöжарнöј депо да мук.), колöны кыскасыөјас, плөвнiкјас, столарјас, печнікјас, кровельшiкјас, куңечјас, колöны быдпөлөс мастерствоа јöзыс.

— Організованнöја уж медалöмыс мијан өмөла сувтöдөма,—шуö Кызјуров јорт.—Меным төнзи аслым лоi летчывны Пажгаөз да медавыи—вајөдны робочöјјасөс... Но сіјö ічөт содтөд. Колö 250 морт мында а ужалö 70 морт.

I унаыг зiктыс, öтлаын колхоңыкјаскөд, гөла да шөркөдөма олыг једінолiчнiкјаскөд, воёны заводö зажітөчнöјјас; најö быдпөлөс мүдерлунөн зiлөны нырсö сујны заводö, медым лоны „пролетаріјөн“. Емөс кулацкöј мөвпјаса јөз, кодјас корөны содтөд уждон, норма, шычөдöны стрöітелјасөс, а план вöсна тышкасөмыд налы вескөд.

Најөс разоблачiтөмыс өмөла мунö, унаыг налы колана отпорсö оз өетны. Со, лесопiлкаын кочегар Вавiлiн. Сіјö Пажгаыс. Зажітөчнöј. Но кушөмкө ногөн сіјö вескалөма заводö, таргајтөма ембурсö— „пролетарічiрујтчөма“. Öнi „ус не дует“,—кыз шуöны öткымын пажгасаяс.

да-і абу сөмын öтi Вавiлiн—емөс мукөд, кодјас ворсöны временнöј зескалөмјас вылын, кыпöдöны рваческöј корөмјас, вашкөдöны быд пөлөс слухјас, і кодјаскөд, төдөмыс, колö тышкасны чорыда, беспөшщаднöја, öтарсааныс заводын парвіјно-массөвöј уж паскөдөмөн, мөдарсаан—најөс разоблачiтөмөн.

А С К I..

Вына багатырөн зымвiзö нувчiмсa машинострöітелнöј завод. Лiтејнöјын кујим вагранка пач сывдöны чугун— быд во өетöны 3000 тонна продукціја. Гырыс лiвiјолы лөсөдөма подвижнöј кранјас, лебедкајас, механічiрујтөма формајасö сывдөм чугун новлөм; жургöны электріческöј вентиляторјас, весалöны сыпөдсö лiтејнöј пышкыс.

Кыпалö кык судта шлакобетоннöј куң корөмина—механіческöј цех. Со лыда станокөн сылö выл цех. Жувкiјöны трансміөејаяс, 280 вöв

вына сiлövöй станција бергöдлö токарнöй, сверльнöй, строгальнöй, фре-
зернöй, шлифовальнöй, болторезнöй, револьвернöй да мукöд пöлöс станокјас.

Цех ужалö кык сменаөн... 100 морт копыртчöмаöс станокјас дорö
да öтi гөрöдöй ийтчöмаöс збој ужын.

Најö вöчöны быдоама станокјас областын кыптыс индустријалы да
вөр промышленностлы колöм вылö, вöчöны быд пöлöс лебедкајас, вөр
пилитан рамајас, трансмиссионнöй оборудованнö, машина частјас, ширпот-
реб. Вонас 1500 тонна чугуна механическöја обрабатывайтö цех.

Ортчөн кузнеча. Механикуруйтöм сизим горна ужалöны лун i вој.
Гырыс электрическöй прессјас штампуйтöны көрт, камгöны электрическöй
сöкыд мөлөтјас. Кузнеча вонас сөтö 350 тонна продукция.

Куз вичөн кыпалöны кык судтагырыс выль керкајас—робочöй-
јаслы оланинјас,—гажаöс, кыпыдöс, сөстöмöс. Кыпалöны школајас, клуб,
детсад, столовöй уна со морт вылö.

Дорöны ФЗУ-ын, ФЭС-ын, бокиса школајасын техническöй кадрјас
—квалифицированнöй робочöйјасöс, техникјасöс, инженерјасöс.

Везидлöма завод пыщö узкоколекајасөн итöма став цехјасö наби
Зумыд шос се локтö пристансаы Нувчимöз, ортчөн—ремсöвöй туј.

Баржајасөн кывтö Кажымыс, Волсаыс чугуна. Ректöны сийöс лебед-
кајасөн, кыскалöны Нувчимö грузовикјасөн, вагонеткајасөн.

Ылöз жургö гудоклөн бас, паскалö пруд ерд вывти, чуксалö перво-
ја, мөд, коймөд сменајасöс. Мунöны цехјаслаы јöз—индустриальнöй робо-
чöйјас, сиктыс воём, завод пöртјын закалитчöм, возза колхозникјас,
јединичникјас.

I јуралö индустрија марш механикуруйтöм цехјасөн, вослалö уна со
лыда ударникјас вына тувтчалöмөн...

Ташöм лöө Нувчим завод мөд пјатилеткаын.

* * *

Но талун кежлö Нувчим заводын ем выжыд прорыв. Талун нувчим-
са партійно-комсомольскöй да профсоюзнöй организацијајас оз-на колöм нога
косаыны Сталин јортлыс квайт историческöй условјисö болшевицкöја
олөмö нуөдöм вöсна. Омöла паскөдöма производство вылын парт-мас-
сöвöй уж. Вель јона чотö снабжајтан цех.

I нувчимса коммунистјаслөн, комсомолечјаслөн да став робочöй-
јаслөн талунја мөг—болшевицкöја косаыны Сталин јортлыс квайт
условјисö олөмö нуөдöм вöсна, кодi лöө медыжыд условјисөн возö
ермөмјаслы,гырыс победајаслы.

ДНЕПРОС ВЕНОМА

Очерк С. Янтаровлөн.

ДНЕПРОСТРОЈ ТАЛУН

Днепр вескыдывыв берегас, кујим боксаң кышалома ваон, зымвиқо Днепровскөј гидростанција; сы пыщкын откофа жургоны зевгыры генераторјас, ыжданас кушомыс мирас абу. Гигант-плотина вундис Днепрөс, жүкис сижөс кык—вылыса да улыса—судта (бјеф) вылө. Днепр мыжасис плотинад, паскали. Онисаң тырваа Днепрлыс вынјассо сувтөдөма социализмлы служитөм вылө. Сижөсетө уна миллион килуватт електроенергија, сижө ужөдө заводјас, фабрикјас, сижө кутас жүгдөдны карјас да совхозјас, ужөдны электроплугјас. Гидростанција бердын радөн сулалөны зевгырыс маленыкјас да трансформаторјас, возынжык—провод везјасөн тупкысөм вөсса подстанција. Тасаң електроенергија паскалө Днепропетровскө, Запорожјө, Кичкасө, Промкомбинат вылө, тасаң ток кутасны сетны Донбассө, Криворожјө, Никополь.

Днепрогес абу-нын отнас. Ју шујгавыв берегас стрөйтчыс-виль социалистическөј кар сајын паскөдөма зевгырыс заводјас вөчөм, кодјас кутасны ужавны дГЕС донтөм енергија вылын. Тани вөчөма-нын кымын кө корпус алюминевөј комбинатлы, көк-јамыс каупера кыкгырыс домна кыпөдчөмаде строителство вестын. Ортчөн паскөдчөмаде ферросплавјас завод, инструментальнөј сталь цехјас да нөшта мукөд пөлөс заводјас.

Ташөм чужомыс гигантскөј строителстволөн, ташөм результатс ГОЕЛРО планлыс неыжыд жүкөнсө олөмө нуөдөмлөн, кодөс (плансө) вөли лөсөдөма В. И. Ленин вождөстчана отсөгөн. Днепрогес вөчөма да ужалө, быдмөны сы гөгөр заводјас.

ДНЕПР ВӨСНА ТЫШ

Днепр вөсна тыш заводитчис важөн-нын. Россияса сарјаслы да купецјаслы зев јона вөли колө ватуј војывысаң лунвылө мунны. Но уна ваа Днепрөд, кодө ескө вермис отлаөдны Балтијскөј мореөс Чорнөј морекөд, километр со куца кымын (Днепропетровск да Запорожјө өнија карјас кост) ветлыны вөли оз поң. Порогјас да визыв ва быдөнөс ескө вермисны пасыитны, кодө кутис мунны сижө ватујөдыс. Сарјас нуөдөсны војнајас, төргү-тисны, кореисны виль тујјас да виль рынокјас. Но Днепр вөли торкө налы, Днепр немжалиттөг вөли пасјө налыс планјассо,

нылалё вёлі јобёс, тóварјас і быдёнёс, кодї кóсјыліс пóкóрїтны сїјёс. Маѣпа, кодлы долї вужлыны фьнепр вомбї, Петр сарлы пїсмóын тақї гїжó сы јылыс:

„Переправилися через реку Днепр с великими трудностями и тяжконосными бедствиями. Люди некоторые из войска кончиною смертною отнялись, ибо где каменные пороги дно разбилося, там и все хлебные и ружейные припасы приходили в утопление“.

Ез кокнї вóв Маѣпалы ставроссїјаса велїкофержавецлыс щóктóмсó оломó нубдны. Нан да фружїó запасјас „утопїтóm“, уна јóзлөн вóјóm, венны вермытóm фьнепр—ставыс тајó вóлі чужталó планјас да јусó домавны унаыс кóсјылóm, лóн ватуј лóсóдны кóсјóm. 1785 воын полковнїк Фалејевлы щóктóны котыртны уж кымынкó скала жугóдóm могыс, но таыс нїнóm ез арты. Нóшга дас во мыстї сїјó-жó полковнїк Фалејевыс инженер Франсуа де-Волан везкóдлóm улын Нэнасытац порог вылын бостó лóсóдны канал да шлуз, а сесса каналјас Кодацкóј, Сурскóј да Лоханскóј порогјас вылын. Сóмын тајó меропрїјат-тóјасыс некущóm вежéóm ез вајны. Каналјас да шлуз ез бур-мóдны тусó, фьнепрóс абу вóлі пóкóрїтóма.

Комын во—1824 восан 1854 вобз—инженер Шїшов вескóд-лóm улын нубдчїсны паскыд ужјас каналјассó переоборудујгóm куза, но тајó ужјасыслөн результатјасыс сїз-жó ез сетны нїнóm. Колан немга мóд жынјас да 1917 вобз вóлі лóсóдлóма вел уна проект. Сóмын государствосан сы вылó уна сóm колóm, помеш-щїкјаслөн талы чорыда паныд мунóm, кодјаслөн фьнепр пóлөн муыс вóлі зев уна да плóтинасó вóчóm бóрын сїјó пырас ва улó,—ставыс тајó нужóдó вóлі фьнепрóс венóm куза лóсóдлóm уна планјас оломó нубдóm. Октабрса револуцїјабз фьнепрóс венóm могыс вóлі лóсóдлóма кыз проект, і став кызнансó абу вóлі нубдóма оломó.

1920 воын ВСНХ вїдлалїс да ошкїс профессор Александров-лыс проект, кодын їндóма вóлі вóчны плóтина, вына гїдростан-цїја да шлуз. Во мыстї ГОЕЛРО план материалјасын, кодбс вó-лі лóсóдóма сóветјас VIII сјездлы, мї адзам тащóm їндóд:

„Валыс уебмсó, кодї ем фьнепр јуса порога јукóдны, бтї местаó чукóртómн позó вóчны зев вына гїдроелектрїчес-кóј станцїја да такóд щóц фьнепрлыс порогбс јукóнсó пóртны паракóдјаслы ветлыны позанабн...“

Сјезд вынóдїс ГОЕЛРО план. СССР-са пролетарїјас ком-мунїст парвїја вескóдлóm улын заводїгїсны сїјёс нубдны оломó. Мыјон страна чукóртїс ассыс вынјассó, мыјон вóлі помалóма овмóс зóнтан кад, вóлі заводїтóма вóчны фьнепровскóј гїдро-станцїја да плóтина.

Октабрса револуцїјалы дас во тыран лунó фьнепр вескыд-ыв берегын, кóнї кыптóма бнї фьнепрогеслөн корпусыс, вóлі

заложитома гідростанція. Куш берэг вылын вёлі вёчюма тбёкыс трыбуна. Татчө чукөртчисны стрөителјаслөн медвоzza отрадјас, татчө воисны Л. М. Каганович, В. Чубар, Г. І. Петровскөј, Затонскөј, Скрыпник да мук., да торжественној обстановканын вёлі пунктөма медвоzza пельесувиз фнепростройлы.

Помасисны речјас, јурөптис куш берег дорын вына „ура“, гөетјас разөдчисны. Колтчисны стрөителјас, инженерјас партработникјас, колтчисны најө, кодјаслы партия да правителство доверитисны стрөитны „зев ыжнд вына гидроелектрической станция“. Уж кутис пуны. Пыр-жө вёлі бөстөмагырыс большевистскөј өдјас. Гидростанция да плөтина вөчөм вылө, фнепрөс пөкөритөм вылө, сјө мөгсө, код вылын вешөрө вјөсисны кык со во, разрешитөм вылө вёлі сетөма жеңыдик срок: 1932 вога декабр 1-д лун, — ставыс вит во.

ПЛОТИНА

Плөтина стрөитөм—сјө несөмын гигантскөј сооруженнө вөчөм, сјө зев сөкыд технической мөг. Кыңи, кушөм методјасөн мед вына визывтаинас, көни валөн визулыс часнас муно 13 километрөз, вөчны бетоныс сещөм грөмафинасө? Сещөм сооруженнөсө ез төдлы мр!

Фнепровскөј плөтина—мирас медыжнд. Сылөн куштаыс—700 метр, жуждаыс—60,5 метр. Плөтинасө вөчөм вылө колө вөлі течны 2.300 сурс тонна цемент, лыа, дробитөм із. Вына ва визыв пыр вёлі грөчитө ужјаслы. Стројка вылын ез вөвны кадрјас, кодјаслөн ескө вёлі опыт тащөм сооруженнөјассө стрөитөм куша, ез вөвны јөз, кодјас вөчлисны тащөм плөтинасө. Вёлі сөмын вермыны уклад көсчөм, став сөкыдторјассө венөмлы ескөм.

Шубма вёлі вөчны ражөвөј перемычкајас, кодјасөн ескө топыда почис пошны бетонирүтан ужјас нуөдан участоксө да котлованыс качајтөм бөрын ва пыдбөс нуөдны бетонирүтөмсө. Фнепростройн ужјасыс пыр-жө паскалисныгырыс өдјасөн, вөчны кутисны отсөг вылө колан предпрјаттөјас—лесозавод, механической мастерскөјјас, баракјас, складјас, көрттујас. Ужсө механичирүтөм вылө Америкаыс воис оборудованнө. Грабарјас да өмөлік вөвјас пыдөј, кодјас вөлисны строителство паскөдан медвоzza лунјаснас, лоисны сложной механизмјас: „деррик“ да „индустриал“ краңјас,гырыс ескаваторјас, скалајас буритөм вылө „санферсон“ станокјас, автомашинајас, „думкар“ вагонјас да с. в.

Ударникјаслөн ентузиазм, бура вескөдлөм, механизмјасөн паскыда ужалөм—ставыс тајө пыр-жө обеспечитисныгырыс өдјас. 1929 вога јуль 22-д лунө заводитчис бетон течөм: колө вөлі гөжөм чөжөн течны 180.000 кубометр бетон. Бетонирүтөмыс мунис кыкнапладор—шужга і вескыд—береганыс. Бетон течан өд-

яе ыр старо кытисны, і сентябрын Днепростројын вбли те-
чюма 57.000 кубометр—тајон вбли сувтсдюма медвоцча мiрвдј
рекорд. Таоц медгырыс оцјасон лыдфыелисны Америкаын Коно-
винго гидростанцијалы плөтина вөчигон вблом оцјас; сени вбли то-
лыс чөжон течюма 52.300 кубометр. Тајо вермюм бөрсаыс лоис-
ны і мукдө вермюмјас. 1929 воын бетоніруйтюм нүддан план
тыртюм обесечитис воцө ужјассө успешнөја паскөдөм. 1930 во-
са јанвар 22-д лунө вбли босталюма перемычкајассө шујга про-
токыс, і Днепр вескөдис ввизывнырсө шујгалаң. Днепростројын
кутисны лөсөбчыны 1930 воын бетон течан ыжыд программа
тыртюм кежлө.

„500.000 кубометр“—тајө лыдпас јывсыс оз вермы
нимкофастөг кацтывны нiөтi Днепростројевец, тајө геројскөја
ужалюм јывсыс төдө став страна, став мiр. 1930 воса планын
вбли индюма течны 427.000 кбм. бетон. Но тајө Днепрострој
стрбiтысјаслы кажiтчiс тырмытөмөн—колө вбли обесечитны
Днепростројын заседајтыс ВУЦК сесеја вылын сетөмкөсјысөм
олөмө нүдөм. Сiјө көсјысөмас вбли шуөма лөзны медвоцча агре-
гатјас 1932 воса мај 1-д лунө, декабрын пыдди. Сөкi чужис
воча план—500.000 кбм. Мiрыс ез-на төдлы тащөм лыдпассө.
Американецјас, кодјас ез еша плөтина вөчны, опытыс да вылын
механiзацияыс кодјаслөн отсалө паскөдны зевгырыс оцјас, Вил-
соновскөј гидростанцијалы плөтина вөчигон кыпөдисны течюмсө
медвылөц—380.000 кбм. бетон стрбiтчан сезонын. Сөмын „бу
сөщөм крепостјасыс, кодјасөс ескө большевикјас ез вермыны
бостны“. Паскалi тышкасөм. Социалистическөј орцјысөм лоimed-
төдчана методөн, кодi воцө нүдiс кык берөгөс, робочөјјаслыс
да специалистјаслыс группасөс, бригадасөс да торја ударник-
јасөс. Бетон вөсна тыш кыскис ставсө: став строiтелствоса ро-
бочөјјас, уна сурс волье экскурсантјас сетбны вбли прбст каб-
сө плөтина вылын ужалөмлы.

Вөвлытөм героизмөн, стрбiтелјас зiл ужөн кыпөдчiс плө-
тина. 1929 воса оцјас колисны јона бөрө. Сентябрьын воча план
куца вбли индюма течны 84.000 кбм. бетон, а збыл вылас вбли
течюма 88.000 сјас. Октабрын нөшта унжык: 110.500 кбм.—кык-
пөв унжык америкаса оцјас дорыс. 1930 воса ужалан план вбли
тыртюма содтөдөн—500.000 кбм. ныдди вбли тецюма 518.000 кбм.
Тащөм резултатыс Днепростројса строiтелјасөн оцјас вөсна,
парвiја генералнөј тујвиц вөсна большевiстскөј тышкасөмлөн.

І локтан вонас плөтина быдмiс большевiстскөј оцјасөн. Бе-
тон дорiс-нын Днепрсө ставнас—плөтиналөн кык јукбныс вбли
өтлаөдюма. Ыжыд гигантөн плөтина кутiс кыпавны ју вөстын.
Заводiтчисны ужјас гребенка (вылыссө) тупкөм куца. Тајө выв-
тi сөкыд уж. Ужыс мунiс Днепр ва судта дорыс улынжык, ва-
ыс пычкыртiс шандорнөј шiтјас пыр, бетоисө колө вбли лөзны
улө 15-20 метр мында. Сөмын тајө ез сувтөд Днепростројса
ударникјасөс. Гребенка кыпалiс.

Но 1931 воєна ар кежлө плөтина вылын лоі прорыв—колө вөлі течны 70.000 кбм., сөмын матыстчө төв, ужавны лоэ сөкыд, а апрелөз, ытвачэ колө тупкыны гребенкасө, он-кө—оз удитны лөзны сьнепрогеслы турбинажасө мај 1-д лун кежлө. Сьнепротројын тревога. Партијној комитет—бөрө колөм бырөдөм вөсна тышкын нырщикалө. Декабрь кежлө бетоңирујтан план течны 3000 кбм. вештысө, ез примитны сылыс і мөд вариантсө—течны 8000 кбм. Партком мобілизуетө массаөс тышканы декабрын 16.000 кбм. бетон течөм вөсна. Плөтина вылө шыбытөма партијно-комсомольскөј вын, сувтөдөма партработыкжасөс бетоңној завод вылө, камьнедробилкажас вылө, көрттуј транспорт участкас вылө. Бетон вөсна паскаліс бој. Сьнепротројевецжас велалөмаөс-нын вермөмжастө перјыны. Итогыс—декабрын вөлі течөма абу 16.000 кбм., а 18.000, январын 20.000 кбм. пыдди XVII партконференцијалы пөдарок вылө стрөителјас теңисны 22.400 кбм. бетон.

Паскалі гребенка вөсна тыш. Јона көзыд лунјасө, кодыр ју ерд вывти пөлтис вына төв, кодыр пөс бетон вөлі кынмө бадјажасас, кодыр мукөд участокжас вылын вөлі көзыдысла дугөдлөны ужсө,—тышканысны бетон вөсна плөтина стрөитысјас, косанысны упорноја, лантөмөн, асланыс вермөмлы ескөмөн. Нинөм ез вермы сувтөдны тајө геројжасө. Ткаченко, Мальцев, Паліј, Ромањко, Черныш, Гусековскөј, Линеџука, Жидовльенко да уна со мукөд ударныкжас петкөдлісны тајө лунјасас героическөј обраџецјас, гїжисны асыныс нимјасө сьнепровскөј плөтина вөчан исторіјаө.

Гребенка вөсна стіхикакөд тајө вермасан лунјаснас чужіс плөтина вылын ічөтїк лїстовка—общестроїтельној „Пролетар сьніпробуду“ газетлөн бјульетен. Луннас кујимыс вөлі петө лїстовкаыс, луннас кујимыс вөлі сетіны робочөјжаслы лїсток, кытыс сїјө вөлі төдмалө аслас заданьөдыс ыждасө, кычї мунө ужыс, медбурјасыслыс да колтчысјасыс нимјасө. Жєныда, төпөдөмөн јуртало вөлі ічөтїк газет вермөмжас јылыс, сдук кежлө өдјас лїчөдлөм јылыс да сыыс мыжајас јылыс. Лїстовкајас вөлі вөчөны зев ыжыдтор: сїјө өтлаын парторганизаціјакөд мобілизуетис строїтельжасөс бетон вөсна, гребенка вөсна тышкасөм вылө.

Матыстчө март төлыс пом. Матыстчөны уж ештөдан лунјас, матыстчө ытвч. Колө вөлі регыджык ештөдны гребенкасө, колө вөлі встретитны ытвасө дорыв бетоңалөм гребенкаөн. Лїстовка „Пролетар сьніпробуду“ чуксалө:

„Јөзөдам кујим сменалыс социалістическөј ордијөсөм медбур произвоственној показателјас вылө гребенка тупкан медбөрја рөшајущөј лунјасө.

Сменалы, кодї сетас медбур показателјас, лөс сетөма право пуктыны гребенкаө медбөрја кубометр бетоң...“

Чорыда паскаліс тыш. Некод ез кэсі јетны правасо пуктыны медбёрја кубометр-сізімсо кёкјамыс сурс кубометр бетоны. Ордјисоџм паскаліс, планјас вёлі тыртёџны содтёџн. Март 13 луно—заданё 630 кџм; тыртёма 631 кџм.; март 14 луно—заданё 400 кџм., тыртёма 529 кџм. Пыр јонжыка векнамё ужјаслён фронт, пыр ётарё женнамё медбёрја кубометр пуктытёз срокыс, пыр ётарё јонжыка і јонжыка косаёџ плётинаса коллектив кадын гребенка тупкёџм вёсна, медбёрја кубометр пуктыны право вёсна...

Март 28 луно петіс кыксоџд листовкалён медбёрја номер „Пролетар Ёніпробуду“. Сіјё јубртіс, мыј 5 час 20 мінуты пуктёма медбёрја кубометр бетон. Лістовка гіжіс:

„Ёнепр мёџџчіс плётина дорыв бетонёј гребен вомён“.

Медбёрја кубометр бетон пуктыны право суріс сменнёј прорабјаслы Росейнскёјлы, Ёільберштејнлы, Голтеловлы да Ткаченко, Ромањко, Ілгова да Макаренко бригадајаслы.

Талун плётина кызвыё ештёџџма-нін. Гігантскёј кыщ жынјон вунд ёнепрёс бетонёј плётина, кодёс вермісны вёчны кујім воџн сёмын СССР-ын, сёмын большевікјас. дасвіт мінут колё візвы, меџым мунны плётина вомён берегањ берегёз. Но регыд тајё ыласё поչны кутас тупкыны кујім-віт мінутён—кымынкё тёлыс мысті плётина вомён ветлыны кутас трамвај, кутасны візјавны автомобилјас. Квајтымын метр судта багатырён кыпалё ёнепр вестын плётина. Бёрја тёлысјаснас сіјё кыптис нёшта кёкјамыс метр вылёџ, нелёмын сізім бычок вестё быџ содтёма кујімсо кубометр бетонён. 52 метр вылнаџ ёні вёџны дас метр пастасоссе. Кёрт фермајас тупкёсёџны железобетонёј плётајасџн. Содтёџм бычокјас вылёџ, 60,5 метр вылнаын, вёчсё служебнёј пос. Татёџ-жё лёџ лёсёџџма зев ыжыд кран, коді кутас ветлыны пос куչаыс „стоннёј“ шітјас лепталёџ, лезалёџ да вешталёџ могыс. Тајё шітјасыс пошасны вылыса бјефсан уліас васё пырёмыс, і сёмын секі, кодыр вылі бјефас лёџ лішка ваыс, „стоннёј“ шітјас кутасны кыпёџчыны, да ваыс мунны кутас гребенка вомён.

Плётина вылын ёні лён. Плётина вылын ёні ужалё кымынкё со морт сурсјас пыџџі, кујім-нол кран—кымынкё дас „деррік“ пыџџі, шочыніка ветлёны плётина куչа бетон тыра појездјас. Но тајё лёнлуныс вермё сёмын німкоџџчы: тајё вежёџмыс петкёџлё, мыј стрёйтчан ужјас помасёџны, мыј ёнепрёс венан ыжыд да сёкыд мог решітёма. Ёнепрёс сувтёџџма соціалізмлы служітёџм вылё і тајё успехёџ обеспечітіс плётина. Сіјё кыпёџіс ёнепр вылыс јукёџлыс расё 43 метр вылнаџ, сіјё обеспечітіс гідроставціјаса аванкамераџ да турбінајасса спіралнёј камерајасё валыс воџм. Кымынкё тёлыс мысті ёнепрёџ, кыті некод

Әз вермын мунлыны, пәкәритны кодәс кермісны сәмын большевикјас, кутасны ветлыны параходјас. Шлуз кутас быдлуи ләчны кымынкә дас параход. Талун Әнепр везывтә проводјас куҗа, талун Әнепрогес вәчә суткінас кыҗ сурс кіловатт Электроенергіја, і тајә вермәмыс топыда јітәма пләтина вәчәм успешнәја ештәдәмкәд.

Әнепр мичлун јылыс ез еша гјжлыны. Әнепр збылыс мича. Но позас әмј мјјәнкә әткофавны Әнепрлыс ыждасә, кодәс сувтәдәма социализмлы служитәм вылә, Әнепрәс, кодәс дорәма бетон пләтинаәи. Әнепрлән вылыса бјефыс оз-нын мун ју вылә— сјјә пәри кык кілометр паста тыә. Әнепр вомән быд кыҗ мінутын вужалә ічәтк параход „Соланка“, кодә неважән-на воіс Кіјевсаы (сіҗ-жә медвоҗаы-на). Әнепр әјдәс да тупкіс важ Кічкасәс—вескыдывыв берегсыс әктәс. Шујга берегас, вылыса бјефладорсаыны, мунәны стрәјитчан ужјас—тані вәчәны зев ыжыд гаван. Пләтина да шујга берег костас вәчәма кілометр куҗа шлуз.

Әнепрлән ваыс талун мунә-на пләтина гребенка вомән. Но регыд Әнепр мыжасас пләтина бетонә да „стоннәј“ щитјас укладә. Секі Әнепр нәшта јәнжыка паскалас, нәшта ыжыджыкән сјјә кутас кажитчыны, нәшта вынажык ләә Әнепровскәј ГЕС турбінајас спиралнәј камерајасә усан ваыс.

УКРАИНАЛӘН ЕЛЕКТРИЧЕСКӘЈ ГӘЛӘМ

Сјјә лунсаыныс, кодыр Әнепр куш берег вылын УССР правительствоса шленјас да Әнепрстројса медвоҗаа робочәј стрәителјас вәчәсны закладка гјгантскәј гідростанціјаы, колә сәмын вјт во рәгәр, кадлән тајә неыжыд јукәдыс вәлі тьрманаәи, ме дым зев выа гідростанціја ләі ләстәртјәр, ме дым стрәитны смонтірујтны да сетны експлоатаціјаә гідростанціја, код ыждаыс мјрас абу. „Украиналән електрическәј гәләм“ талун мернәја ужалә, ужәдә заводјас, цехјас, агрегатјас, станокјас. Вәчәма гідростанціја, кодә кутас вәчны уна ваа воә кујим мільардә. Тајәс сетә әтә станціја, кодлән сәмын әкмыс агрегат. А сарскәј Россіјаын 1913 воын став електростанціјајасыс вәлі сетәны сәмын мільард әкмысәо сурс кіловатт-час. Тащәм ыждаыс социалистическәј стрәителстволән, тащәм резултатыс СССР-ын электрофикаціја нубдан ләнинскәј план оләмә нубдәмлән, тащәм вермәм-јасыс, кодјасәс саммәны вәчны сәмын большевикјас...

Әнепрогес ужалә. Ыжыд залын әтә вәчын сулаләны гјгантскәј агрегатјас. Гырыс вына (90.000 вәв вына быд) вјт турбогенератор сетәма-нин експлоатаціјаә. Гідростанціјаын әнә воәд нубдәны бәрја нәл турбінасә монтірујтәм. На пыщкыс медвоҗаыс—№ 6—смонтірујтәма-нин, сувтәдәма-нин вал, станціја вылә воіс медвоҗаа сәветскәј стажәр да сылән кущәм сурә деталјас. Роторыс абу-на даә да воас во помлаыныс. Кымынкә тәлыс мысті кутас бергавны квајтәд агрегат сәветскәј генераторән, кодәс

ештöдöны „Электросила“ заводса (Ленинградын) рөбөчöjjас да специалистјас; мукöд кујим генераторыс сиз-жö лодны советскöjjас.

Машиннöј зал увти кысöдны кык судга куз коридорјас, кыт-чö лөсöдöма насосјас, компрессорјас, турбинајас регулирујтан системајас масло-воздухо да водопроводнöј линияјасöн, бид пöлбс электроаппаратура да с. в. Улысса коридорсаң позö летчыны турбиннöј шахтаö. Тани минутнас 88,25-ыс шылыда бергалö ыжыд вал генераторлөн. Судалаң шахтаын і оз ескиысы, мыј тащöм кокниа да шылыда, пöшви шумтöг, вермö бергавны неламын сурс пудја громафина. Нөважөн-на улысса коридорсаң векныдик шахтадд позö вöли летчыны турбина спиральнöј камераö.

Медвоzza агрегат лөттöз öтлаын мастер Мишталкöд, ГЭС монтирујтöм вöсна тышкаыс öти геројкöд, да парткомса заворг Буднöј жорткöд ми кыщовтим гидростанција. Ми видлалим агрегатјаслы став медгырыс деталјассö, ми адзылим, кызі мијан монтажникјас öтлаын америкаса монторјаскöд копошитчисны генератор зев ыжыд статорын, ми вöлим турбиннöј шахтаын, кöни зымвизö квајтымын тоннаа вал.

Медбöрын Миштал шуис петкöдлыны і спиральнöј камера. Сöмын сетчö вескавны абу зев кокни. Колö вöли летчыны öтен бокса поккöд метр пахта жужыд шахтаö. Буднöј жорт воча сувтис Миштал көсöмлы:

— Нинöмла летчыныс спиральнöј камераас да повны, медон лебчы жужыд шахтаас,—шуалис сижö.

Сöмын Миштал ышöдис менö. Кыз-нö он вичöдлы спиральнöј камера, кодбс регыд тыргасны вади да топыда тупкасны? І ме Миштал бөрса кути летчыны, стенас тувјалöм көрт сөвөјасö мыжсиг да кутчысиг. Кымынкö минут пемыд, і медбöрын стенас—неыжыд жүгöдöм роу да Мишталлөн шпынјалан чужöм:

— Пыр.

Минут мысви ми камераныс, улиткаын, кыз сижс тани шудны. Мијан возын—металлыс ыжыд напорнöј труба, код пыр ваыс пырö 7 метр диаметра турбинаö. Мунам камера куза, матыстчим турбина ужалан көлбса лопаствас дорö. Гырыс лопаствас, морт судтаде, видчысöны валыс медвоzza шыбытчöмсö, медым сижö вынөн бергöдлыны турбина. Нöшта дас минут, і ми сиж-жö тужöдыс петим улыса коридорö да кутим видлавны татчö сувтöдалöм сложнöј аппаратјас.

Талун камера куза он гулајт—талун сөнепр лебö камераö, бергöдлö зев ыжыд турбогенератор да изгöмөн шыбытчö улыса бөфö (судтаö), медым бузгöмөн визывтны воулан.

Гидростанцијасаң неылын кыпалö ноль судга керка. Вылыс судтаас сени—неыжыд зал, стөнјасас кыщ жынјөн лөсöдöма öдд панөлјас да пультлөн щитјас.

Пулт—сіјо центр, кытчо ӧтлаасџны фьнепровској електро-централлџн став нервјасыс да нџвјасыс. Тасаџ включајтџнны вына генераторјас, регулірујтџо турбіналџн оборот лыдыс да сетџо воан ва мындаыс, тани тџдмавџо генератор обмоткалџн да главнџј трансформаторлыс температураыс, пулт регулірујтџо подстанціјаџ, потребітеллы ток сетџм. Со мыј вџсна тани ставыс зелялџма, со мыј вџсна сещџм сува віџџџо дежурнџј инженер уна аппаратјас, сігналізаціјајас, цветнџј лампочкајас бџрса.

Уна мџлџон лыда кіловат-час, енергіја сетџо-нын фьнепрогес заводјасџ, чџткџја, торкывтџг ужалџны сылџн агрегатјасыс. І шылыда ток мунџм бџрса пулт вылын дорывыс віџџџо дежурнџј инженерлџн сџнмыс. Сурс лыда везјас јітџны тајџо мортеџо агрегатјаскџџ, најџо деталјаскџџ, трансформаторјаскџџ, водопровџдкџџ. Нџежыџ вешјыштџм—і тајџо везјасыс ловџџџџны зев уна сігналјас. Сінгал сертџи сорнџтны отсалџо Зуммерлџн звџнок. Ачыс-кџо выключітчас кущџмкџо агрегат—звџнџтџо ыжыџ звонок да ломџџо јежыџ лампочка, вежџс температура генераторын—тутџџстас сџвџсток. „Реле“ нџма џџн сістема сігналізірујтџо кџџџџдан насосјас ужын вежласџмјас јылыс, маслџн температура вежџџм јылыс. Сінгалјас јітџны пултџс передача віџ куџа ток јуклыс став фіџерјасыскџџ. Пулт—сіјџ центр, сіјџ фьнепрогес вына сістемалџн сџлџм.

ѐні гџдростанціја вылын ужалџны віт агрегат, выннас ӧт-коџџџо віт Волховстројкџџ. ѐні-нын ӧГЕС—Сџвет Сојузын да Јевропаын медвына електростанціја, і вџт таыжџџта гџгантнас вескџџџлџны... да с морт. Вахта вылџ ӧтпырјџо вџџны да с морт. Со најџо: дежурнџј инженер, старшџј электротехнџк, пултын старшџј электрџк, пултын младшџј электрџк, дежурнџј механџк, старшџј машинџст, младшџј машинџст, машинџстлџн помошнџк, машиннџј залын старшџј электрџк, машиннџј залын электрџк. Тајџо да с мортыс вескџџџлџны гџгантскџџ станціјаџн, коџлџн выныс талун 450.000 вџв вын. Тајџо—вахта, а гџдростанціјаын став ужалыс персоналыс, шџџ і уборщїцајас, телефонїсткајас, ремонт нуџдыс робџџџјас, технїческџџ аппарат, лџџ 143 мортыс.

Кџџјас-нџо сіјџ јџзыс, кџџјаслы страна дџверітїс асыс медбур гџдростанціјасџ? Унжык инженерыс—сіјџ робџџџј том јџз, кџџјас велџџчїсны сџветскџџ втузјасын да строїтелство нуџдан медвоџа лунјассаыс-жџо ужалїсны электромеханїческџџ ужјас вылын.

Јуралысас гџдростанціјаџ сувтџџџџма инженер В. П. Гарін, Волховстрој строїтысјас пџвсыс ӧтї вескџџџлыс. Сїјџ мыш сајын комын во сајас ужалан опыт.

Гарін јортлџн ем кык отсасыс: электрїческџџ јукџн куџа І. І. Сџлїн да механїческџџ јукџн куџа І. С. Ібатулїн. Кыкнаныс—партіејас, кыкнаныс—сџветскџџ инженерјас, кыкнаныс фьнепрострој строїтан медвоџа лунјассаыс-жџо—сіјџ рџшајущџј участокјас вылын. Фџежурнџј инженер электрџкјас: Рџџџ

коп (ст. інж.), Гејман, Марунак, Камінскі, Цімбал; інженер-механік: Ште мберг, Бебел, Журченко, Мустафаев да мукд. Ставны нај—том јортјас, кодјас вужісны монтажној ужјас нуџдан школа, тџдмасісны амерікаса спеціалістјас опытџн да став сџлџмнас ужалісны. Жыңыс на пышкыс—партіејцјас. ГЕС-ын зџннас мукд персоналыс—сіџ робџчџјас, кодјас бџдмісны, бџстісны кваліфікаціасџ монтажној ужјас вылы, кодјасџс выдвінітісны ответственџј учасџкјас вылџ да џні најџ петкџдлџны ужың мебур обраџецјас. Попов, Міштал, Гапоџенко, Јухнік, Рыбінцев да мукд—најџ обесечітісны монтаж дџрјі Америкын дорыс гырысжык џдјас, амерікаса монтажнікјаскџд ортџн ужаліг, најџ тџдмалісны налыс опытџс да регыдџн буржыка кутісны ужавны асланыс велџдысјас дорыс.

Станціасџ леџџм воџвылас тајџ куџакоџ велџдџџмсџ помалісны... экзаменџн. Строітелство вывса начальнік А. В. Віңтер јорт чукортіс став інженерјасџс, ставнысџ, кодјаслы доверітісны гідростанціја, да віт час мында бџд боксаң тџдмаліс, да сџс-џ најџ сувтны вахта вылџ, да сџс-џ најџ бџстны асвыланыс ответственноџ Сџвет сојузың тордџст—сџнепрџгес—вџсна.

БОЛЬШЕВІКЈАС—АВАНГАРДЫН

Гырыс вермџмјасыс, кодјас чујмџдісны мірсџ, куџџмыс ез вџв стрџітчан практікаын, лоісны партіјнџј організаціаџн ыжыд уж нуџдџм вџсна, бур хоџајственнџј вескџдлџм вџсна. Сџнепрџстројын џні—віт сурс лыда партіјнџј організаціја да да сурс лыда комсомол. Коммуністіческџј кадрјас, кодјасџс партіја ыстіс стројка вылџ,—тајџ војасас ВКП(б)-џ пырџм стрџітелнџј да монтажној робџчџјаслџн медбур јукџныс,—лџсџдісны ыжыд партіјнџј організаціја лџнскџј ЦК-лыс вернџј опџра.

Строітелство нуџдан став медгырыс јукџнјасыс јітџмаџџ сџнепрџстројса большевікјас ыжыд котыртан рољкџд, кодјас асланыс прімерџн, гербізмџм џзјџдісны уж вылџ уна сурс строітелџс. Вітџо сурс кубометр, плџтіналџн гребенка, монтаж ГЕС, передача лініјајас—став тајџ учасџкјас вылас вџлісны зев гырыс вермџмјас сџмын большевікјасџн чџткџја вескџдлџм вџсна, парторганізаціаџн зев ыжыд уж нуџдџм вџсна. Сџнепрџстрој бытіс зумыс техніческџј кадрјас, озырмџдіс робџчџјасџс да спеціалістјасџс мірас зев гырыс плџтіна, гідростанціја, заводјас стрџітан опытџн. Но торјџн-нін тџдчана сіџ—сџнепрџстројвоспітајтіс вына кадрјас спеціаліст-коммуністјасџс, інженер-большевікјасџс. Інженерјас Рубін, Зільберштейн, Долина, Рџдкоп, Семенов да уна мукд—ставыс тајџ большевікјас, кодјасџс воспітајтіс сџнепрџвскџј парторганізаціја.

Сџнепрџстројса парторганізаціаын нырнуџдысјасас сулалџны сеџџм јџз, німјасыс кодјаслџн топыда јітџмаџџ сџнепрын

вермѳмјаскѳд. Лејбензон—парткомын секретар, робчѳј, важ ыжыд опыта партработнѳк, кодѳ кужѳс течны зумыд парторга- нѳзацѳја да нуѳдны сѳјѳс строѳтелство нуѳдан бојевѳј планјас тыѳтѳм вылѳ. Парткомын заворг Андрей Будиѳј—вожыкѳс вескыдывв берегын технѳческѳј сооруженьѳјас вѳчан партѳјнѳј јачејкаын секретар, 500.000 кубометр вѳсна тышкасѳм војмѳст- чѳмѳн котыртыс. Јаков Маклер—„Пролетар ѳнѳпро- буду“ газетын редактор, робчѳј печатнѳк; сѳјѳ вескѳдлѳм улын газет перјѳс гырыс успехјас вѳча план вѳсна тышкасѳмын.

Гырысѳс заслугајасыс строѳтелство нуѳдѳгѳн хојажѳственнѳј вескѳдлѳмѳн. А. В. Винтер, ѳнѳпростројѳн вежывтѳм вес- кѳдлыс, В. М. Мѳхајлов, важ большевѳк, сылѳн заместѳтель, Б. Е. Ведењеев, главнѳј инжењер, мѳрѳвѳј нѳмѳн учѳнѳј,— тајѳ јѳзыс кужѳсны обесечѳтны зев ыжыд органојзацѳјаѳн чѳт- кѳја вескѳдлѳм, најѳ сетѳсны зев ыжыд опыт.

„ѳНѳПРОСТРОЈ ВѳЧѳС СѳЈѳС, МЫЈ МЕНЫМ КАЖѳТѳС ВЕР- МЫТѳМѳН“

СССР-са пролетарѳјјас овладејтѳсны зев сложнѳј технѳческѳј, зев сложнѳј агрегатјасѳн да механојзмјасѳн, СССР-са пролетарѳјјас вѳчѳсны плотѳна да станцѳја, кушѳмјасыс мѳрас абуѳс, СССР-са про- летарѳјјас лѳѳѳдѳнны ѳнѳпростројлѳс опытѳс паскыда ѳсползујтны нѳшѳта гырысжык гѳдростанцѳјајас Волга вылын вѳчѳм вылѳ. Тајѳ— капѳталѳстѳческѳј ѳвмѳсын крѳчѳс лунјасѳ, сѳјѳ лунјасѳ, кодыр пыр ѳтарѳ сѳкыджык ѳ сѳкыджык лѳны кутѳс господа капѳталѳст- јаслы.

да, СССР-ын вѳчѳѳны ыжыдсыс-ыжыд, гырыссыс-гырыс делѳјасѳ

Амерѳкаса ыжыд спецѳалѳст, ѳнѳпростројын консулѳтацѳја куѳа вескѳдлыс, полковнѳк Купер гребенка тупкѳм куѳа чѳлѳ- малан телеграммаын гѳжѳс:

„ѳнѳпрострој вѳчѳс сѳјѳс, мыј меным кажѳтѳс вер- мытѳмѳн“...

Капѳталѳстѳческѳј мѳрын вермытѳмторјыс лѳѳѳ верманаѳн ѳѳветскѳј сојузын.

ѳНѳПРОС ВЕНОМА

Вына ју, кодѳ муртавтѳм вынѳн вѳлѳ нуѳ ассыс вајасѳѳ, венѳма. ѳнѳсан ѳнѳепрлѳн вајасыс бергѳдлѳны агрегатјас, југ- ѳѳѳѳны карјас да сѳктјас. Вѳт во сајын ѳнѳепр куш берег дѳрѳ чукѳртѳсны јѳз, кодјаслы партѳја да правѳтелство доверѳтѳсны строѳтны гѳгантскѳј гѳдростанцѳја. Најѳ вѳлѳсны секи еѳчаѳн. ѳг- лаын волие Л. М. Кагановѳчкѳд, Г. ѳ Петровскѳјкѳд да В. Чу- баркѳд стрѳителјас ѳнѳепрогес фундаментѳ суѳсны метѳриалнѳј ѳѳѳ, кѳнѳ вѳлѳ гѳжѳма:

„1927 воын, нојабр 8-д лунѳ, Великѳј октабрскѳј револуцијалы дас во тыран лунѳ, ставмуыввса пролетариат вождьлыс В. І. Ленинлыс заветјасѳ олдѳм нуѳѳѳм .могыс, мѳрас медвоѳза робѳчѳј государствѳса—Сѳветскѳј социалистѳческѳј республикајас сојуза—ужалыс јѳз вынѳн—СССР-са да УССР-са правѳтельствѳѳн заложѳтѳма 650 сурс вѳв вына сѳнепровскѳј гѳдростанција,—СССР-ын социализм течѳмын вына рычаг“.

Колѳ вѳт во. Муртавтѳм вермѳмјасѳн, сѳнепрогесын ужалыс турбогенераторјасѳн чолѳмалѳ СССР-са пролетариат аслас дѳктатуралы дасвѳт во тырѳмсѳ. Мѳ венам. ВКП(б) вескѳдлѳм улын мѳ вужам вермѳмјасан вермѳмјасѳ. А тајѳ каднас криѳѳс пыр јонжыка јѳрѳ да пыркѳдѳ капитализмлыс вынсѳ, пыр ѳтарѳ зескалѳ сылѳн положеньѳыс, пыр ѳтарѳ јонжыка паскалѳ револуција гы.

Воѳын мѳјан—Волгострој, Камышинскѳј гѳдростанција, Ангарстрој, выл прѳмышленнѳј рајѳнјас, сѳктса овмѳсѳс електрѳфицирујтѳм. Воѳынжык—мѳд пѳтѳлетка, классјастѳм социалистѳческѳј общество стрѳѳѳтѳм, ужалыс јѳзлыс оласногѳ зев јѳна бурмѳѳѳм. Тащѳм тујыс ВКП(б)-ѳн вескѳдлан СССР-лѳн.

Воѳын налѳн—выл предпрѳјатѳѳјас тупкалѳм, електростанцијајаслыс агрегатјас ужалѳмыс сувтѳѳѳм, уна мѳльѳн лыда безработнѳјјас, криѳѳслѳн пыр јонжыка паскалѳм да пролетарѳјјаслѳн агнысѳ мездѳм вѳсна, СССР вѳсна, пролетариат дѳктатура вѳсна вермана тышкасѳм. Тащѳм тујыс капитализмлѳн.

сѳнепрогеслѳн бѳјасыс јурѳѳѳѳны ставмуыввса пролетарѳјјаслы мездысан да верман тујсѳ.

ТОК БЕТѳМА—сѳНЕПР УЖАЛѳ СОЦИАЛИЗМ ВѳЛѳ

сѳНЕПРОСТРОЈСА ТРЕУГОЛЬНИКЛѳН РАПОРТ

— Пролетарѳјјас! СССР-лѳн социалистѳческѳј индустриализација болшевиѳтскѳј крепостын—сѳнепровскѳј електростанција вѳчанинын—ужалыс партѳјнѳј да профессиѳнальнѳј организацијајас, а сѳј-жѳ админѳстративнѳ-техническѳј руководство рапортујтѳны левѳнскѳј ВКП(б) ЦК-лы, КП(б)У ЦК-лы да вожд Сталин јортлы, СССР-са да УССР-са правѳтельствојаслы, ыжыд социалистѳческѳј странаса робѳчѳјјаслы да колхознѳкјаслы:—сѳнепрогес лезѳма.

Електрѳфикација нуѳдан гениальнѳј левѳнскѳј план збылывлѳ олдѳм пѳргеѳ сѳнепр вылын гѳгантскѳј сооруженьѳјасын. Медвоѳза пѳтѳлеткалѳн пыс — сѳнепрогес — нѳбѳѳѳ вылын напруженьѳа проводјас куѳа 450 сурс вѳв вын—мѳрын медѳнтѳм електрѳенергија.

Мірын ыжыдыс-ыжыд плөтина—куътанас 760 метр, жужтанас 60 метр да ыжтанас 720 сурс кубометр бетон течдөмбү вундис вына сһнепрөс.

Пыртөма эксплуатацияд гідростанциялөн медвоzza өчере-дыс 5 агрегатөн быдын 90 сурс вөв вынөн. Вөчөма 11 повыи-телнөй подстанция 300 километр сайө электропередача вына линияжас системалы, коді СССР-ын лоө медвоzzaдн 161 сурс волта напразеннө улын, вөчөма важ да выл сһнепр вомөм көрттуј посјас. Ештөдөма вөчөмөн куим камераа шлуз, коді леъны кутас онас 4 мильон тоннаоъ груз. Паскөдөма сһнепр-овскөй металлургическөй, алюминиөвөй да коксо-химическөй ком-бинат вөчөм, кодлөн мыкө-мында цехыс ужалөнн-нн.

Талун сувтө стројө вылын качествао сталь вөчан электро-сталецпавителнөй завод да „Запорожстальлөн“ ремонтно-механи-ческой завод. Ештөдөма первојја корпусыс сһнепровскөй алю-миниөвөй комбинатө пырыс электролитнөй заводлөн. Мі сетам-робочөй классы да сјө партиялы социалистическөй культура да оланног доран ыжыд карлыө медвоzza өчередсө, коді быдмис сһнепр шујгавыв берегө, да бура стрөйтөм кымынкө рабочөй посолок.

Робочөйжас да инженерно-технической персонал вына зе-лөдчылдөмбн, сһнепр вылын большевистскөй индустриализация вына крепостса—сһнепростројса парторганизация вескөдлөм улын, ток сетөма мај 1-д лун келлө—правительствөдн индөм срокиө б төлыс воъжык. Тајө лоі результат партиялы генеральнөй туј-виъ сө дорвыс олөмө нуөдөмлөн, ленинскөй ЦК да партия да робочөй класс вожд, Ленинлөн медбур ученик Сталин јорт вескөдлөм улын Ленинлыс заветјассө дорвыс олөмө нуөдөмлөн. Тајө лоі результат вескыдывыв да „шујгавыв“ оппортунистјаслы паныд, примиренечјаслы паныд, пасвартөм оппортунистической группајас да перерожденечјас коласјаслы паныд, кодјас гөгылт-чисны контрреволюция туј вылө, беспощаднөја тышкасөмлөн. сһнепрогес—сјө партиялыс генеральнөй тујвиъ олөмө нуөдөм, тајө сылыс успехјассө да дорвыс нуөдөмсө медбур петкөдлантор.

Ток сетөма. сһнепр ужалө социализм вылө. Міјан воъын сулалө мог—ештөдны партиядн да правительствөдн сетөм срокјас келлө сһнепропромкомбинатлыс социалистической заводјассө вөчөм. Міјан мог магыса кадын сетны страналы чу-гун, вылын качествао сталь, прокат, советскөй алюминия. сһнепр-острој дјасдн, сһнепростројевецјас опытөн, ми ештөдам сһнепр-окомбинатлыс гигантјассө стрөйтөм.

Мед олас большевикјаслөн партия да сылөн ленинскөй бое-вөй ЦК!

Мед олас партијалөн да робочөй класслөн вожд Сталин јорт!

Отувја сһнепропетровскөй строителствөын начальник.

А. Винтер.

сһнепростројса Горрајпарткомын секретар Лейбензон.
Строителјас сојуз рајкомын председател Бровка.

КОМІ ГОСИЗДАТЛӢН

ХУДОЖЕСТВОА ЛІТЭРАТУРА ГЕКТОР

1932 ВОЫН ЛЕҶИС ТАЦӢМ ЊИГАЈАС:

ПЕДҢ ГЕНҢ. Сікта асыв 1 кнїга (повесѣ). доныс 80 ур.

САНДРІК ЈОГОР. Вӓрын (повесѣ). доныс 50 ур.

Ф. ПАНФЕРОВ. Брускі. 1 кнїга (роман). доныс 2 ш.

ІЛЛА ВАГ. Њол прелетарскӓј поет (кывбурјас). доныс 70 ур.

ІЛЛА ВАГ. Выл шыјас (кывбур чукӓр). доныс 80 ур.

АЛМАНАХ. „Выл Војвыв“ № 1 (3). доныс 1 ш.

ВЫЛ ПАШ. Бӓрја војас (кывбур чукӓр). доныс 1 ш.

ІЗЈУР ІВАН. Тималӓн бригада (повесѣ). доныс 40 ур.

ЊОБДИНСА ВІТТОР. Гіжӓд чукӓр I том. доныс 1 ш. 80 ур.

ЊОБДИНСА ВІТТОР. Гіжӓд чукӓр II том. доныс 2 ш.

В. БРЕДҢЕЛ. Машинајас вӓчан Н. да К. завод (роман). доныс 80 ур.

АЛМАНАХ „Выл Војвыв“ № 2 (4). доныс 70 ур.

ЈАНОВСКИЈ. Јаросѣ (пјеса). доныс 50 ур.

АКИҢ Ш. Индустріја марш (кывбур чукӓр). доныс 50 ур.

ВЫЛ Ѓыланкывјас. доныс 50 ур.

АЛМАНАХ „Выл Војвыв“ № 3 (5). доныс 75 ур.

ЛӓСӓДӓМА ЛЕҶНЫ:

Ф. ПАНФЕРОВ. Брускі, 2 кнїга (роман).

АЛМАНАХ „Выл Војвыв“ № 4 (6).

А. БЕЗЫМЕНСКИЈ. Трагедіјнӓј вој (поема).

М. ГОРКИЈ. Мам (роман).

Сузӓдан адрес: Сыктывкар, Комі Госиздатлӓн магаѣин.

